YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO
(laajennettu toinen jaosto)

12 päivänä syyskuuta 2007 *

Asiassa T-68/03,

Olympiaki Aeroporia Ypiresies AE, aiemmin Olympiaki Aeroporia AE, kotipaikka Ateena (Kreikka), edustajinaan aluksi asianajajat D. Waelbroeck ja E. Bourtzalas, solicitor J. Ellison ja solicitor M. Hall sekä asianajajat A. Kalogeropoulos, C. Tagaras ja A. Chiotelis, sittemmin asianajaja P. Anestis ja solicitor T. Soames,

kantajana,

vastaan

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään D. Triantafyllou ja J. L. Buendía Sierra, avustajanaan asianajaja A. Oikonomou,

vastaajana,

* Oikeudenkäyntikieli: kreikka.

jossa vaaditaan kumoamaan Kreikan Olympic Airways -yhtiölle myöntämästä tuesta 11.12.2002 tehty komission päätös 2003/372/EY (EUVL 2003, L 132, s. 1),

EUROOPAN YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN
(laajennettu toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja J. Pirrung sekä tuomarit A. W. H. Meij, N. J. Forwood, I. Pelikánová ja S. Papasavvas,

kirjaaja: hallintovirkamies C. Kantza,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 29.11.2006 pidetyssä istunnossa esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Asian tausta

I *Vuoden 1994 päätös*

1 Komissio teki 7.10.1994 päätöksen 94/696/EY Kreikan valtion Olympic Airways -yhtiölle myöntämästä tuesta (EYVL L 273, s. 22; jäljempänä vuoden 1994 päätös).

Tämän päätöksen 1 artiklan mukaan Olympic Airwaysille (Olympiaki Aeroporia Ypiresies AE, aiemmin Olympiaki Aeroporia AE, jäljempänä OA tai kantaja) myönnetyt tai myönnettäviksi suunnitellut rakenneuudistustuet olivat EY 87 artiklan 3 kohdan c alakohdan perusteella yhteismarkkinoille soveltuvia edellyttäen, että Kreikan hallitus noudattaa tässä artiklassa lueteltuja 21:tä sitoumusta. Tuet koostuivat seuraavista toimenpiteistä:

– lainavakuuksista, joita OA:lle oli 7.10.1994 mennessä myönnetty 26.6.1975 annetun Kreikan lain N:o 96/75 6 §:n mukaisesti (FEK A' 154/26.7.1975),

– yhteensä 378 miljoonan Yhdysvaltain dollarin (USD) arvoisista uusista lainavakuuksista uusien lentokoneiden ostamiseen tarkoitetuille ennen 31.12.1997 otettaville lainoille,

– yrityksen lainataakan pienentämisestä 427 miljardilla Kreikan drakmalla (GRD),

– yrityksen velkojen muuntamisesta pääomaksi 64 miljardin GRD:n arvosta,

– 54 miljardin GRD:n suuruisesta pääomanlisäyksestä kolmena, 19, 23 ja 12 miljardin GRD:n eränä vuosina 1995, 1996 ja 1997.

2 Näistä viidestä tukitoimenpiteestä neljä viimeistä kuuluivat komissiolle alun perin esitettyyn OA:n uudelleenrahoitus- ja rakenneuudistussuunnitelmaan, joka koski vuosia 1994–1997.

3 Vuoden 1994 päätöksen 1 artiklassa kuitenkin asetettiin tarkasteltujen viiden tuen yhteismarkkinoille soveltuvuuden edellytykseksi, että Helleenien tasavalta noudattaa tekemiään 21:tä sitoumusta, joilla varmistetaan, etteivät kyseiset tuet vaikuta kauppaan yhteisen edun vastaisissa määrin. Eräissä näistä sitoumuksista, jotka koskivat sekä OA:ta että sen tytäryhtiötä Olympic Aviationia, edellytettiin, että Helleenien tasavallan oli erityisesti

”a) – – kumot[tava] 31.12.1994 mennessä 26.6.1975 annetun Kreikan lain N:o 96/75 6 §, jonka mukaan Kreikan valtio voi myöntää vakuuksia OA:n ottamille lainoille;

b) – – ol[tava] jatkossa sekaantumatta OA:n hallintoon enempää kuin yksinomaan osakkeenomistajan ominaisuudessa;

c) – – teh[tävä] OA:sta 31.12.1994 mennessä verotuksen suhteen samanlainen osakeyhtiö kuin tavalliset kreikkalaiset osakeyhtiöt, paitsi että se voi kuitenkin vapauttaa OA:n veroista, joita voidaan määrätä yhtiön pääomarakenteen

sellaisten järjestelytoimien yhteydessä, joita edellytetään komissiolle toimitetussa uudelleenrahoitus- ja rakenneuudistussuunnitelmassa (jäljempänä suunnitelma);

– –

e) – – ol[tava] yhteisöoikeuden mukaisesti myöntämättä OA:lle muita tukia missään muodossa;

f) – – an[nettava] välittömästi säädökset, joilla varmistetaan suunnitelman tehokas täytäntöönpano palkkaukseen, sosiaalisiin kysymyksiin sekä rahoitukseen liittyvien näkökohtien osalta;

– –

h) – – ensinnäkin toimit[ettava] komissiolle vuosittain vähintään neljä viikkoa ennen tammikuussa 1996 ja tammikuussa 1997 maksettavia pääomanlisäyksiä kertomus suunnitelman täytäntöönpanosta, jotta komissio voi esittää huomautuksensa, ja toiseksi lykät[tävä] neljällä viikolla edellä mainittujen maksuerien maksamista, jos komissio toimittaa kertomuksen riippumattoman konsultin tarkasteltavaksi;

i) – – ol[tava] suorittamatta vuosille 1995, 1996 ja 1997 suunniteltuja pääomanlisäyksiä, jos suunnitelman tavoitteita, sellaisina kuin ne on esitetty [vuoden 1994 päätöksen] IV luvussa, ei ole saavutettu edellisinä tilikausina;

– –

p) – – varmist[ettava], ettei OA toimi hintajohtajana (price leader) reittiliikenteessä reiteillä Ateena–Tukholma ja Ateena–Lontoo vuosina 1994–1997;

– –

s) varmistettava suunnitelman koko voimassaolon ajan, ettei OA:n reittilennoilla Euroopan talousalueella tarjoamien paikkojen määrä – ylimääräiset ja kausiluonteiset lennot mukaan luettuina mutta Kreikan mantereen ja saarten väliset lennot poislukien – ole suurempi kuin OA:n Euroopan talousalueen markkinoilla vuonna 1993 tarjoamien paikkojen määrä (3 518 778 paikkaa), kuitenkin niin, että paikkojen määrää voidaan lisätä suhteessa kyseisten markkinoiden kasvuun;

t) huolehdittava siitä, että jäljellä olevat OA:lle myönnetyt lainavakuudet sekä 31.12.1997 mennessä myönnettävät uudet vakuudet, joita suunnitelman nimenomaisen määräyksen mukaan saadaan myöntää 378 miljoonan [USD:n] määrästä, ovat niiden ehtojen mukaiset, jotka määrättiin komission 5.4.1989 jäsenvaltioille osoittamassa kirjeessä;

– –”

4 Vuoden 1994 päätöksen mukainen ensimmäinen pääomaerä, jonka määrä oli 13 miljardia GRD, maksettiin OA:lle vuonna 1995.

II *Vuoden 1998 päätös*

5 Koska komissio katsoi, ettei Helleenien tasavalta ollut noudattanut eräitä vuoden 1994 päätöksen 1 artiklassa tarkoitetuista sitoumuksista, ja koska sillä oli myös epäilyjä uusien ja ilmoittamatta jätettyjen tukien yhteensoveltuvuudesta EY 87 artiklan kanssa, se aloitti vuonna 1996 EY 88 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun menettelyn. Helleenien tasavalta antoi heinäkuussa 1998 komissiolle tiedoksi tarkistetun rakenneuudistussuunnitelman. OA:lle myönnettyjen lainvastaisten tukien huomioon ottamiseksi tässä tarkistetussa suunnitelmassa pienennettiin vuoden 1994 päätöksen mukaista toista ja kolmatta pääomaerää, joita ei ollut vielä maksettu.

6 Tämän menettelyn päätteeksi komissio antoi 14.8.1998 päätöksen 1999/332/EY Kreikan OA:lle myöntämästä tuesta (EYVL 1999, L 128, s. 1; jäljempänä vuoden 1998 päätös), jossa komissio hyväksyi edellä mainitun tarkistetun suunnitelman. Tämän päätöksen 1 artiklan 1 kohdassa komissio piti yhteismarkkinoille soveltuvina lainavakuuksia, velkahelpotuksia ja velkojen muuttamista pääomaksi, jotka oli hyväksytty vuoden 1994 päätöksessä, ja uusia lainavakuuksia, jotka liittyivät uusien lentokoneiden ostamiseen tarkoitettuihin, ennen 31.12.2000 otettaviin lainoihin. Se muutti vuoden 1994 päätöksen mukaisen 54 miljardin GRD:n suuruisen pääomanlisäyksen yhteensä 40,8 miljardin GRD:n pääomanlisäykseksi, joka maksetaan kolmena, 19, 14 ja 7,8 miljardin GRD:n suuruisena eränä vuosina 1995, 1998 ja 1999.

7 Tämän tuen myöntämiseen liittyi vuosia 1998–2002 koskeva tarkistettu rakenneuudistussuunnitelma (jäljempänä vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelma), ja vuoden 1998 päätöksen 1 artiklan 1 kohdan mukaan tuen myöntäminen edellytti, että Helleenien tasavalta noudattaa seuraavia sitoumuksia:

”a) [se] toimii [vuoden 1994] päätöksen 1 artikla[ssa] – – esitettyjen [edellä mainittujen 21] sitoumu[ksen] mukaisesti;

b) [se] varmistaa sen, ettei [OA] johda hinnoittelua säännöllisillä lennoilla Ateena–Tukholma- ja Ateena–Lontoo-reiteillä ajanjaksona 1998–2002;

c) [se] varmistaa sen, ettei istumapaikkojen määrä [OA:n] Euroopan talousalueella tarjoamilla säännöllisillä reiteillä, ylimääräiset ja kausiluonteiset lennot sekä Kreikan mantereen ja saarten väliset lennot mukaan luettuina, ylitä ennen vuoden 2002 loppua [OA:n] vuonna 1997 Euroopan talousalueen markkinoilla tarjoamaa paikkamäärää (7 792 243 paikkaa), ottaen kuitenkin huomioon kyseisten markkinoiden kasvua vastaavan mahdollisen suhteellisen lisäyksen;

d) [se] varmistaa, että [OA:n] käytössä on 1 päivään joulukuuta 1998 mennessä täysin toimiva ja asianmukainen hallinnon tietojärjestelmä[, ja antaa] komissiolle tätä koskeva[n] kertomu[ksen] 1 päivään joulukuuta 1998 mennessä.”

8 Vuoden 1998 päätöksen 1 artiklan 2 kohdan mukaan viimeisen 7,8 miljardin GRD:n (noin 22,9 miljoonan euron) erän maksaminen edellytti sitä, että oli noudatettu kaikkia edellytyksiä, jotka oli asetettu sen varmistamiseksi, että tuki soveltuu yhteismarkkinoille ja vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelma pannaan todella täytäntöön, ja sitä, että ennakoidut tulokset saavutetaan erityisesti kustannuksia ja tuottavuutta koskevien tunnuslukujen osalta. Vähintään kymmenen viikkoa ennen tämän 15.6.1999 maksettavaksi suunnitellun viimeisen erän suorittamista sekä lokakuun 1999, maaliskuun 2000 ja lokakuun 2000 loppuun mennessä Helleenien tasavallan oli toimitettava komissiolle kertomus kaikkien niiden edellytysten noudattamisesta, jotka oli asetettu sen varmistamiseksi, että tuki soveltuu yhteismarkkinoille ja että vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelma pannaan täytäntöön, sekä suunniteltujen tulosten saavuttamisesta.

III *OA:n kehitys vuoden 1998 päätöksen jälkeen*

9 Helleenien tasavalta maksoi syyskuussa 1998 OA:lle toisen, 14 miljardin GRD:n (noin 41 miljoonan euron) suuruisen pääomanlisäyserän, josta määrättiin vuoden 1998 päätöksessä, ja myönsi sille osan hyväksytyistä lainavakuuksista.

10 Helleenien tasavalta toimitti 7.5.1999 päivätyllä kirjeellään komissiolle kertomuksen vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelman täytäntöönpanosta. Komissio pyysi 12.5.1999 ja 19.5.1999 päivätyillä kirjeillään Kreikan viranomaisilta tiettyjä tietoja. Kesäkuussa 1999 Kreikan viranomaiset täydensivät edellä mainittua kertomusta muistiolla. Riippumaton konsultti (Deloitte & Touche) tutki kertomuksen vuoden 1998 päätöksen säännösten mukaisesti (tämän päätöksen 1 artikla ja vuoden 1994 päätöksen 1 artiklan h alakohdassa tarkoitettu sitoumus).

11 Komissio toimitti 27.7.1999 päivätyllä kirjeellään Kreikan viranomaisille vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelman täytäntöönpanossa tapahtuneiksi väitettyjä puutteita koskevan analyysin, joka oli esitetty 21.7.1999 päivätyssä Deloitte & Touchen raportissa. Tässä kirjeessä komissio erityisesti kehotti Kreikan hallitusta esittämään sille OA:n ajantasaistetun rakenneuudistussuunnitelman, jotta komissio voisi tarkastella sitä niiden edellytysten osalta, jotka liittyvät 22,9 miljoonan euron suuruisen kolmannen ja viimeisen pääomaerän suorittamiseen. Riidanalaisessa päätöksessä esitettyjen tietojen mukaan Helleenien tasavalta myönsi komissiolle 26.8.1999 osoittamassaan vastauksessa, että rakenneuudistussuunnitelmaa oli tarkistettava, jotta odotetut tulokset voitaisiin saavuttaa ja jotta komissio voisi hyväksyä viimeisen erän maksamisen.

12 Kreikan viranomaiset olivat ilmoittaneet 7.7.1999 päivätyllä kirjeellään komissiolle päättäneensä uskoa OA:n hallinnon kokeneelle kansainväliselle hallinnointiyritykselle avoimen kansainvälisen tarjouskilpailun perusteella. Sopimus oli tehty British Airwaysin konsultointialalla toimivan Speedwing-tytäryhtiön kanssa. Lisäksi sopimuksessa annettiin British Airwaysille oikeus ostaa enintään 20 prosenttia OA:n osakkeista yhden vuoden kuluessa hallinnointisopimuksen allekirjoittamisesta.

13 Speedwing-yhtiön muodostaman uuden johtoryhmän ja komission virkamiesten tavattua Brysselissä 3.8.1999 Kreikan viranomaiset toimittivat 18.11.1999 päivätyllä kirjeellä komissiolle Speedwingin laatiman tarkistetun rakenneuudistussuunnitelman (jäljempänä Speedwing-suunnitelma). Asiakirja-aineistosta ilmenee, että tähän tarkistettuun suunnitelmaan liittyi yrityssuunnitelma ja että suunnitelma kattoi vuodet 2000–2004. Speedwing-suunnitelmaa oli alettu panna täytäntöön odottamatta, mihin tulokseen komissio päätyy tutkiessaan sitä. Deloitte & Touche -yhtiö esitti tätä suunnitelmaa koskevassa alkuperäisessä raportissaan huolensa muutamista kohdista. Tärkein ero tämän suunnitelman ja vuoden 1998 suunnitelman – sellaisena kuin sitä sovellettiin vuonna 1998 ja vuoden 1999 alussa – välillä oli keskittyminen tulojen lisäämiseen ja yhtiön toimintojen laajentamiseen.

14 Komissio toimitti 20.3.2000 päivätyllä kirjeellä Kreikan viranomaisille Deloitte & Touchen Speedwing-suunnitelmasta laatiman, maaliskuussa 2000 päivätyn loppuraportin, jossa vahvistettiin alun perin esitetyt huolenaiheet. Speedwing kiisti tässä raportissa esitetyt päätelmät ja luopui OA:n johdosta vuoden 2000 keskivaiheilla. Kreikan viranomaiset vahvistivat 29.8.2000 komissiolle lähettämässään kirjeessä, ettei OA:lla ollut käytössään vuoden 1999 virallisia tuloksia tarkastettujen tilien muodossa, ja ne sitoutuivat olemaan suorittamatta viimeistä pääomanlisäystä. Helleenien tasavalta pyysi, ettei komissio tekisi asiasta päätöstä.

15 Vuoden 2000 syksyllä OA antoi PriceWaterhouseCoopers-konsultointiyhtiön tehtäväksi laatia raportti tarkastamattomasta alustavasta konsolidoidusta taseesta 31.12.1999, jotta se saisi vakaan pohjan myöhemmälle rakenneuudistukselleen. Kreikan viranomaiset nimittävät Crédit Suisse First Bostonin taloudelliseksi neuvonantajaksi OA:n yksityistämistä varten.

IV *Vuoden 2000 päätös*

16 Helleenien tasavalta ilmoitti 17.7.2000 päivätyllä kirjeellä komissiolle, että se aikoo käyttää hyväksytyn tuen loppuosan uusiin lainavakuuksiin ennen vuoden 2000 loppua otettaville lainoille, jotka on tarkoitettu investointeihin, jotka liittyvät OA:n siirtymiseen Ellinikonin lentoasemalta Ateenan uudelle lentoasemalle Spataan, ja pidentää lainavakuuksien määräaikaa 31.3.2001 saakka. Kreikan valtio oli siihen mennessä myöntänyt 201,6 miljoonan USD:n arvosta lainavakuuksia neljän Airbus 340 -lentokoneen hankintaa varten.

17 Komissio päätti 4.10.2000, ettei se vastusta tätä hanketta, ja se muutti vuoden 1998 päätöksen 1 artiklan 1 kohtaa vastaavasti. Tämän johdosta uusia 378 miljoonan USD:n suuruisia lainavakuuksia, jotka oli hyväksytty vuoden 1998 päätöksessä, voitiin myöntää 31.3.2001 saakka uusien lentokoneiden ostamiseen ja investointeihin OA:n toimintojen siirtämiseksi uudelle Spatan lentokentälle.

V *HACA:n kantelut ja muodollinen tutkintamenettely*

18 Kreikan lentoyhtiöiden liitto (Hellenic Air Carrier Association, jäljempänä HACA) teki 12.10.2000 kantelun, jossa se väitti, että Kreikan valtio jatkoi erilaisten tukien myöntämistä OA:lle vuoden 1994 päätöksen ja vuoden 1998 päätöksen vastaisesti. Kreikan viranomaiset esittivät huomautuksensa kantelusta 19.2.2001 päivätyllä kirjeellä. HACA teki 24.7.2001 täydentävän kantelun, johon Kreikan viranomaiset vastasivat 25.10., 7.11. ja 11.12.2001 päivätyillä kirjeillään.

19 Näiden kantelujen johdosta komissio aloitti 6.3.2002 tehdyllä päätöksellä (EYVL C 98, s. 8) EY 88 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun menettelyn siitä syystä, ettei rakenneuudistussuunnitelmaa ollut sovellettu ja että tiettyjä vuoden 1998 päätöksessä määrättyjä ehtoja ei ollut noudatettu. Lisäksi komissio määräsi tässä päätöksessä Helleenien tasavallan antamaan sille tietoja [EY 88] artiklan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä 22.3.1999 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 659/1999 (EYVL L 83, s. 1) 10 artiklan mukaisesti.

20 Helleenien tasavalta vastasi komissiolle 11.4.2002 päivätyllä kirjeellä.

21 Komissio antoi 9.8.2002 Helleenien tasavallalle toisen tietojen toimittamista koskevan määräyksen. Kreikan viranomaiset vastasivat tähän 30.9.2002 päivätyllä kirjeellä.

22 Marraskuussa 2002 Kreikan viranomaiset lähettivät komissiolle kaksi Deloitte & Touchen laatimaa selvitystä, jotka olivat Report on the Limited Review of Olympic Airways' Performance as Compared to its 2002 Financial Plan (July 2002) (Rajattu selvitys [OA:n] tuloksista verrattuna sen rahoitussuunnitelmaan vuodelle 2002 (heinäkuu 2002)) ja OA:ta koskeva selvitys Restructuring and Privatisation (November 5th, 2002) (Rakenneuudistus ja yksityistäminen (5.11.2002)).

VI *Riidanalainen päätös*

23 Komissio teki 11.12.2002 päätöksen 2003/372/EY Kreikan OA:lle myöntämästä tuesta (EUVL 2003, L 132, s. 1; jäljempänä riidanalainen päätös). Komissio toteaa siinä, ettei suurinta osaa vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelman tavoitteista ole saavutettu, ettei vuoden 1998 päätökseen liitettyjä ehtoja ole täysin noudatettu ja että rakenneuudistustukea on näin ollen sovellettu virheellisesti.

24 Päätöksessä todetaan lisäksi, että on ollut uusia, ilmoittamatta jätettyjä tukia, jotka muodostuvat keskeisesti siitä, ettei Kreikan valtio ole puuttunut sosiaalivakuutusmaksujen, polttoaineiden ja varaosien arvonlisäveron, lentoasemille maksettavien

lentokenttäverojen ja -vuokrien sekä Kreikan lentoasemilta lähtevien lentojen lentolipuista kannettavan niin sanotun spatosimo-veron laiminlyöntiin tai erääntymisajankohdan siirtämiseen. Komissio katsoo, että nämä tuet ovat yhteismarkkinoille soveltumattomina lainvastaisia. Komission mukaan tukien myöntäminen on vastoin Kreikan valtion sitoumusta olla myöntämättä enää tukia OA:lle ja ristiriidassa tuen ainutkertaisuuden periaatteen kanssa. Komissio toteaa lisäksi, että vaikka OA ei noudata vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelmaa, sillä ei ole vaihtoehtoista suunnitelmaa, jonka perusteella komissio voisi päätellä, että yhtiön keskipitkän ja pitkän aikavälin elinkelpoisuus on palautunut.

25 Komissio määrää, että yhteismarkkinoille soveltumattomiksi todetut tuet on perittävä takaisin. Rakenneuudistustuen takaisinperintää se kuitenkin arvioi seuraavasti:

”– – on sanottava, että komission vuonna 1998 tekemä myönteinen päätös jätti sellaisen vaikutelman, ettei vuoden 1994 tukipakettiin liittynyt ongelmia. Käsiteltävänä olevan tapauksen erittäin omalaatuisten piirteiden vuoksi ei siksi tarvitse vaatia ennen 14 päivää elokuuta 1998 myönnettyjen tukien takaisinmaksua.” (päätöksen 229 perustelukappale)

26 Riidanalaisen päätöksen päätösosassa todetaan seuraavaa:

”1 artikla

Todetaan, että [EY] 87 artiklan 1 kohdan mukaisesti rakenneuudistustuki, jonka Kreikka on myöntänyt [OA:lle] seuraavissa muodoissa, ei sovellu yhteismarkkinoille:

a) lainavakuudet, jotka OA:lle myönnettiin 7 päivään lokakuuta 1994asti – – Kreikan lain N:o 96/75 6 artiklan mukaisesti,

b) yhteensä 378 miljoonan [USD:n] lainavakuudet, jotka piti käyttää ennen 31 päivää maaliskuuta 2001 lainoihin uusien ilma-alusten ostamiseksi ja investointeihin [OA:n] toimintojen siirtämiseksi uudelle Spatan lentokentälle,

c) OA:n lainataakan pienentäminen 427 miljardilla [GRD:lla],

d) OA:n velkojen muuntaminen pääomaksi 64 miljardin [GRD:n] edestä,

e) pääoman lisääminen 54 miljardilla [GRD:lla], joka pieneni 40,8 miljardiin [GRD:aan], kolmessa erässä (19 mrd. vuonna 1995, 14 mrd. vuonna 1998 ja 7,8 mrd. vuonna 1999),

koska seuraavia ehtoja, joilla tuki alun perin myönnettiin, ei ole noudatettu:

a) [vuoden 1998] rakenneuudistusohjelman täysimääräinen täytäntöönpano, jonka avulla yhtiön oli määrä tulla kannattavaksi pitkällä aikavälillä,

b) 24 erityisen sitoumuksen noudattaminen, jotka liittyivät tuen myöntämiseen, ja

c) rakenneuudistustukien täytäntöönpanon säännöllinen seuranta.

2 artikla

Valtiontuki, jonka Kreikka on pannut täytäntöön olemalla puuttumatta sosiaaliturvamaksujen jatkuvaan laiminlyöntiin ja joka on koskenut myös polttoaineiden ja varaosien alv:tä, jonka Olympic Airways on jättänyt maksamatta, eri lentoasemille maksettavia vuokria, Ateenan kansainväliselle lentoasemalle ja muille lentoasemille maksettavia lentokenttäveroja sekä ns. Spatosimo-veroa, ei sovellu yhteismarkkinoille.

3 artikla

1. Kreikan on toteutettava tarvittavat toimenpiteet, jotta edunsaajalta voidaan periä takaisin perustamissopimuksen vastainen 1 artiklassa tarkoitettu 14 miljardin [GRD:n] (41 miljoonan euron) tuki sekä 2 artiklassa tarkoitettu tuki, joka annettiin edunsaajan käyttöön lainvastaisesti.

2. Takaisinperinnän on tapahduttava viipymättä kansallisen lainsäädännön menettelyjen mukaisesti, mikäli lainsäädäntö mahdollistaa päätöksen välittömän ja tehokkaan täytäntöönpanon. Takaisinperittävän tuen on sisällettävä korot siitä päivästä, kun tuki asetettiin edunsaajan käytettäväksi, takaisinperintäpäivään saakka. Korot lasketaan sen peruskoron mukaan, jota käytetään vastaavansuuruisten aluetukien laskentaan.

4 artikla

Kreikan on ilmoitettava komissiolle kahden kuukauden kuluessa tämän päätöksen tiedoksiantamisesta sen noudattamiseksi toteuttamansa toimenpiteet.

_ _”

Oikeudenkäyntimenettely ja asianosaisten vaatimukset

27 Kantaja on nostanut tämän kanteen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 24.2.2003 jättämällään kannekirjelmällä.

28 Kantaja vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

– kumoaa riidanalaisen päätöksen kokonaan tai osittain

– velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut

– määrää kaikista tarpeellisina pitämistään prosessinjohtotoimista tai asian selvittämistoimista

– määrää kaikista muista asianmukaisina pitämistään toimista.

29 Komissio vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

– hylkää kanteen perusteettomana

– velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

30 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin (laajennettu toinen jaosto) päätti esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella aloittaa suullisen käsittelyn ilman edeltäviä asian selvittämistoimia.

31 Asianosaisten lausumat ja vastaukset ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin kuultiin 29.11.2006 pidetyssä istunnossa.

Oikeudellinen arviointi

32 Kantaja riitauttaa riidanalaisen päätöksen siltä osin kuin siinä todetaan, että yhtäältä vuoden 1998 päätöksessä hyväksytty rakenneuudistustuki ja toisaalta väitetyt uudet tuet ovat yhteismarkkinoille soveltumattomia, ja määrätään, että ne on perittävä takaisin.

33 Ennen kuin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tarkastelee vuorotellen kanteen kahta osaa ja näille osille yhteistä kanneperustetta, joka koskee harkintavallan väärinkäyttöä, on sen mielestä tarkoituksenmukaista ensinnäkin täsmentää alustavasti niiden kantajan väitteiden oikeudellistä kehystä, jotka koskevat todistustaakan kääntämistä sekä menettelysääntöjen rikkomista ja kuulluksi tulemista koskevan oikeuden loukkaamista, ja toiseksi tutkia aluksi kanneperuste, jonka mukaan kantajan oikeuksia tulla kuulluksi on loukattu.

I *Alustavat huomautukset todistustaakasta, asianosaisten menettelyllisistä velvollisuuksista ja kuulluksi tulemista koskevan oikeuden loukkaamiseen liittyvistä väitteistä*

34 Kantaja väittää perustellusti, että oli lähtökohtaisesti komission asiana esittää riidanalaisessa päätöksessä näyttö sekä rakenneuudistustuen virheellisestä soveltamisesta että uusien tukien myöntämisestä. EY 88 artiklan 2 ja 3 kohdan määräyksistä nimittäin seuraa, että jollei tätä näytetä toteen, aikaisempi hyväksyvä päätös kattaa olemassa olevan tuen eikä kyseisiä uusia toimenpiteitä voida pitää EY 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuina valtiontukina (aikaisemmin hyväksytyn tuen virheellistä soveltamista koskevan todistustaakan osalta ks. yhdistetyt asiat T-111/01 ja T-133/01, Saxonia Edelmetalle ja Zemag v. komissio, tuomio 11.5.2005, Kok. 2005, s. II-1579, 86 kohta ja uuden tuen myöntämistä koskevan todistustaakan osalta yhdistetyt asiat C-324/90 ja C-342/90, Saksa ja Pleuger Worthington v. komissio, tuomio 13.4.1994, Kok. 1994, s. I-1173, 23 kohta). Todistustaakka siitä, että tuki soveltuu EY 87 artiklan 1 kohdasta poiketen yhteismarkkinoille, on sitä vastoin pääsääntöisesti asianomaisella jäsenvaltiolla, jonka on näytettävä toteen, että tämän poikkeuksen edellytykset täyttyvät.

35 On kuitenkin korostettava, että tämä todistustaakan jako edellyttää, että komissiolla ja asianomaisella jäsenvaltiolla olevat menettelylliset velvollisuudet täytetään, kun

kyseinen toimielin käyttää toimivaltaansa saadakseen jäsenvaltion toimittamaan sille kaikki tarvittavat tiedot.

36 Oikeuskäytännöstä ilmenee erityisesti, että saadakseen komission hyväksymään uudet tai muutetut tuet perustamissopimuksen säännöistä poiketen, asianomaisen jäsenvaltion on sen yhteistyövelvollisuuden nojalla, joka sillä on komissiota kohtaan EY 10 artiklan perusteella, toimitettava kaikki tiedot, joiden perusteella kyseinen toimielin voi varmistaa, että poikkeuksen edellytykset täyttyvät (ks. asia C-364/90, Italia v. komissio, tuomio 28.4.1993, Kok. 1993, s. I-2097, 20 kohta; asia T-171/02, Regione autonoma della Sardegna v. komissio, tuomio 15.6.2005, Kok. 2005, s. II-2123, 129 kohta ja asia T-17/03, Schmitz-Gotha Fahrzeugwerke v. komissio, tuomio 6.4.2006, Kok. 2006, s. II-1139, 48 kohta). Lisäksi komissiolla on oikeus tehdä päätös käytettävissä olevien tietojen perusteella, jos jäsenvaltio yhteistyövelvollisuutensa vastaisesti jättää toimittamatta komissiolle tiedot, joita tämä on pyytänyt siltä joko tutkiakseen, miten uutta tai muutettua tukea on luonnehdittava ja soveltuuko se yhteismarkkinoille, tai varmistuakseen siitä, että aikaisemmin hyväksyttyä tukea käytetään sääntöjenmukaisesti. Ennen tällaisen päätöksen tekemistä komission on kuitenkin kehotettava jäsenvaltiota toimittamaan sille sen asettaman määräajan kuluessa kaikki asiakirjat ja tiedot, jotka ovat tarpeen, jotta komissio voisi käyttää valvontavaltaansa. Ainoastaan siinä tapauksessa, että jäsenvaltio komission määräyksestä huolimatta jättää toimittamatta pyydetyt tiedot, komissiolla on oikeus lopettaa menettely ja tehdä käytettävissään olevien tietojen perusteella tilanteen mukaan päätös siitä, onko tuki olemassa ja soveltuuko se yhteismarkkinoille (asia C-301/87, Ranska v. komissio, tuomio 14.2.1990, Kok. 1990, s. I-307, Kok. Ep. X, s. 319, 22 kohta, ns. Boussac-tapaus ja edellä 34 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Saksa ja Pleuger Worthington v. komissio, tuomion 26 kohta), tai päätös, jossa todetaan, että aikaisemmin hyväksyttyä tukea käytetään sääntöjenmukaisesti (edellä 34 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Saxonia Edelmetalle ja Zemag v. komissio, tuomion 93 kohta ja asia T-318/00, Freistaat Thüringen v. komissio, tuomio 19.10.2005, Kok. 2005, s. II-4178, 73 kohta).

37 Asianomaisella jäsenvaltiolla ja komissiolla on nämä menettelylliset velvollisuudet, jotta komissio voisi käyttää valvontavaltaansa riittävän selvien ja täsmällisten tietojen perusteella niin, että samalla taataan, että asianomaisen jäsenvaltion oikeutta tulla

kuulluksi kunnioitetaan. On nimittäin muistutettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan puolustautumisoikeuksien kunnioittaminen missä tahansa menettelyssä, jota käydään tiettyä henkilöä vastaan ja joka saattaa johtaa tälle vastaiseen toimeen, on yhteisön oikeuden perustavanlaatuinen periaate, ja se on varmistettava myös nimenomaisen sääntelyn puuttuessa (yhdistetyt asiat C-48/90 ja C-66/90, Alankomaat ja PTT Nederland v. komissio, tuomio 12.2.1992, Kok. 1992, s. I-565, Kok. Ep. XII, s. I-13, 44 kohta; ks. myös yhdistetyt asiat T-228/99 ja T-233/99, Westdeutsche Landesbank Girozentrale ja Land Nordrhein-Westfalen v. komissio, tuomio 6.3.2003, Kok. 2003, s. II-435, 121 kohta).

38 Tässä tapauksessa on todettava, että edellä mainitut menettelylliset velvollisuudet on toistettu ja niitä on täsmennetty asetuksen N:o 659/1999 2 artiklan 2 kohdassa, 5 artiklan 1 ja 2 kohdassa, 10 artiklassa, 13 artiklan 1 kohdassa ja 16 artiklassa.

39 Nyt esillä olevassa asiassa kantaja arvostelee komissiota pääasiallisesti siitä, ettei tämä ole yksilöinyt ja pyytänyt niitä olennaisia todisteita, jotka olisivat olleet omiaan hälventämään komission epäilyt tarkasteltujen toimenpiteiden luonteesta tai tukien yhteensoveltuvuudesta perustamissopimuksen kanssa. Kantajan mukaan vastaajana oleva toimielin on siten kääntänyt todistustaakan ja jättänyt huomiotta Helleenien tasavallan oikeuden tulla kuulluksi. Tämän oikeuden loukkaamisella on ollut välitön vaikutus menettelyn lopputulokseen (edellä 36 kohdassa mainittu Boussac-tapaus, tuomion 31 kohta ja asia C-142/87, Belgia v. komissio, tuomio 21.3.1990, Kok. 1990, s. I-959, Kok. Ep. X, s. 387, 48 kohta, ns. Tubemeuse-tapaus). Kantajan mukaan komissio on lisäksi loukannut kantajan, jonka valtio omisti kokonaan ja joka oli komission puuttuvina pitämien olennaisten todisteiden ainoa mahdollinen lähde, oikeutta tulla kuulluksi.

40 Näistä väitteistä ja perusteluista ilmenee, että kun kantaja vetoaa siihen, että asianomaisen jäsenvaltion oikeutta tulla kuulluksi samoin kuin kantajan omaa oikeutta tulla kuulluksi on loukattu, se tarkemmin sanottuna arvostelee komissiota siitä,

ettei tämä ole ilmoittanut sen enempää Helleenien tasavallalle kuin kantajallekaan tärkeistä seikoista, joiden osalta tällä toimielimellä oli edelleen epäilyjä, ja siitä, ettei tämä ole ennen riidanalaisen päätöksen tekemistä pyytänyt lisätietoja näistä seikoista.

41 Väitteitä, jotka koskevat todistustaakan kääntämistä ja Helleenien tasavallan kuulluksi tulemista koskevaan oikeuteen kohdistuvaa vastaavaa loukkausta ja jotka kantaja on esittänyt peräjälkeen rakenneuudistustuen osalta ja riidanalaisessa päätöksessä yhteismarkkinoille soveltumattomiksi todettujen väitettyjen uusien tukien osalta, on tutkittava edellä mainittujen menettelyllisten periaatteiden valossa.

II *Kanneperuste, jonka mukaan kantajan oikeutta tulla kuulluksi on loukattu*

42 Siltä osin kuin on kysymys kanneperusteesta, jonka mukaan kantajan oikeutta tulla kuulluksi on loukattu, on todettava aluksi, että EY 88 artiklan 2 kohdassa annetaan niille, joita asia koskee, joihin kuuluvat myös ne, jotka saavat etua kyseessä olevasta toimenpiteestä, oikeus esittää huomautuksensa. Tätä määräystä on tulkittu niin, että niillä, joita asia koskee, on pelkästään oikeus osallistua hallinnolliseen menettelyyn siinä määrin kuin yksittäistapaukseen liittyvissä olosuhteissa on tarkoituksenmukaista (yhdistetyt asiat T-371/94 ja T-394/94, British Airways ym. v. komissio, tuomio 25.6.1998, Kok. 1998, s. II-2405, 60 kohta ja edellä 37 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Westdeutsche Landesbank Girozentrale ja Land Nordrhein-Westfalen v. komissio, tuomion 125 kohta). Se, että niiden, joita asia koskee, näin rajattuja menettelyllisiä oikeuksia kunnioitetaan, on olennainen menettelymääräys, jonka rikkominen on omiaan johtamaan riidanalaisen päätöksen kumoamiseen. Näin on erityisesti silloin, kun takaisinperittävän tuen tuensaajille ei ole muodollisessa tutkintamenettelyssä todella annettu mahdollisuutta esittää huomautuksiaan, koska komissio ei ole menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä tai myöhemmässä vaiheessa yksilöinyt niitä, ja kun ei voida sulkea pois sitä, että menettely olisi saattanut johtaa erilaiseen tulokseen, jollei tällaista sääntöjenvastaisuutta olisi tapahtunut (ks. vastaavasti asia T-34/02, Le Levant 001 ym. v. komissio, tuomio 22.2.2006, Kok. 2006, s. II-267, 82–95 ja 137 kohta).

43 Koska valtiontukia koskeva menettely aloitetaan kuitenkin ainoastaan asianomaista jäsenvaltiota vastaan, ne, joita asia koskee, eivät lähtökohtaisesti voi vaatia sellaisia puolustautumisoikeuksia, jotka on myönnetty niille henkilöille, joita vastaan menettelyä käydään ja jotka voivat vaatia, että komission on kuultava niitä samalla kontradiktorisella tavalla kuin asianomaista jäsenvaltiota (ks. edellä 42 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat British Airways ym. v. komissio, tuomion 60 kohta; edellä 37 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Westdeutsche Landesbank Girozentrale ja Land Nordrhein-Westfalen v. komissio, tuomion 122 ja 125 kohta; asia T-198/01, Technische Glaswerke Ilmenau v. komissio, tuomio 8.7.2004, Kok. 2004, s. II-2717, 192 kohta ja edellä 36 kohdassa mainittu asia Schmitz-Gotha Fahrzeugwerke v. komissio, tuomion 54 kohta).

44 Tässä tapauksessa on todettava, ettei kantaja vetoa mihinkään sellaiseen erityiseen olosuhteeseen, jonka perusteella voitaisiin katsoa, ettei se ole päässyt osallistumaan hallinnolliseen menettelyyn siinä määrin kuin yksittäistapaukseen liittyvissä olosuhteissa on tarkoituksenmukaista. Tältä osin pelkästään se kantajan esiin tuoma seikka, että se olisi ollut komission tarpeellisina pitämien todisteiden ainoa mahdollinen lähde, ei tehnyt perustelluksi sitä, että tämä toimielin osoittaa sille tietojensaantipyyntöjä. Kuten edellä on jo todettu (36 kohta), on lähtökohtaisesti asianomaisen jäsenvaltion tehtävä toimittaa komission pyynnöstä kaikki tarvittavat tiedot. Näissä olosuhteissa sen enempää se, että komissio – kuten väitetään – ei ole yksilöinyt niitä olennaisia todisteita, joita sillä olevien epäilyjen hälventäminen edellyttää, kuin myöskään se, ettei komissio ole pyytänyt lisätietoja (ks. edellä 40 kohta), ei voi vaikuttaa kantajan menettelyllisiin oikeuksiin. Näin ollen näitä väitteitä tutkitaan vain sen kanneperusteen yhteydessä, jonka mukaan Helleenien tasavallan oikeutta tulla kuulluksi on loukattu ja johon kantaja on samaten vedonnut.

45 On lisäksi ja joka tapauksessa katsottava, että kantaja on pystynyt osallistumaan hallinnolliseen menettelyyn epäsuorasti asianomaisen jäsenvaltion – sen ainoan osakkeenomistajan – välityksellä. Asiakirja-aineistosta ilmenee lisäksi, että OA:n johtajia on osallistunut komission yksiköiden ja Kreikan viranomaisten kokouksiin koko hallinnollisen menettelyn ajan.

46 Kaikista näistä syistä kanneperuste, jonka mukaan kantajan oikeutta tulla kuulluksi on loukattu, on hylättävä perusteettomana.

III *Rakenneuudistustuki (riidanalaisen päätöksen 1, 3 ja 4 artikla)*

47 Kantaja riitauttaa seikat, joiden perusteella komissio on riidanalaisessa päätöksessä katsonut, että olemassa oleva rakenneuudistustuki on yhteismarkkinoille soveltumaton. Kantaja arvostelee ensinnäkin komission päätelmiä, joiden mukaan vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelmaa ei ollut pantu täytäntöön (A). Seuraavaksi kantaja väittää, että Helleenien tasavalta on täyttänyt sille vuoden 1998 päätöksen 1 artiklan 1 kohdan d alakohdassa asetetut velvollisuudet hallinnon tietojärjestelmän toteuttamisen osalta (B). Kantajan mukaan Helleenien tasavalta on lisäksi noudattanut sillä vuoden 1998 päätöksen 1 artiklan 2 kohdan perusteella olevia velvollisuuksia, jotka koskevat tässä päätöksessä asetettujen edellytysten noudattamista koskevien kertomusten esittämistä (C). Lopuksi kantaja toteaa, että vuoden 1994 päätöksen 1 artiklan b, c ja e alakohdassa asetettuja edellytyksiä on samaten noudatettu (D).

A *Rakenneuudistussuunnitelman täysimääräisen täytäntöönpanon laiminlyönti riidanalaisessa päätöksessä väitetyin tavoin*

48 Kantaja katsoo, että vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelma on pantu täytäntöön OA:n pitkän aikavälin elinkelpoisuuden turvaamiseksi. Kantaja väittää ensinnäkin, että tämän suunnitelman täytäntöönpanoa koskevissa komission päätelmissä ei oteta huomioon, että suunnitelmaa on muutettu, joten niissä on tosiseikkoja koskeva virhe ja ilmeinen arviointivirhe ja/tai niiden perustelut puuttuvat (1). Toiseksi kantaja

toteaa, ettei komissio ole tutkinut asianmukaisesti, voitiinko vuonna 1998 hyväksyttyä tukea pitää EY 87 artiklan 3 kohdan c alakohdan kanssa yhteensoveltuvana riidanalaisen päätöksen tekoajankohtana sovelletun muutetun rakenneuudistussuunnitelman perusteella. Kantajan mukaan riidanalaisessa päätöksessä on tältä osin ilmeinen arviointivirhe ja siinä on rikottu EY 87 artiklan 3 kohdan c alakohtaa (2). Kolmanneksi komissio on kantajan mielestä tehnyt ilmeisen arviointivirheen katsoessaan, ettei mitään OA:n rakenneuudistustoimenpiteitä ollut toteutettu (3).

1. Väite, jonka mukaan rakenneuudistussuunnitelman muutosta ei ollut otettu huomioon

a) Asianosaisten lausumat

49 Kantaja väittää yhtäältä, että komissio on tehnyt tosiseikkoja koskevan virheen ja ilmeisen arviointivirheen, kun se ei ole ottanut huomioon vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelman muutosta, jonka tämä toimielin on kantajan mukaan hyväksynyt sen ainutkertaisen ja pitkäkestoisen rakenneuudistusohjelman yhteydessä, jota kantaja on noudattanut menestyksekkäästi. Komissio on nimittäin valvonut niiden rakenneuudistusvelvoitteiden noudattamista, jotka OA:lle asetettiin rakenneuudistussuunnitelman osalta tämän alkuperäisessä vuoden 1998 versiossa. Kun riidanalainen päätös tehtiin, muutetussa suunnitelmassa kuitenkin määrättiin Olympic Airwaysin enemmistöosuuden yksityistämisestä, kulujen vähentämistoimenpiteistä ja epäolennaisten omaisuuserien myymisestä. Ainoa keskeytys rakenneuudistusohjelmassa aiheutui 11.9.2001 sattuneista tapahtumista. Kantajan mukaan yksityistämisprosessin ensimmäinen osa oli jo saatettu loppuun riidanalaisen päätöksen tekopäivänä.

50 Toisaalta kantaja väittää, että riidanalaista päätöstä on perusteltu puutteellisesti, koska komissio ei ole analysoinut muutettua suunnitelmaa vaan tukeutunut alkuperäiseen

vuoden 1998 suunnitelmaan. Kantajan mukaan komissio ei näin ollen ole perustellut asianmukaisesti päätelmäänsä, jonka mukaan (muutettu) rakenneuudistussuunnitelma ei olisi turvannut Olympic Airwaysin pitkän aikavälin elinkelpoisuutta.

51 Edellä mainittuja kanneperusteita tukeakseen kantaja kiistää sen riidanalaisessa päätöksessä (173 perustelukappale) olevan komission toteamuksen paikkansapitävyyden, jonka mukaan Helleenien tasavalta ei ollut ehdottanut tarpeellisina pitämiään rakenneuudistussuunnitelman muutoksia. Kantaja väittää, että kaikille osapuolille oli hallinnollisen menettelyn aikana selvää, että rakenneuudistussuunnitelmaa oli muutettu.

52 Kantajan mukaan komissio oli vuodesta 1999 lähtien hyväksynyt, että rakenneuudistussuunnitelmaa muutetaan. Se oli nimittäin kannustanut muuttamaan tätä suunnitelmaa Speedwingin johdon alaisuudessa, kuten ilmenee sen Kreikan hallitukselle 12.5.1999, 27.7.1999 ja 23.8.1999 lähettämistä kirjeistä. Komissiolle ilmoitettiin ennakolta tästä ensimmäisestä muutosehdotuksesta Kreikan hallituksen 7.5.1999, 23.6.1999 ja 7.7.1999 lähettämillä kirjeillä. Kantajan mukaan Speedwing-suunnitelma, joka oli erittäin yksityiskohtainen, oli siten ollut ensimmäinen muutettu rakenneuudistussuunnitelma. Se esitettiin komissiolle 18.11.1999, ja sen mukana lähetettiin Kreikan hallituksen kirje. Kantajan mukaan komissio on Helleenien tasavallalle 29.3.2000 lähettämässään kirjeessä myöntänyt, että Speedwing-suunnitelmaa sovellettiin jo.

53 Kantaja toteaa, että koska komissio ei kuitenkaan hyväksynyt Speedwing-suunnitelmaa, Kreikan hallitus oli vuodesta 2000 lähtien, erityisesti 29.8. ja 6.9.2000 lähetetyillä kirjeillä, tiedottanut sille toisesta muutetusta rakenneuudistussuunnitelmasta, jossa määrättiin OA:n yksityistämisestä, kuten erityisesti riidanalaisen päätöksen 73 ja 175 perustelukappale osoittavat. Komissiolle esitettiin yksityiskohtaisia tietoja yksityistämisohjelmasta erityisesti Crédit Suisse First Bostonin joulukuussa 2000 laatimassa muistiossa ja sitten Kreikan hallituksen 16.5.2001 lähettämässä kirjeessä.

54 Kantaja huomauttaa, että kirjeenvaihdosta ilmenee, että rakenneuudistussuunnitelma muodostui vuodesta 2000 lähtien enemmistöosuuden yksityistämisestä, kulujen vähentämistoimenpiteistä ja epäolennaisten omaisuuserien myymisestä. Kantaja täsmentää, että kulujen vähentämistoimenpiteet, jotka komissio oli hyväksynyt, kuten riidanalaisesta päätöksestä ilmenee (106 ja 174 perustelukappale), oli aloitettu vuonna 1998 vuoden 1998 päätöksen mukaisesti.

55 Kantajan mukaan useissa komission ilmoituksissa vahvistetaan komission tunnustaneen, että vuoden 1998 suunnitelmaa oli muutettu sen mukauttamiseksi uuteen tilanteeseen ja että OA:n rakenneuudistus edellytti väistämättä yhtiön yksityistämistä. Komissio ei nimittäin ole 4.10.2000 tekemässään päätöksessä, jossa se on muodollisesti sallinut vuoden 1998 suunnitelmaan tehtävän muutoksen, tuonut esiin huoliaan rakenneuudistuksen edistymisestä, vaan se on päinvastoin viitannut nimenomaisesti yksityistämiseen toteamalla erityisesti, että – – nykyinen johto on väliaikainen odotettaessa, että [OA:n] yksityistetään ensi vuoden alussa – –”.

56 Kantaja toteaa lisäksi, että komissio on ottanut sen, että yhtiön yksityistämiseksi oli toteutettu tehokkaita toimia, huomioon erityisesti 25.4.2001 päivätyssä Kreikan viranomaisille osoitetussa kirjeessä sekä liikenneasioista vastaavan komission varapuheenjohtajan Loyola de Palacion Kreikan liikenne- ja viestintäministerille osoittamassa 5.7.2001 päivätyssä kirjeessä. Tässä kirjeessä nimittäin viitattiin komission virkamiesten ja Loyola de Palacion kabinetin jäsenten sekä Kreikan hallituksen taloudellisten ja oikeudellisten neuvonantajien välillä 29.5.2001 pidettyyn kokoukseen ”[OA:n] tällä hetkellä käynnissä olevasta yksityistämisestä”.

57 Kantajan mukaan se, ettei vuoden 1998 päätöksessä hyväksyttyä viimeistä tukierää (22,9 miljoonaa euroa) maksettu, osoittaa lisäksi, että Kreikan hallitus ja komissio olivat tunnustaneet, että vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelmaa oli vuodesta 1999 lähtien muutettu lentoliikennemarkkinoiden suhdannekehityksen ja OA:n

tilanteen huomioon ottamiseksi. Kun huomioon otetaan tämä rakenneuudistussuunnitelman väitetty muuttaminen tai hylkääminen, joka oli ilmennyt erityisesti viimeisen tukierän maksamatta jättämisenä, riidanalaisessa päätöksessä myös loukataan luottamuksensuojan periaatetta, rikotaan olennaisia menettelymääräyksiä ja loukataan ne bis in idem -periaatetta, kun siinä katsotaan, ettei vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelmaa ole noudatettu, ja määrätään, että toinen tukierä on perittävä takaisin. Kantajan mukaan komission olisi nimittäin pitänyt ilmoittaa ennen riidanalaisen päätöksen tekemistä, ettei se hyväksy edellä mainittua muutosta. Komission olisi lisäksi pitänyt ottaa huomioon viimeisen tukierän maksamatta jättäminen määrittäessään takaisinperittävän tuen määrää.

58 Kantaja toteaa, että toisen muutetun rakenneuudistussuunnitelman täytäntöönpano oli keskeytetty 11.9.2001 sattuneiden tapahtumien johdosta. Kreikan hallitus oli 1.2.2002 päivätyllä kirjeellään ilmoittanut komissiolle uudet toimenpiteet, jotka OA oli toteuttanut tämän muutetun rakenneuudistussuunnitelman mukaisesti selviytyäkseen siitä, että lentoliikenne kokonaisuudessaan väheni. Kantajan mukaan OA:n enemmistöosuuden yksityistäminen, kulujen vähentämistoimenpiteet ja epäolennaisten omaisuuserien myyminen olivat todellisia ja olosuhteet huomioon ottaen asianmukaisia rakenneuudistustoimenpiteitä.

59 Kantajan mukaan tämänhetkinen yksityistämisprosessi käynnistettiin menestyksekkäästi helmikuussa 2002, kuten Kreikan hallituksen 22.2.2002 päivätty kirje komissiolle osoittaa. OA:n toiminta oli nimittäin selvästi kohentunut vuonna 2002. Helleenien tasavalta ilmoitti komissiolle yksityistämisprosessista ja kulujen vähentämistoimenpiteistä erityisesti komission ensimmäiseen tietojen toimittamista koskevaan määräykseen 11.4.2002 antamassaan vastauksessa, 16.7.2002 päivätyssä kirjeessään ja komission 9.8.2002 päivättyyn toiseen tietojen toimittamista koskevaan määräykseen 30.9.2002 antamassaan vastauksessa. Kantajan mukaan Helleenien tasavalta on näissä vastauksissa erityisesti vahvistanut, että Olympic Catering -tytäryhtiöstä oli myyty 58 prosenttia.

60 Kantajan mukaan 16.10.2002 pidetyn kokouksen pöytäkirja todistaa, että komissiolle oli tässä yhteydessä tiedotettu tilanteesta uudelleen. Pöytäkirjaan on nimenomaisesti merkitty, että vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelma (vuonna 1998 hyväksytyssä muodossaan) ”ei ollut enää ajankohtainen” (Taloudellisia ja kaupallisia seikkoja koskeva esitys -nimisen 2 kohdan viimeinen kappale). Tässä pöytäkirjassa todetaan myös (liitteessä II oleva 16 kohta), että liikenneasioista vastaava komission jäsen Loyola de Palacio oli 2. ja 3.10.2002 tavannut Kreikan liikenne- ja viestintäministerin Verelisin ja pyytänyt, että ennen vuoden 2002 loppua laadittaisiin uusi rakenneuudistussuunnitelma.

61 Kantaja toteaa lisäksi, että Report on the Limited Review of [OA’s] Performance as Compared to its 2002 Financial Plan (July 2002) -selvityksessä, joka oli annettu tiedoksi Loyola de Palacion kabinettipäällikölle 5.11.2002 ja lähetetty komission yksiköille 14.11.2002, tuotiin esiin, että OA:n operatiivinen tilanne oli vuonna 2002 kohentunut tuntuvasti. Näissä olosuhteissa se, että lentotoiminnan pääosan yksityistäminen lykättiin toteutettavaksi vuoden 2002 päättymisen jälkeen, ei kantajan mukaan ollut merkittävää.

62 Kantaja huomauttaa, että Restructuring & Privatisation Report on OA (November 5th, 2002) (Rakenneuudistus ja yksityistäminen: OA:ta koskeva selvitys (5.11.2002)) -niminen yksityiskohtainen selvitys oli annettu tiedoksi komissiolle 21.11.2002. Tässä selvityksessä kuvailtiin yksityistämisehdotusta erittäin pikkutarkasti työntekijöiden lukumäärää koskevia yksityiskohtia myöten, ja siihen sisältyi vuoden 2003–2005 lentotoimintaa koskevia taloudellisia ennusteita, jotka osoittivat, että yritys oli elinkelpoinen.

63 Kantajan mukaan liikenneasioista vastaavalle komission jäsenelle ilmoitettiin Kreikan liikenne- ja viestintäministerin 2.12.2002 päivätyllä kirjeellä, että kuusi yksityistä sijoittajaa oli ilmoittanut kiinnostuksestaan ostaa OA:n osakekannan enemmistö (ks. riidanalaisen päätöksen yhdeksäs perustelukappale).

64 Kantaja katsoo, että toisin kuin komissio väittää, toinen muutettu rakenneuudistussuunnitelma oli tässä asiayhteydessä esitetty komissiolle ”tarvittavan yksityiskohtaisesti”, kuten valtiontuesta vaikeuksissa olevien yritysten pelastamiseksi ja rakenneuudistukseksi vuonna 1999 annettujen yhteisön suuntaviivojen (EYVL C 288, s. 2; jäljempänä suuntaviivat) 32 kohdassa edellytetään. Kantajan mukaan erityisesti edellä mainittu 5.11.2002 päivätty selvitys sisälsi kaikki vaaditut ”tiedot, oletukset, ennusteet, toimenpiteet, tavoitteet ja edellytykset”, ja sen otsikko osoitti selvästi, että kysymys oli rakenneuudistussuunnitelmasta. Lisäksi edellä mainittujen suuntaviivojen 3.2.4 kohdassa pelkästään todetaan, että jäsenvaltio voi ”pyytää” komissiota hyväksymään muutoksia rakenneuudistussuunnitelmaan. Edellä mainittu Helleenien tasavallan ja komission runsas kirjeenvaihto on kantajan mukaan nyt esillä olevassa asiassa pätevä pyyntö. Toinen muutettu rakenneuudistussuunnitelma on sitä paitsi esitetty komissiolle noudattaen samaa menettelyä, jota käytettiin Speedwing-suunnitelman osalta ja johon komissio vaikuttaa tyytyväiseltä.

65 Komissio puolestaan väittää, että OA tai Kreikan viranomaiset eivät ole hallinnollisen menettelyn aikana missään vaiheessa vedonneet kantajan esittämään tosiseikkoja koskevaan kanneperusteeseen, jonka mukaan yksityistämissuunnitelma oli esitetty komissiolle ja hyväksytty, sen enempää lisätukea koskevana pyyntönä kuin vuoden 1998 suunnitelman korvaavana uutena rakenneuudistussuunnitelmana. Myös 16.10.2002 pidetyn kokouksen aikana oli korostettu, että komissio tutki, noudattaako Helleenien tasavalta vuoden 1998 päätöksessä asetettuja sitoumuksia. Komission mukaan kantaja ei siis voi vedota tähän uuteen tosiseikkoja koskevaan kanneperusteeseen (ks. toisin julkisasiamies Darmonin edellä 34 kohdassa mainituissa yhdistetyissä asioissa Saksa ja Pleuger Worthington v. komissio esittämä ratkaisuehdotus, Kok. 1994, s. I-1175, 33 ja 107 kohta; edellä 42 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat British Airways ym. v. komissio, tuomion 81 kohta ja yhdistetyt asiat T-126/96 ja T-127/96, BFM ja EFIM v. komissio, tuomio 15.9.1998, Kok. 1998, s. II-3437, 88 kohta). Siltä osin kuin on kysymys kanneperusteen aineellisesta sisällöstä komissio kiistää, että OA olisi ollut muutettuun rakenneuudistussuunnitelmaan perustuvan ”ainutkertaisen ja pitkäkestoisen rakenneuudistusohjelman” kohteena. Komissio väittää, että Speedwing-suunnitelma oli täysin erilainen kuin yksityistämissuunnitelma. Komissio toteaa lisäksi, ettei sille ollut Speedwing-suunnitelman hylkäämisen jälkeen esitetty mitään muutettua rakenneuudistussuunnitelmaa eikä se etenkään ollut hyväksynyt sellaista.

66 Komissio toteaa, että oikeuskäytännön mukaan (edellä 65 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat BFM ja EFIM v. komissio, tuomion 98–100 kohta) pelkkää aikomusta koskevaa ilmoitusta ei voida vielä pitää rakenneuudistussuunnitelman muuttamisena. On välttämätöntä, että muutettu suunnitelma (jonka mukana on tietoja, oletuksia, ennusteita, toimenpiteitä, tavoitteita ja edellytyksiä) esitetään muodollisesti komission arvioitavaksi. Kreikan viranomaiset ovat sitä paitsi selvästi tunteneet sovellettavan menettelyn, koska ne olivat noudattaneet sitä sekä siinä tapauksessa, kun vuoden 1994 suunnitelmaa mukautettiin, minkä komissio hyväksyi vuoden 1998 päätöksessä, että Speedwing-suunnitelman tapauksessa.

67 Komission mukaan nyt esillä olevassa asiassa kirjeenvaihdon, johon kantaja vetoaa, ei olisi missään tapauksessa voitu katsoa täyttävän muutetun rakenneuudistussuunnitelman edellytyksiä. Komissio toteaa erityisesti, että Report on the Limited Review of [OA's] Performance as Compared to its 2002 Financial Plan -niminen selvitys perustui vahvistamattomiin tietoihin ja olettamiin sekä tietoihin, jotka toisinaan osoittautuivat virheellisiksi ja epätäydellisiksi. Komission mukaan 5.11.2002 päivätyssä Restructuring and Privatisation -nimisessä selvityksessä yksityistämisohjelma esitettiin vielä ”ajatuksena” (concept), vaikka selvitys oli annettu komissiolle marraskuussa 2002 eli alle kaksi kuukautta ennen vuonna 1998 hyväksytyn rakenneuudistussuunnitelman voimassaolon päättymistä. Kumpaakaan näistä selvityksistä ei sitä paitsi ollut nimenomaisesti esitetty tarkistettuna suunnitelmana.

68 Komissio toteaa lopuksi, että väite, jonka mukaan viimeisen tukierän maksamatta jättäminen todistaa, että vuoden 1998 suunnitelmaa oli muutettu yhteisellä sopimuksella, on esitetty liian myöhään, koska siihen ei ole vedottu hallinnollisen menettelyn aikana. Väite on komission mukaan lisäksi perusteeton. Väite on sitä paitsi ristiriidassa Kreikan viranomaisten 21.11.2002 esittämien huomautusten kanssa, sillä näiden mukaan komissio ei ollut hyväksynyt viimeisen erän maksamista, mikä esti suunnitelman vaikutusten syntymisen.

69 Komissio katsoo näissä olosuhteissa, että koska vuoden 1998 päätöksellä hyväksytyn rakenneuudistussuunnitelman voimassaoloaika oli päättymässä, sen piti arvioida tämän suunnitelman täytäntöönpanoa.

b) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

70 Oikeudenkäyntiväite, jonka komissio on esittänyt rakenneuudistussuunnitelman muuttamista koskevista kantajan väitteistä ja perusteluista, on tutkittava ennen kuin ryhdytään käsittelemään kanneperusteita, jotka koskevat yhtäältä perustelujen puuttumista ja toisaalta tosiseikkoja koskevaa virhettä sekä ilmeistä arviointivirhettä.

Komission oikeudenkäyntiväite

71 Komissio väittää, että kantajan väitteitä ja perusteluja, jotka perustuvat vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelmaa muuttavan yksityistämissuunnitelman väitettyyn esittämiseen, ei voida ottaa tutkittaviksi, koska niitä ei ole tuotu esiin hallinnollisen menettelyn aikana.

72 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muistuttaa, että kun käsitellään EY 230 artiklan nojalla nostettua kumoamiskannetta, yhteisön toimen lainmukaisuutta on arvioitava niiden tosiseikkojen ja oikeudellisten seikkojen perusteella, jotka olivat olemassa toimen toteuttamisen ajankohtana. Erityisesti on todettava, että komission monitahoisia arviointeja on tutkittava ainoastaan niiden seikkojen perusteella, jotka olivat komission tiedossa sen arvioidessa asiaa (edellä 42 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat British Airways ym. v. komissio, tuomion 81 kohta ja asia T-349/03, Corsica Ferries France v. komissio, tuomio 15.6.2005, Kok. 2005, s. II-2197, 142 kohta).

73 Tästä seuraa, ettei kantaja lähtökohtaisesti ole oikeutettu vetoamaan tosiseikkoihin, jotka eivät olleet komission tiedossa ja joita ei ollut mainittu komissiolle tutkintamenettelyn aikana. Mikään ei sitä vastoin estä asianomaista riitauttamasta lopullista päätöstä sellaisella oikeudellisella perusteella, johon ei ollut vedottu hallinnollisessa menettelyssä (asia T-110/97, Kneissl Dachstein v. komissio, tuomio 6.10.1999, Kok. 1999, s. II-2881, 102 kohta ja edellä 34 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Saxonia Edelmetalle ja Zemag v. komissio, tuomion 68 kohta).

74 Komissio ei nyt esillä olevassa asiassa kiistä, että kysymys OA:n yksityistämisestä, jota käsiteltiin erityisesti komission ja Kreikan viranomaisten kirjeenvaihdossa ja eräissä näiden viranomaisten sille tiedoksi antamissa selvityksissä, joihin kantaja perustaa komission hyväksymän muutetun rakenneuudistussuunnitelman olemassaoloa koskevan kanneperusteensa, oli saatettu sen tietoon hallinnollisen menettelyn aikana.

75 Sen ratkaiseminen, oliko vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelmaa muuttava yksityistämissuunnitelma esitetty asianmukaisesti komission hyväksyttäväksi sovellettavien menettelysääntöjen mukaisesti, on kuitenkin oikeudellista arviointia, joka perustuu edellä mainittuihin tosiseikkoihin, jotka on kiistattomasti saatettu komission tietoon.

76 Koska kysymys on siten oikeudellisesta kanneperusteesta eikä puhtaasti tosiseikkoja koskevista väitteistä ja perusteluista, kantaja on oikeutettu vetoamaan vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelman korvaavan yksityistämissuunnitelman väitettyyn olemassaoloon siitä riippumatta, onko se vedonnut tähän kanneperusteeseen hallinnollisen menettelyn aikana.

77 Näistä samoista syistä oikeudenkäyntiväite, jonka komissio on esittänyt kantajan oikeudellisesta väitteestä, jonka mukaan vuoden 1998 päätöksessä hyväksytyn viimeisen tukierän maksamatta jättäminen todistaa, että vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelmaa oli muutettu yhteisymmärryksessä komission kanssa, on samaten hylättävä.

Perustelujen puuttumista koskeva kanneperuste

78 Aluksi on arvioitava perustelujen puuttumista koskevien kantajan väitteiden ja perustelujen ulottuvuutta.

79 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muistuttaa tältä osin, että perusteluvelvollisuus on olennainen muotomääräys, joka on erotettava perustelujen aineellisesta paikkansapitävyydestä, koska viimeksi mainittu koskee riidanalaisen toimen aineellista lainmukaisuutta. Väitteet ja lausumat, joilla pyritään kiistämään tämän toimen perusteltavuus, ovat näin ollen tehottomia perustelujen puuttumista tai niiden puutteellisuutta koskevan kanneperusteen yhteydessä. EY 253 artiklan mukainen perusteluvelvollisuus määräytyy kyseessä olevan toimen luonteen mukaan, ja perusteluista on selkeästi ja yksiselitteisesti ilmettävä toimen toteuttaneen toimielimen päättely siten, että niille, joita toimi koskee, selviävät toimen syyt ja että toimivaltainen tuomioistuin voi tutkia toimen laillisuuden (ks. asia C-17/99, Ranska v. komissio, tuomio 22.3.2001, Kok. 2001, s. I-2481, 35–38 kohta; edellä 72 kohdassa mainittu asia Corsica Ferries France v. komissio, tuomion 52 ja 59 kohta ja edellä 36 kohdassa mainittu asia Schmitz-Gotha Fahrzeugwerke v. komissio, tuomion 70 ja 71 kohta).

80 Erittäin vakiintuneessa oikeuskäytännössä on lisäksi katsottu, että tutkittaessa sitä, täyttävätkö päätöksen perustelut EY 253 artiklan vaatimukset, on otettava huomioon päätöksen sanamuodon lisäksi myös asiayhteys ja kaikki asiaa koskevat oikeussäännöt (ks. edellä 42 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat British Airways ym. v. komissio, tuomion 94 kohta ja edellä 36 kohdassa mainittu asia Freistaat Thüringen v. komissio, tuomion 202 kohta).

81 Nyt esillä olevassa asiassa kantaja arvostelee komissiota pääasiallisesti siitä, että tämä ei ole OA:n elinkelpoisuuden puuttumista koskevilta osin perustellut riidanalaista päätöstä muutettuun rakenneuudistussuunnitelmaan nähden.

82 Pitää paikkansa, että komissio on riidanalaisessa päätöksessä valvonut sitä, onko rakenneuudistussuunnitelma pantu täysimääräisesti täytäntöön, vuoden 1998 päätöksen mukaisen suunnitelman perusteella. Riidanalaisen päätöksen 173 perustelukappaleessa se kuitenkin perustelee tätä lähestymistapaa sillä, että – sen mukaan – Kreikan valtio, joka oli OA:n ainoa osakkeenomistaja, ei ollut Speedwing-suunnitelmasta luovuttuaan esittänyt ehdotusta vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelman konkreettisesta muuttamisesta. Komissio on 116 perustelukappaleen kolmannessa kohdassa jo todennut tältä osin, että vaikka 50 prosentin raja osakepääoman pienenemisessä, minkä pitäisi olla suurin mahdollinen, saavutettiin jo vuonna 1999, osakepääomaa ei korotettu eikä rakenneuudistussuunnitelmaan tehty ajoissa ”merkittäviä mukautuksia”.

83 Jotta voitaisiin ratkaista, onko tämä selitys tässä tapauksessa riittävä perustelu, sitä on arvioitava riidanalaisen päätöksen tekemiseen johtaneen menettelyn muodostamassa asiayhteydessä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa tältä osin yhtäältä, että komissio oli muodollisen tutkintamenettelyn aloittamisesta 6.3.2002 tekemässään päätöksessä todennut erityisesti, että vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelmaa, johon vuoden 1998 päätös, jossa hyväksyttiin tarkasteltavana oleva rakenneuudistustuki, perustui, ei ollut pantu täytäntöön siten kuin oli määrätty, ja että sen vuoksi, että oli vakavia epävarmuustekijöitä sen suhteen, noudattiko OA:n tuonhetkinen taloudellinen ja rahoituksellinen tilanne kyseisessä suunnitelmassa määriteltyjä liiketoiminnallisia ja rahoituksellisia tavoitteita, oli oikeutettua tutkia uudelleen vuoden 1998 päätöstä tämän suunnitelman moitteettoman toteuttamisen kannalta. Toisaalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, ettei asiakirja-aineistosta ilmene, että Kreikan viranomaiset olisivat Speedwing-suunnitelmasta luopumisen jälkeen ja ennen kuin riidanalainen päätös 11.12.2002 tehtiin esittäneet komissiolle virallista ja nimenomaista pyyntöä vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelman muuttamisesta, jotta tähän suunnitelmaan tehtäisiin tarvittavat mukautukset niin, että OA:ta ryhdytään tässä tapauksessa yksityistämään.

84 Näissä olosuhteissa on todettava, ettei komissio ollut velvollinen selvittämään riidanalaisessa päätöksessä laajemmin syitä, joiden vuoksi se katsoi, että sen täytyi valvoa vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelman täytäntöönpanoa sellaisena kuin suunnitelma oli alkuperäisessä versiossaan.

85 Tästä seuraa, että kanneperuste, jonka mukaan tämän päätöksen perustelut puuttuvat siltä osin kuin on kysymys siitä, mahdollistiko muutettu rakenneuudistussuunnitelma, johon kantaja vetoaa, OA:n pitkän aikavälin elinkelpoisuuden palauttamisen kohtuullisessa ajassa, ei ole perusteltu.

86 Muutetun rakenneuudistussuunnitelman huomiotta jättämistä koskevia väitteitä on näin ollen tutkittava niiden kantajan kanneperusteiden yhteydessä, jotka koskevat tosiseikkoja koskevaa virhettä ja ilmeistä arviointivirhettä.

Tosiseikkoja koskevaa virhettä ja ilmeistä arviointivirhettä koskevat kanneperusteet

87 Kantaja esittää neljä väitteiden sarjaa osoittaakseen, että vuoden 1998 suunnitelmaa oli Speedwing-suunnitelmasta luopumisen jälkeen tarkistettu. On täsmennettävä riidanalaista kysymystä koskevia oikeussääntöjä ennen kuin tutkitaan vuorotellen näitä kantajan väitteitä, jotka perustuvat ensinnäkin OA:n – kantajan mukaan ainutkertaiseen ja pitkäkestoiseen – rakenneuudistusohjelmaan ja tarpeeseen ajantasaistaa vuoden 1998 suunnitelmaa, toiseksi viimeisen tukierän maksamatta jättämiseen, kolmanneksi 4.10.2000 tehtyyn päätökseen ja neljänneksi Kreikan viranomaisten ja komission kirjeenvaihtoon sekä komissiolle hallinnollisen menettelyn aikana tiedoksi annettuihin selvityksiin.

– Asiaa koskevat oikeussäännöt ja nyt esillä olevassa asiassa esiin nostettu kysymys

88 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan se, että vaikeuksissa oleville yrityksille tarkoitetut tuet voidaan todeta EY 87 artiklan 3 kohdan c alakohdan perusteella

yhteismarkkinoille soveltuviksi, edellyttää, että tukien on liityttävä johdonmukaiseen rakenneuudistussuunnitelmaan, joka on esitettävä komissiolle tarvittavan yksityiskohtaisesti (edellä 79 kohdassa mainittu asia Ranska v. komissio, tuomion 45 kohta; edellä 65 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat BFM ja EFIM v. komissio, tuomion 98 kohta ja edellä 43 kohdassa mainittu asia Technische Glaswerke Ilmenau v. komissio, tuomion 151 kohta). Nyt esillä olevassa asiassa sovellettavissa suuntaviivoissa todetaan, että rakenneuudistussuunnitelman on mahdollistettava yrityksen pitkän aikavälin elinkelpoisuuden palauttaminen kohtuullisessa ajassa yrityksen tulevia toimintaedellytyksiä koskevien realististen oletusten perusteella ja että suunnitelma on esitettävä tarvittavan yksityiskohtaisesti (3.2.2 kohdan b alakohta).

89 Suuntaviivoissa määrätään lisäksi, että rakenneuudistustuen hyväksymisen jälkeen asianomaisen yrityksen on pantava komission hyväksymä rakenneuudistussuunnitelma täytäntöön kokonaisuudessaan ja noudatettava kaikkia komission päätöksessä säädettyjä velvoitteita (3.2.2 kohdan f alakohta). Rakenneuudistussuunnitelma pannaan täytäntöön komission valvonnassa, ja tämän on voitava varmistua suunnitelman moitteettomasta edistymisestä kyseessä olevan jäsenvaltion sille säännöllisesti toimittamien yksityiskohtaisten kertomusten avulla (3.2.2 kohdan g alakohta).

90 Suuntaviivoissa täsmennetään myös (3.2.4 kohta), että jos rakenneuudistustuen myöntäminen on hyväksytty, kyseessä oleva jäsenvaltio voi rakenneuudistuksen aikana pyytää komissiota hyväksymään muutoksia rakenneuudistussuunnitelmaan ja tukimäärään. Komissio voi hyväksyä tällaiset muutokset varmistuttuaan, että tietty määrä edellytyksiä täyttyy. Tarkistetun suunnitelman on erityisesti palautettava elinkelpoisuus kohtuullisessa ajassa.

91 EY 87 artiklan 3 kohdan c alakohdan ja 88 artiklan 2 ja 3 kohdan määräyksistä yhdessä, sellaisina kuin niitä on tulkittu edellä mainitussa oikeuskäytännössä ja sellaisina kuin ne on pantu täytäntöön edellä mainituilla suuntaviivojen määräyksillä, siis seuraa, että kaikki merkittävät muutokset komission hyväksymään

rakenneuudistussuunnitelmaan edellyttävät lähtökohtaisesti, että kyseinen jäsenvaltio esittää tarkistetun suunnitelman, joka on tarvittavan yksityiskohtainen, jotta komissio voi arvioida tuen soveltuvuutta yhteismarkkinoille suuntaviivojen 3.2.4 kohdassa asetetut edellytykset huomioon ottaen.

92 Menettelyn osalta oikeuskäytännössä todetaan lisäksi, että kun jotakin tuen hyväksymiselle asetetuista ehdoista ei noudateta, komissio yleensä voi tehdä päätöksen ehdosta poikkeamisesta EY 88 artiklan 2 kohdan mukaista menettelyä uudelleen aloittamatta vain, jos poikkeama alkuperäisestä ehdosta on suhteellisen pieni (asia T-140/95, Ryanair v. komissio, tuomio 15.9.1998, Kok. 1998, s. II-3327, 88 kohta). Erityisesti silloin, kun rakenneuudistussuunnitelman mukauttaminen herättää epäilyjä tuen soveltuvuudesta yhteismarkkinoille, komission on käynnistettävä muodollinen uudelleentutkintamenettely sen osalta, soveltuuko tuki yhteismarkkinoille.

93 Nämä menettelysäännöt vahvistavat, että jollei rakenneuudistustuen hyväksymisestä tehdyssä päätöksessä hyväksyttyä rakenneuudistussuunnitelmaa ole pantu täytäntöön kokonaisuudessaan, komissio voi tilanteen mukaan sallia tämän suunnitelman merkittävän muuttamisen vain suoritettuaan perusteellisen muodollisen tutkinnan sen osalta, onko kyseisen jäsenvaltion esittämä tarkistettu suunnitelma edellä mainittujen suuntaviivoissa asetettujen edellytysten mukainen. Jollei kyseinen jäsenvaltio esitä tarkistettua rakenneuudistussuunnitelmaa, komissio ei näin ollen lähtökohtaisesti ole velvollinen eikä kykenevä ottamaan – tuen yhteismarkkinoille soveltuvuutta arvioidessaan – huomioon alkuperäiseen suunnitelmaan tehtyjä mahdollisesti merkittäviä muutoksia kyseisen jäsenvaltion pelkkien aikomusta koskevien ilmoitusten perusteella.

94 Nyt esillä olevassa asiassa on näin ollen selvitettävä, voidaanko siitä huolimatta, että rakenneuudistussuunnitelman muuttamista koskevaa toista muodollista pyyntöä ei ollut tehty, sen jälkeen kun komissiolle ilmoitetusta ensimmäisestä tarkistetusta

rakenneuudistussuunnitelmasta eli Speedwing-suunnitelmasta oli luovuttu (ks. edellä 13 ja 83 kohta), kantajan esiin tuomien eri seikkojen perusteella kuitenkin katsoa, että komissiolle oli esitetty toinen vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelman muuttamista koskeva pyyntö, joka oli tarvittavan yksityiskohtainen, jotta komissio voi arvioida tuen soveltuvuutta yhteismarkkinoille.

– Ainutkertaista ja pitkäkestoista OA:n rakenneuudistusohjelmaa ja vuoden 1998 rakenneuudistusohjelman ajantasaistamisen tarpeellisuutta koskevien väitteiden tutkiminen

95 Aluksi on todettava, että kantajan väite, jonka mukaan OA oli noudattanut ainutkertaista ja pitkäkestoista rakenneuudistusohjelmaa, jonka aikana vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelmaa oli muutettu, on joka tapauksessa merkityksetön. Toteutettujen tai suunniteltujen rakenneuudistustoimenpiteiden luonteesta riippumatta on nimittäin niin, että jos toimivaltaiset kansalliset viranomaiset halusivat – kuten nyt esillä olevassa asiassa – saada alkuperäistä suunnitelmaa muutettua olennaisesti (ks. jäljempänä 97 kohta), niiden olisi pitänyt esittää tarkistettu suunnitelma komission hyväksyttäväksi suuntaviivojen edellä tarkasteltujen määräysten mukaisesti, jotta komissio olisi voinut valvoa, soveltuuko tuki yhteismarkkinoille tämä tarkistettu suunnitelma huomioon ottaen. On erityisesti todettava, ettei riittänyt, että komissiota pyydettiin tutkimaan OA:n taloudellinen tilanne irrallaan vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelman täysimääräistä soveltamista koskevasta velvoitteesta, kuten Kreikan viranomaiset ovat riidanalaisen päätöksen mukaan toistuvasti tehneet (184 perustelukappale). On lisäksi huomattava, että OA:n rakenneuudistus oli aloitettu vuonna 1994, kuten Deloitte & Touchen maaliskuussa 2000 Speedwing-suunnitelmasta esittämässä loppuraportissa tähdennetään, ja että komissio oli sen jälkeen, kun Helleenien tasavalta oli heinäkuussa 1998 antanut tiedoksi tarkistetun rakenneuudistussuunnitelman, jonka liitteenä oli yksityiskohtainen täytäntöönpanosuunnitelma, hyväksynyt vuoden 1998 päätöksessä vuoden 1994 suunnitelman ajantasaistamisen ja rakenneuudistusajan pidentämisen, jotka olivat tarpeen, jotta OA voisi korjata tilanteen alkuperäisessä suunnitelmassa asetettujen tavoitteiden mukaiseksi (ks. tämän päätöksen 40, 46, 78 ja 85 perustelukappale). Vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelmalla pyrittiin palauttamaan OA:n pitkän aikavälin elinkelpoisuus panemalla täysimääräisesti täytäntöön vuoden 1994 suunnitelmassa jo määrättyjä rakenneuudistustoimenpiteitä, ja näiden lisäksi määrättiin lisää rakenneuudistustoimenpiteitä sen huomioon ottamiseksi, että OA:n taloudellinen tulos oli vuonna 1997 huonontunut.

96 Vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelman soveltamisaikana peräjälkeen täytäntöönpannut OA:n rakenneuudistustoimenpiteet olivat erilaisten strategioiden osia, mikä johti siten rakenneuudistusohjelman katkonaisuuteen. On nimittäin todettava, kuten Kreikan viranomaiset ovat myöntäneet erityisesti 6.3.2002 päivättyyn tietojen toimittamista koskevaan määräykseen 11.4.2002 antamassaan vastauksessa, että ”Speedwing-suunnitelman filosofia oli kaukana vuonna 1998 hyväksytyn suunnitelman filosofiasta, sillä siinä keskityttiin enemmän toiminnan laajentamiseen ja tulojen lisäämiseen kuin kustannuksiin”. Speedwing-suunnitelma, johon liittyi yrityssuunnitelma, oli ilmoitettu komissiolle marraskuussa 1999 (ks. edellä 13 kohta). Tämän suunnitelman toteuttaminen oli kuitenkin aloitettu elokuussa 1999 ilman komission hyväksyntää. Vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelman täytäntöönpano oli siten keskeytyneenä elokuusta 1999 vuoden 2000 puolivälissä tapahtuneeseen Speedwingin lähtöön saakka, ja kulujen vähentämisen ja vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelman uudelleen käynnistämisen uusi vaihe saattoi alkaa kesällä 2000.

97 Nyt esillä olevassa asiassa oli kuitenkin vuodesta 1999 lähtien selvää, että vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelmaa oli tarpeen muuttaa olennaisesti OA:n pitkän aikavälin elinkelpoisuuden turvaamiseksi, kuten Kreikan hallitus on korostanut erityisesti Speedwing-suunnitelmassa viitaten erityisesti 21.7.1999 päivättyyn Deloitte & Touchen raporttiin vuoden 1998 suunnitelman täytäntöönpanosta (ks. edellä 11 kohta). Tässä raportissa nimittäin korostettiin, että OA:n huonon taloudellisen tilanteen ja markkinaolosuhteiden huononemisen vuoksi oli välttämätöntä toteuttaa lisätoimenpiteitä yhtiön pitkän aikavälin elinkelpoisuuden turvaamiseksi. Se, että vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelmassa ennakoitu OA:n taloudellinen tulos oli riittämätön, oli sitä paitsi jo todettu tämän suunnitelman täytäntöönpanoa koskevassa kertomuksessa, joka oli annettu tiedoksi komissiolle 7.5.1999 (ks. edellä 10 kohta) ja jossa Kreikan viranomaiset olivat selittäneet, että sen jälkeen kun vuoden 1998 päätös oli tehty, tilikauden 1997 tilintarkastustiedoista ilmenevät todelliset tulokset olivat osoittautuneet ”huonomm[iksi] kuin pessimistisimmätkään vuoden 1998 helmikuu[n lopussa] tehdyt ennusteet, jolloin rakenneuudistussuunnitelma ja siihen liittyvä yrityssuunnitelma oli laadittu”. Komission laatimasta kokouspöytäkirjasta ilmenee vielä, että Kreikan hallituksen oikeudelliset neuvonantajat olivat komission yksiköiden kanssa 16.10.2002 pidetyssä kokouksessa vakuuttaneet uudelleen, että vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelma ei ollut vuodesta 1999 lähtien enää ajan tasalla suunnitelman kattamasta ensimmäisestä vuodesta lähtien ilmenneiden merkittävien poikkeaminen vuoksi.

98 Kun otetaan huomioon kummankin osapuolen tarpeellisina pitämien muutosten laajuus, edellä mainituista vaatimuksista (ks. edellä 91 ja 93 kohta), jotka koskevat sitä, että kyseisen jäsenvaltion on esitettävä tarkistettu rakenneuudistussuunnitelma rakenneuudistuksen aikana, jotta komissio voi tutkia sen perusteellisesti, ei voitu joustaa pelkästään sen vuoksi, että komissio oli – kuten se itse toteaa – kannustanut muuttamaan vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelmaa. Komissio on nimittäin kannustanut muuttamaan tätä suunnitelmaa ensin yhtiön ollessa Speedwingin johdon alaisuudessa, mikä ilmenee erityisesti 27.7.1999 ja 23.8.1999 päivätyistä komission kirjeistä sekä riidanalaisesta päätöksestä (29 perustelukappale), ja sitten Speedwing-suunnitelmasta luopumisen jälkeen, mikä ilmenee esimerkiksi 29.3.2000 päivätystä komission kirjeestä, liikenneasioista vastaavan komission jäsenen Loyola de Palacion 5.7.2001 päivätystä kirjeestä ja siitä, että tämä oli tavatessaan Kreikan liikenne- ja viestintäministerin Verelisin 2. ja 3.10.2002 tuonut esiin epäilykset, joita komissiolla oli OA:n elinkelpoisuuden suhteen, ja sen, että oli kiire saada käyttöön uusi rakenneuudistussuunnitelma ennen voimassa olevan rakenneuudistussuunnitelman voimassaoloajan päättymistä, kuten ilmenee 16.10.2002 pidetyn kokouksen pöytäkirjan liitteestä II.

99 Asiakirja-aineistosta ilmenee lisäksi, että vaikka komissio oli ilmoittanut suhtautuvansa myönteisesti vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelman muuttamiseen, se oli useaan otteeseen ja erityisesti edellä mainitussa 23.8.1999 päivätyssä kirjeessään pitänyt kiinni siitä, että sen oli tutkittava uusi tarkistettu suunnitelma yksityiskohtaisesti, ennen kuin se tekee lopullisen päätöksen tuen soveltuvuudesta yhteismarkkinoille. Komissio oli nimittäin etukäteen korostanut erityisesti, että toimivaltaisten kansallisten viranomaisten oli annettava etusija suunnitelman koko voimassaoloajan kattavien tarkistettujen taloudellisten ennusteiden määrittelemiselle (ks. komission 12.5.1999 päivätty kirje Kreikan viranomaisille).

100 Tässä asiayhteydessä on todettava, ettei pelkästään sen perusteella, että Kreikan viranomaiset ja komissio olivat hallinnollisen menettelyn aikana olleet yhtä mieltä vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelman ajantasaistamisen tarpeellisuudesta, voida olettaa, että edellä mainittuja vaatimuksia (ks. edellä 91 ja 93 kohta) vastaava uusi tarkistettu suunnitelma oli esitetty komissiolle hyväksymistä varten.

– Viimeisen tukierän maksamatta jättämistä koskevan väitteen tutkiminen

101 Siltä osin kuin on kysymys kolmannen ja viimeisen tukierän maksamatta jättämisestä, asiakirja-aineistosta ilmenee selvästi, että sen syynä oli se, ettei vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelmaa ollut pantu täytäntöön. Vuoden 1998 päätöksen mukaan (1 artiklan 2 kohta) tämän 22,9 miljoonan euron suuruisen erän maksaminen nimittäin edellytti, että kaikkia edellytyksiä, joita tässä päätöksessä asetetaan sen varmistamiseksi, että tuki soveltuu yhteismarkkinoille, noudatetaan ja että vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelma pannaan todella täytäntöön ja että ennakoidut tulokset (erityisesti kustannuksia ja tuottavuutta koskevien tunnuslukujen osalta) saavutetaan. Sen jälkeen kun Kreikan viranomaiset olivat antaneet 7.5.1999 tiedoksi vuoden 1998 päätöksen 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun edellä mainitun kertomuksen ennen viimeisen tukierän maksamista, komissio oli ilmoittanut Kreikan viranomaisille erityisesti edellä mainitussa 27.7.1999 päivätyssä kirjeessään, että vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelman täytäntöönpanossa ilmenneiden puutteiden analyysi, joka oli esitetty 21.7.1999 päivätyssä Deloitte & Touchen raportissa (ks. edellä 10 ja 11 kohta), osoitti, ettei komissio voinut hyväksyä viimeisen erän maksamista. Kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on jo todennut (ks. edellä 98 kohta), komissio oli tässä kirjeessä kehottanut Kreikan hallitusta esittämään sille OA:n ajantasaistetun rakenneuudistussuunnitelman, jotta se voisi tutkia, oliko sen perusteella perusteltua maksaa 22,9 miljoonan euron pääomaerä. Kreikan hallitus oli 18.11.1999 päivätyssä kirjeessään, jossa Speedwing-suunnitelma ilmoitettiin komissiolle (ks. edellä 13 kohta), pyytänyt komissiolta, että viimeinen tukierä saataisiin maksaa komission tutkittua tarkistetun suunnitelman. Kreikan hallitus on 17.12.1999 päivätyssä kirjeessään kuitenkin kehottanut komissiota lykkäämään viimeisen erän maksamista koskevaa päätöstä, jotta Kreikan viranomaiset voisivat arvioida, mikä vaikutus menettelyllä, jolla pyritään mahdollistamaan yksityiset sijoitukset OA:han ja joka oli pantu vireille, mahdollisesti on, ja laatia parhaan mahdollisen suunnitelman OA:n elinkelpoisuuden turvaamiseksi. Speedwingin kanssa tehdyssä sopimuksessa nimittäin annettiin British Airwaysille oikeus ostaa ennen heinäkuuta 2000 enintään 20 prosenttia OA:n osakepääomasta. Tässä asiayhteydessä se, ettei viimeistä tukierää maksettu, voi sitäkin vähemmän selittyä sillä, että Kreikan hallitus ja komissio olivat katsoneet, että vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelmaa oli tarkistettu, koska Speedwing-suunnitelmasta oli luovuttu lopullisesti sen jälkeen, kun komissio oli antanut 20.3.2000 päivätyllä kirjeellään Kreikan viranomaisille tiedoksi Deloitte & Touchen maaliskuussa 2000 laatiman kielteisen loppuraportin (ks. edellä 14 kohta).

102 Myöskään asian myöhempien tapahtumien perusteella ei voida katsoa, että viimeisen tukierän maksamatta jättäminen todistaa vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelman muuttamisesta. Koska British Airways ei tehnyt ostotarjousta ennen heinäkuuta 2000, Kreikan hallitus ilmoitti 29.8.2000 päivätyllä kirjeellä komissiolle päättäneensä panna vireille kansainvälisen tarjouskilpailumenettelyn valitakseen strategisen sijoittajan. Tässä kirjeessä Kreikan hallitus toisti pyyntönsä, että komissio lykkäisi päätöstä viimeisen tukierän maksun sallimisesta, koska OA ”ei ollut arvioinut tämän [yksityistämis]yrityksen tuloksia”. Nämä seikat todistavat pelkästään, että komissiolle oli ilmoitettu OA:n enemmistöosuuden yksityistämishankkeesta, jolla pyrittiin helpottamaan rakenneuudistussuunnitelman tavoitteiden saavuttamista (ks. jäljempänä 106 kohta). Tästä seuraa, että vaikka Kreikan viranomaiset olivat 11.4.2002 antamassaan vastauksessa (1.9 kohta) esittäneet viimeisen tukierän ”jäädyttämisen” ikään kuin se olisi tulosta niiden avoimuudesta komission kanssa saavutettavaa sovitteluratkaisua kohtaan, tätä ”jäädyttämistä” ei voida edellä esiin tuodussa asiayhteydessä tulkita niin, että se oli tulosta siitä, että oli esitetty rakenneuudistussuunnitelman tarkistamispyyntö, jonka liitteenä oli tarkistettu suunnitelma suuntaviivojen määräysten mukaisesti. Jäädyttäminen johtui yksinomaan siitä, että komissio pani täytäntöön vuoden 1998 päätöksen 1 artiklan 2 kohdan (ks. edellä 101 kohta).

103 Tästä seuraa, että – toisin kuin kantaja väittää – viimeisen tukierän maksamatta jättämistä ei voida pitää osoituksena vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelman muuttamisesta tai siitä, että komissiolle olisi Speedwing-suunnitelmasta luopumisen jälkeen esitetty vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelman tarkistamista koskeva pyyntö, jonka liitteenä olisi ollut toinen tarkistettu suunnitelma.

104 Näin ollen on todettava, että siitä huolimatta, että viimeistä tukierää ei maksettu, vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelma säilyi kaikilta osin pätevänä ja edelleen kokonaisuudessaan velvoitti kantajaa suuntaviivojen määräysten mukaisesti (ks. edellä 89 kohta). On erityisesti todettava, että – toisin kuin kantaja väittää – komissiolla ei ollut velvollisuutta ilmoittaa ennen riidanalaisen päätöksen tekemistä, ettei se hyväksynyt tämän suunnitelman väitettyä muutosta, joka olisi ilmennyt viimeisen

tukierän maksamatta jättämisenä. Lisäksi on todettava, että kun komissio riidanalaisessa päätöksessä valvoi vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelman noudattamista ja teki yhteismarkkinoille soveltumattomana pitämänsä jo maksetun tuen takaisinperimistä koskevan ratkaisun, sen ei kuulunut ottaa huomioon edellä mainittua väitettyä muutosta ja viimeisen tukierän maksamatta jättämistä, koska mitään vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelman muutosta ei ollut ilmoitettu sille sääntöjenmukaisesti. Tästä seuraa, että lisäkanneperusteet, joihin kantaja on vedonnut näiden viimeisen tukierän maksamatta jättämiseen liittyvien väitteiden ja perustelujen yhteydessä, jotka perustuvat luottamuksensuojan periaatteen loukkaamiseen, olennaisten menettelymääräysten rikkomiseen ja ne bis in idem -periaatteen loukkaamiseen, on samaten hylättävä täysin perusteettomina.

– Väitteen, joka koskee 4.10.2000 tehtyä päätöstä, tutkiminen

105 Myöskään sen perusteella, että komission 4.10.2000 tekemässä päätöksessä olla vastustamatta vuoden 1998 päätöksen muuttamista todetaan, että OA:n johto on väliaikainen odotettaessa vuoden 2001 alussa tapahtuvaa OA:n yksityistämistä, ei voida olettaa, että OA:n yksityistämisen sisältävä toinen muutettu rakenneuudistussuunnitelma oli esitetty komissiolle Speedwing-suunnitelmasta luopumisen jälkeen. Tämän 4.10.2000 tehdyn päätöksen asiayhteydessä edellä mainittu toteamus oli pelkästään yksi niistä syistä, joiden perusteella komissio päätti pidentää vuoden 1998 päätöksessä hyväksyttyjen uusien lainavakuuksien käyttöaikaa (ks. edellä 16 ja 17 kohta). Toisin kuin kantaja on väittänyt istunnossa, uusien lainavakuuksien edellä mainitusta käyttöajan pidentämisestä muodostuva pieni muutos oli ainoa seikka, jonka osalta 4.10.2000 tehdyssä päätöksessä katsottiin, ettei esiin nouse mitään epäilyjä tuen soveltuvuudesta yhteismarkkinoille sen oikeuskäytännön mukaisesti, josta edellä 92 kohdassa mainitussa asiassa Ryanair vastaan komissio annettu tuomio on esimerkki.

106 Tästä seuraa, että 4.10.2000 tehtyä päätöstä, johon kantaja vetoaa, ei voida tulkita siten, että se sisältää todisteen siitä, että komissiolle on esitetty yksityistämissuunnitelman sisältävä toinen tarkistettu suunnitelma, ja siitä, että tämä suunnitelma on hyväksytty.

– Kreikan viranomaisten ja komission kirjeenvaihtoon ja komissiolle tiedoksi annettuihin selvityksiin perustuvien väitteiden tutkiminen

107 Aluksi on muistutettava, ettei se, että komissiolle tiedotettiin säännöllisesti OA:n enemmistöosuuden yksityistämishankkeen täytäntöönpanosta, erityisesti kesän 2000 alussa ja helmikuussa 2002 aloitettujen kahden peräkkäisen yksityistämisohjelman kehittymisestä, eikä se, että Kreikan hallituksen neuvonantajilla ja komission yksiköillä oli tätä kysymystä koskevia kokouksia, voinut vapauttaa Kreikan viranomaisia esittämästä kaikkia vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelman merkittäviä muutoksia komission hyväksyttäviksi tarvittavan yksityiskohtaisesti.

108 Näin ollen on selvitettävä, voidaanko sen kirjeenvaihdon ja niiden eri selvitysten perusteella, joihin kantajan vetoaa, katsoa, että rakenneuudistussuunnitelman muuttamista koskeva pyyntö, jonka liitteenä oli tarkistettu suunnitelma, oli esitetty komissiolle suuntaviivoissa asetettujen vaatimusten mukaisesti joko ensimmäisen tai toisen yksityistämisohjelman yhteydessä.

109 Ensimmäisen yksityistämisohjelman osalta on todettava, että sen jälkeen kun syyskuussa 2000 oli tehty päätös, jota tarvittiin, jotta OA:n enemmistöosuuden yksityistämiseen voitiin ryhtyä, joulukuussa 2000 pantiin vireille tarjouskilpailu niiden tietojen mukaan, joita on esitetty Kreikan viranomaisten 11.4.2002 antamassa vastauksessa 6.3.2002 päivättyyn tietojensaantipyyntöön (2.7.4 ja 2.19.2 kohta). Kreikan liikenne- ja viestintäministeri on Loyola de Palaciolle lähettämässään 6.9.2000 päivätyssä kirjeessä korostanut, että Crédit Suisse First Bostonin yksityisiltä sijoittajilta keräämien mielipiteiden mukaan kiinnostuksenosoituksia esitetään vain siinä tapauksessa, että luovutus koskee enemmistöosuuden muodostavaa osake-erää, ja sillä edellytyksellä, että OA:n taloudelliset parametrit ovat ”läpinäkyviä”. Crédit Suisse First Bostonin 20.12.2000 päivätystä ja komissiolle tiedoksi annetusta muistiosta on todettava, että se oli tarkoitettu auttamaan rajoitettua joukkoa yhtiöitä, jotka olivat ilmaisseet kiinnostuksensa OA:n ostamiseen, näiden päättäessä siitä,

tekevätkö ne lisätutkimuksia tämän yhtiön tilanteesta. Muistioon sisältyi erityisesti PriceWaterhouseCoopersin laatima raportti (ks. edellä 15 kohta). Vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelman mukauttamista OA:n elinkelpoisuuden palauttamiseksi ei kuitenkaan käsitelty sen enempää tässä muistiossa kuin edellä mainitussa kirjeenvaihdossa ja vastauksessakaan.

110 Sama koskee kirjettä, jonka Kreikan viranomaiset lähettivät 16.5.2001 komissiolle vastaukseksi tämän 25.4.2001 päivättyyn kirjeeseen. Viimeksi mainitussa kirjeessä, jossa viitattiin komission yksiköiden ja Kreikan hallituksen neuvonantajien OA:n yksityistämishankkeesta joulukuusta 2000 lähtien käymiin alustaviin keskusteluihin, komissio oli yhtäältä epäillyt sitä, oliko tarjouskilpailumenettely yhteensoveltuva sen kannan kanssa, jonka komissio oli ilmaissut yksityistämisistä XXIII kilpailupolitiikkaa koskevassa kertomuksessaan vuonna 1993 (402 ja 403 kohta). Toisaalta komissio muistutti tässä kirjeessä, että rakenneuudistussuunnitelman noudattaminen ja OA:n elinkelpoisuuden palautuminen olivat vuosien 1994 ja 1998 päätösten osalta perusedellytyksiä.

111 Viimeksi mainitun seikan osalta Kreikan viranomaiset ovat edellä mainitussa 16.5.2001 antamassaan vastauksessa kuitenkin pelkästään viitanneet HACA:n kantelusta 19.2.2001 esittämiinsä huomautuksiin (ks. edellä 18 kohta) edes mainitsematta vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelman mahdollista mukauttamista. Lisäksi on todettava, että yksityistämisohjelman osalta Kreikan viranomaiset ovat pelkästään saattaneet komission tietoon, että asetetussa määräajassa oli tehty kolme tarjousta, ja kertoneet, että toimenpide ilmoitetaan sille sen yksiköiden kanssa käytyjen epävirallisten neuvottelujen jälkeen. Tästä 25.4. ja 16.5.2001 käydystä kirjeenvaihdosta ilmenee siten, että komissiolle ei ollut tässä vaiheessa esitetty mitään rakenneuudistussuunnitelman tarkistamista koskevaa pyyntöä.

112 Kreikan viranomaiset ovat 1.2.2002 päivätyllä kirjeellään tiedottaneet komissiolle erään tarjoajan kanssa käytävistä keskusteluista. Ne ovat lisäksi antaneet komissiolle tiedoksi toimenpiteitä, jotka koskevat käyttökustannusten vähentämistä, OA:n liikennöintiverkon järkeistämistä ja tuottavuuden parantamista siten, että luovutaan

alennetuista hinnoista ja sovelletaan tuottavuudenhallintatekniikoita. Näihin lisätoimenpiteisiin, joista oli päätetty 11.9.2001 sattuneiden tapahtumien lentoliikennemarkkinoilla aiheuttamasta kriisistä selviämiseksi ja jotka olivat täysin yhteensoveltuvia vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelman kanssa, ei kuitenkaan liittynyt mitään tämän suunnitelman mukauttamista koskevaa pyyntöä.

113 Tästä seuraa, että sen enempää kirjeistä ja asiakirjoista, joihin kantaja vetoaa, kuin muistakaan asiakirja-aineistoon sisältyvistä seikoista ei ilmene, että komissiolle olisi esitetty vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelman tarkistamista koskevaa – edes implisiittistä – pyyntöä sovellettaessa ensimmäistä yksityistämisohjelmaa, joka keskeytyi helmikuussa 2002, koska etusijalle asetettu tarjoaja ei pystynyt osoittamaan vakavaraisuuttaan.

114 Toisen yksityistämisohjelman osalta Kreikan hallitus on ilmoittanut komissiolle 22.2.2002 päivätyllä liikenne- ja viestintäministerin kirjeellä, että yksityistämisohjelmassa alkoi uusi vaihe, jonka aikana pannaan täytäntöön OA:n uudelleenjärjestämissuunnitelma, jotta muutaman kuukauden kuluttua toimintansa aloittaisi uusi elinkelpoinen lentoyhtiö. Samaan aikaan OA lopettaa kaiken lentotoimintansa. Kaikki OA:n varat ja tytäryhtiöt myydään noin kahden vuoden kuluessa. Yksityiskohtainen yksityistämissuunnitelma sekä uuden lentoyhtiön yksityiskohtainen yrityssuunnitelma esitetään komissiolle seuraavien viikkojen aikana.

115 Kreikan viranomaisten komissiolle toimittamista asiakirjoista ilmenee erittäin selvästi, että toisella OA:n yksityistämisohjelmalla pyrittiin helpottamaan vuoden 1998 päätöksessä määritellyn päätavoitteen saavuttamista eli tämän yhtiön elinkelpoisuuden palauttamista. On siis tutkittava näitä asiakirjoja sen arvioimiseksi, voidaanko katsoa, että niihin vähintäänkin implisiittisesti sisältyy tarkistettu rakenneuudistussuunnitelma.

116 Kreikan viranomaiset ovat 6.3.2002 päivättyyn ensimmäiseen tietojen toimittamista koskevaan määräykseen 11.4.2002 antamassaan vastauksessa todenneet, että OA:n rakenneuudistushankkeeseen sisältyi kesästä 2000 lähtien kaksi osaa eli yhtäältä OA:n enemmistöosuuden yksityistämisohjelma, jonka avulla toteutetaan OA:n pitkän aikavälin rakenneuudistus, ja toisaalta ja samanaikaisesti OA:n toiminnan järkeistäminen (erityisesti pienentämällä kapasiteettia ja alentamalla kuluja) niin, ettei käynnissä olevaa yksityistämisohjelmaa vaaranneta (2.7.5, 2.3.13 ja 2.7.1 kohta). Kreikan viranomaiset ovat selvittäneet, että koska OA:n rakenneuudistuksen täytäntöönpano oli viivästynyt erinäisten sisäisten ja ulkoisten tekijöiden vuoksi, yksityistämiseen turvautumisella pyrittiin nopeuttamaan rakenneuudistushanketta (1.6 kohta). Kreikan viranomaiset ovat todenneet lyhyesti, että yksityistämisellä pyrittiin erityisesti seuraaviin tavoitteisiin: New Olympic Airways -yhtiö (NOA) harjoittaa pelkästään lentotoimintaa; Spatassa sijaitseva Ateenan kansainvälinen lentoasema on sen pääasiallinen keskusasema (hub); NOA on riittävän vakavarainen ja sillä on riittävä kapasiteetti pitkän aikavälin elinkelpoisuuden turvaamiseksi; minimoidaan mahdollisuus, että OA-konsernin vastuulle sen rakenneuudistuksen jälkeen jäävät riskit ja velat kohdistuvat Helleenien tasavaltaan ja OA-konserniin, sekä maksimoidaan myyntituotot (2.19.8 kohta).

117 Kreikan viranomaiset ovat tässä 11.4.2002 antamassaan vastauksessa korostaneet erityisesti, että OA:n yksityistäminen ei kuulunut kyseessä olevan tuen hyväksymisen edellytyksiin ja että se oli komissiolle lisävakuutus Kreikan hallituksen vakaasta sitoutumisesta yhtiön rakenneuudistukseen. Kreikan viranomaiset ovat painottaneet sitä seikkaa, että yksityistäminen oli olennainen osa OA:n rakenneuudistuksen toteuttamista ja pitkän aikavälin elinkelpoisuuden saavuttamista. Verelis oli kesällä 2000 toimittanut Loyola de Palaciolle alustavat tiedot ensimmäisestä, helmikuussa 2002 keskeytetystä yksityistämisohjelmasta, ja näitä tietoja oli täydennetty 20.10.2000 pidetyssä kokouksessa. Kreikan hallituksen yksityistämisessä käyttämillä neuvonantajilla ja Loyola de Palacion kabinetin jäsenillä sekä komission yksiköillä oli sittemmin ollut, erityisesti sen jälkeen kun kehotus ilmaista kiinnostus OA:n ostamiseen oli julkaistu ja edellä mainittu 20.12.2000 päivätty muistio oli annettu tiedoksi (ks. edellä 109 kohta), joitakin kokouksia näiden tietojen päivittämiseksi, jotta olisi voitu varmistua siitä, että komissio hyväksyy yksityistämisohjelman, ja ennen kaikkea siitä, että rakenneuudistuksen tavoite saavutetaan (2.19.3–2.19.7 kohta).

118 Kreikan hallitus ilmoitti 16.7.2002 päivätyllä kirjeellään komissiolle, että Olympic Cateringin myynti saatetaan päätökseen seuraavan kuun loppuun mennessä. Kreikan hallitus totesi odottavansa, että OA:n ja sen sivutoimipisteiden ja tytäryhtiöiden yksityistäminen on valmis ”[vuoden 2002] lokakuun lopussa”.

119 Kreikan viranomaiset ovat 9.8.2002 päivättyyn toiseen tietojen toimittamista koskevaan määräykseen 30.9.2002 antamassaan vastauksessa muistuttaneet kulujen vähentämiseen ja tarjonnan pienentämiseen tähtäävien toimenpiteiden täytäntöönpanosta. Ne ovat lisäksi todenneet, että se, että OA:n rahoituksellinen ja liiketoiminnallinen tilanne korjaantui vuonna 2002, osoittaa, että yrityksen lentoliikennetoimiala oli pitkällä aikavälillä elinkelpoinen, edellyttäen, että yhtiön omaa pääomaa vahvistetaan erityisesti yksityistämisohjelmalla. Kreikan viranomaiset ovat selvittäneet, että yksityistämisellä pyrittiin kahteen tavoitteeseen eli yhtäältä saamaan välittömästi rahavaroja myymällä konsernin osakkeita, omistusosuuksia ja sivutoimipisteitä ja toisaalta saamaan yhtiöön yksityistä pääomaa. Raportti sijoittajaehdokkaiden kanssa käytyjen neuvottelujen tuloksista oli tarkoitus esittää ennen lokakuun 2002 loppua. Kreikan viranomaiset ilmoittivat komissiolle vielä, että jos tämä hanke epäonnistuu, lentoliikennetoiminta erotetaan konsernista ja annetaan OA:n tytäryhtiölle NOA:lle. Ne täsmensivät, että tälle ratkaisulle annettu etusija johtui siitä, että NOA:lla oli terveen tilanteensa ansiosta lainanottokykyä, ja siitä, että NOA:n lentohenkilöstön uudet työsopimukset olivat markkinatilanteen mukaisia. Kreikan viranomaiset totesivat, että NOA:n rahoitussuunnitelman mukaan tarkoitus oli ottaa pankkilaina, jonka vakuudeksi annetaan yhtiön osakkeita. Yhteenvetona voidaan todeta, että NOA:lla oli seuraavat ominaispiirteet: uudelleen järjestetty ja kannattava liikennöintiverkko ilman rakenteellisesti tappiollisia reittejä, tasalaatuisempi ja nykyaikaisempi kalusto, joka on mukautettu uudelleen järjestettyyn liikennöintiverkkoon, ja markkinatilannetta vastaavat työehtosopimukset.

120 Kuten on jo todettu (ks. edellä 97 kohta), 16.10.2002 pidetyn kokouksen pöytäkirjasta ilmenee lisäksi, että Kreikan hallituksen oikeudelliset neuvonantajat olivat todenneet, että vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelma ei ollut vuodesta 1999 lähtien enää ajan tasalla ja että OA:n elinkelpoisuutta arvioitaessa huomioon oli otettava todelliset ja senhetkiset numerotiedot. Pöytäkirjassa ei kuitenkaan ole mitään viittausta vuoden

1998 rakenneuudistussuunnitelman konkreettista muuttamista koskevaan pyyntöön, jonka liitteenä olisi tarkistettu suunnitelma, jossa otetaan huomioon käynnissä oleva yksityistämisohjelma.

121 Edellä mainitut asiakirjat, joita on tutkittu juuri edellä, osoittavat pelkästään, että komissiolle toimitettiin tietoja sitä mukaa kuin yksityistämisohjelma edistyi. Erityisesti näistä asiakirjoista ilmenee, että Kreikan viranomaiset käynnistivät tämän yksityistämisohjelman täydentämään sellaisten – erityisesti kulujen vähentämiseen ja tarjonnan pienentämiseen tähtäävien – rakenneuudistustoimenpiteiden täytäntöönpanoa, jotka olivat osa vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelmassa jo määrättyjen toimenpiteiden kokonaisuutta. Vuoden 1998 päätöksestä nimittäin ilmenee, että tällä suunnitelmalla pyrittiin nimenomaan palauttamaan OA:n elinkelpoisuus vähentämällä käyttökustannuksia kustannusrakenteen uudistamisen avulla, parantamalla tuottavuutta ja uudelleenorganisoimalla yhtiö. Asianosaiset ovat yhtä mieltä siitä, että vuonna 1999 oli osoittautunut, että tämä suunnitelma ei soveltunut turvaamaan OA:n elinkelpoisuutta erityisesti siitä syystä, että yhtiön taloudellinen tilanne oli huonontunut. Kuten erityisesti toiseen tietojen toimittamista koskevaan määräykseen 30.9.2002 annettu edellä mainittu vastaus vahvistaa, tässä asiayhteydessä OA:n uudelleenorganisoinnilla ja yksityistämisellä pyrittiin erityisesti yhtäältä saamaan välittömästi lisää rahavaroja myymällä epäolennaisia omaisuuseriä ja liitännäisiä toimintoja yksitellen ja erikseen niin, että OA:n veloista voidaan päästä eroon, ja toisaalta keräämään OA:n ja sen tytäryhtiöiden Macedonian Airlinesin ja Olympic Aviationin siihen saakka harjoittama lentotoiminta yhteen ja toteuttamaan sen pääosan yksityistäminen, jotta saataisiin kerättyä omia varoja tulevaan yksityiseen lentoyhtiöön tehtävän pääomasijoituksen ansiosta.

122 Kreikan viranomaiset eivät kuitenkaan ole edellä mainituissa asiakirjoissa ehdottaneet selvästi ja täsmällisesti vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelman konkreettista mukauttamista. Ne ovat päinvastoin tyytyneet esittämään komissiolle, että vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelmasta luovutaan, korostaen erityisesti sitä, että OA:n yksityistäminen – jonka toteuttamista koskevat yksityiskohtaiset säännöt

ne aikoivat esittää komission hyväksyttäviksi (ks. edellä 110, 111 ja 114 kohta ja 117 kohdan loppu) – vahvisti, että Helleenien tasavalta oli vakaasti sitoutunut yhtiön rakenneuudistukseen (ks. edellä 117 ja 120 kohta). Koska vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelma kuitenkin sitoi erityisesti tuensaajayritystä, asianomainen jäsenvaltio saattoi saada sitä muutettua vain saattamalla tarkistetun suunnitelman komission hyväksyttäväksi, kuten edellä on jo todettu (ks. edellä 89–93 kohta).

123 Tältä osin on todettava, että myöskään Kreikan viranomaisten komissiolle marraskuussa 2002 tiedoksi antamat kaksi Deloitte & Touchen raporttia eivät sisältäneet seikkoja, jotka voitaisiin ymmärtää vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelman tarkistamista koskevaksi pyynnöksi, jonka liitteenä on tarkistettu suunnitelma.

124 On nimittäin todettava, että vaikka pitää paikkansa, että Report on the Limited Review of Olympic Airways' Performance as Compared to its 2002 Financial Plan (July 2002) -nimisessä Deloitte & Touchen raportissa, joka oli annettu komissiolle tiedoksi edellä mainitun 13.11.2002 päivätyn kirjeen liitteenä, vahvistettiin, että OA:n liiketoiminnan tulos oli vuonna 2002 suhteellisesti parantunut aikaisempiin tilikausiin verrattuna, raportti ei kuitenkaan sisältänyt mitään sellaista pyyntöä vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelman ajantasaistamisesta erityisesti suunnitelmassa määrättyjen taloudellisten tunnuslukujen ja rakenneuudistusajan keston osalta, jolla olisi pyritty ottamaan huomioon tämä tulosparannus ja käynnissä olevan yksityistämisen vaikutus. Tässä raportissa todettiin nimenomaisesti, että siinä ainoastaan tutkitaan rajatusti OA:n arvioitua liiketoiminnan tulosta – Olympic Aviation ja Macedonian Airlines poislukien – tammikuusta elokuuhun 2002 kestäneeltä kahdeksan kuukauden ajalta pelkästään siinä tarkoituksessa, että OA:n johtajat saavat tukea arvioinnilleen, joka koskee vuotta 2002 koskevien taloudellisten ennusteiden järkevyyttä. Raportissa korostettiin, että OA:n rahoitussuunnitelmassa vuodelle 2002 oli yhteenveto vaikutuksista, joita aiheutuu suuresta joukosta organisatorisia, liiketoiminnallisia ja kaupallisia muutoksia, joilla pyritään – muiden tekijöiden ohella – hillitsemään kapasiteettia, nostamaan hintoja ja – mikäli mahdollista – hillitsemään kustannuksia (2.1 kohta). Vuonna 2002 aloitettu yksityistämisohjelma mainittiin tässä raportissa vain selvitettäessä asiayhteyttä (background), jossa vuotta 2002 koskeva rahoitussuunnitelma oli laadittu. Raportissa todettiin tältä osin, että epäole-

nnaisten omaisuuserien myyntitoimenpiteiden ja lentotoiminnan uudelleenjärjestely ja yksityistämistoimenpiteiden, jotka oli tarkoitus toteuttaa samaan aikaan, kun noudatetaan kapasiteetin ja kustannusten vähentämistä ja tulojen ja tuottavuuden kasvattamista koskevaa strategiaa, odotettiin johtavan vuonna 2002 edellisiä vuosia parempaan taloudelliseen tulokseen. Raportissa ei ollut mitään ennustetta OA:n tuloksesta tilikausina 2003 ja 2004, joiden aikana OA:n yksityistäminen jatkui.

125 Deloitte & Touchen Restructuring and Privatisation (November 5th, 2002) -nimisessä raportissa, joka annettiin komissiolle tiedoksi 21.11.2002 päivätyn kirjeen liitteenä, Kreikan viranomaiset ovat pelkästään täsmentäneet eräitä komissiolle toisesta yksityistämisohjelmasta aikaisemmin esitettyjä tietoja. Tämä raportti, jossa ei viitattu sen enempää vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelmaan kuin OA:n taloudelliseen tilanteeseenkaan, sisälsi yhteenvedon myöhemmin muodostettavan lentoyhtiön NOA:n tase-ennusteista sekä tuloslaskelmaennusteista tilikausille 2003, 2004 ja 2005. Sen liitteenä ei kuitenkaan annettu 22.2.2002 päivätyssä kirjeessä ilmoitetuin tavoin (ks. edellä 114 kohta) tiedoksi tämän uuden yhtiön varsinaista yrityssuunnitelmaa. Raportissa todettiin pelkästään, että vireille pannun yksityistämisen tavoitteena oli luoda silloisen OA-konsernin perusteella yksityinen lentoyhtiö vuoden 2003 aikana. Uusi lähestymistapa oli se, että OA-konserni organisoidaan uudelleen niin, että kaikki lentotoiminta kerätään yhteen ja kaikki muut toiminnat irrotetaan. Yksityistä pääomaa etsitään erikseen kunkin toiminnan osalta. NOA:sta tulee kannattava lentoyhtiö, jota aikaisemmat taloudelliset ongelmat eivät rasita. Enemmistöosuuden hankkiva yksityinen sijoittaja sijoittaa yhtiöön uutta yksityistä pääomaa ja turvaa NOA:n hallinnon. Raportissa suunniteltiin erityisesti, että uuden lentoyhtiön tarvitsema omaisuus (lentokoneet, tavaramerkki, liikesuhteet, yhteisön lentokentille jaetut lähtö- ja saapumisajat, kiinteistöt) hankitaan OA-konsernilta markkinahintaan ja että NOA palkkaa OA-konsernin henkilöstön uusilla kilpailukykyisillä työsopimuksilla. Macedonian Airlines -tytäryhtiö tuo NOA:lle syöttöliikennettä. Uudella lentoyhtiöllä on suppeampi ja jo luonteensa puolesta kannattava liikenneverkko. Raportissa oli tietoja lopetettavista reiteistä, lentokoneiden määrästä ja suunnitelluista henkilöstövähennyksistä. Yksityistämisohjelmassa itsessään on kaksi vaihetta eli jo aloitettu A-vaihe, jonka päätteeksi valitaan yksityinen sijoittaja, ja B-vaihe, joka muodostuu tämän sijoittajan kanssa käytävistä neuvotteluista. NOA aloittaa toimintansa (take off) ennen talvea 2003. Muiden kuin lentotoimintojen osalta eri tytäryhtiöiden erillinen yksityistäminen on tarkoitus saattaa loppuun kesäkuussa 2003 ja sivutoimipisteiden erillinen yksityistäminen kesäkuussa 2004.

126 Edellä mainitun raportin sisältöä tutkittaessa ilmenee siten, että raportin ei voida tulkita sisältävän implisiittisesti pyyntöä vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelman konkreettisesta mukauttamisesta OA-konsernin uudelleenorganisoinnin ja yksityistämisen huomioon ottamiseksi. On nimittäin todettava, että vaikka uudelleenorganisointi ja yksityistäminen, joilla nimenomaan pyrittiin helpottamaan OA:n rakenneuudistusta ja sen pitkän aikavälin elinkelpoisuuden palauttamista kohtuullisessa ajassa, väistämättä edellyttivät vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelman mukauttamista, oli silti välttämätöntä, että Kreikan viranomaiset esittävät toivotut konkreettiset mukautukset selvästi ja täsmällisesti paitsi niiden rakenneuudistusta koskevien lisätoimenpiteiden osalta, joilla oli tarkoitus vähentää kustannuksia ja kapasiteettia, myös tarkistetun suunnitelman kattamaa aikaa koskevien taloudellisten ennusteiden osalta. Sen enempää edellä mainitussa OA:n rakenneuudistusta ja yksityistämistä koskevassa raportissa kuin muissakaan asiakirja-aineistoon sisältyvissä asiakirjoissa ei kuitenkaan ole tehty ennakkoarviota rakenneuudistusta koskevien lisätoimenpiteiden ja yksityistämisen odotetusta vaikutuksesta vuoden 1998 päätöksen mukaisiin OA:n taloudellisiin tunnuslukuihin ja erityisesti OA:n pitkän aikavälin taloudelliseen elinkelpoisuuteen ja vielä erityisemmin sen velanhoitokykyyn ja kykyyn saavuttaa taloudellinen itsenäisyys (ks. edellä 121 kohta). Tältä osin edellä mainittu raportti – pääasiallisesti – sisältää pelkästään viittauksen Olympic Cateringin myyntiin 16 miljoonalla eurolla ja alustavan aikataulun konsernin muiden tytäryhtiöiden ja toimialojen myynnille, joka toteutetaan kahdessa vaiheessa, joista jälkimmäinen päättyy kesäkuussa 2004.

127 Tästä seuraa, ettei voida katsoa, että OA:n rakenneuudistusta ja yksityistämistä koskeva 5.11.2002 päivätty raportti täydennettynä muilla komissiolle hallinnollisen menettelyn aikana toimitetuilla edellä mainituilla tiedoilla sisältäisi tarkistetun rakenneuudistussuunnitelman implisiittisesti. Kaikissa näissä asiakirjoissa nimittäin painotetaan suunnitellun uuden täysin velattoman lentoyhtiön NOA:n elinkelpoisuutta, eikä niissä ole mitään konkreettista ja täsmällistä mainintaa nimenomaisista toimenpiteistä, joilla on tarkoitus korjata OA:n erityisongelmat (ks. vastaavasti edellä 65 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat BFM ja EFIM v. komissio, tuomion 88 kohta).

128 Lisäksi on todettava, että koska edellä mainitussa raportissa ei ollut riittävän täsmällisiä tietoja itse yksityistämisohjelmasta, sen ei voida myöskään katsoa sisältävän

pyyntöä sellaisen yksityiskohtaisen yksityistämissuunnitelman hyväksymisestä, jonka osalta tehtävästä ilmoituksesta oli samaten kerrottu komissiolle 22.2.2002 päivätyssä kirjeessä (ks. edellä 114 ja 122 kohta). Samalla kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muistuttaa, että OA:n yksityistämistä koskevien yksityiskohtaisten sääntöjen valvonta on eri asia kuin tarkasteltavana olevan rakenneuudistustuen täytäntöönpanon valvonta, se toteaa näissä olosuhteissa, että pelkästään OA:n yksityistämisohjelmaa koskevien tietojen, jotka sisältyivät edellä mainittuun tämän yhtiön rakenneuudistusta ja yksityistämistä koskevaan raporttiin, ei etenkään voida katsoa sisältävän vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelman tarkistamista koskevaa konkreettista pyyntöä, jolla pyritään pidentämään rakenneuudistusaikaa niin, että se kattaa OA:n pitkän aikavälin elinkelpoisuuden palauttamiseen tähtäävän uudelleenorganisoinnin ja yksityistämisen odotetut vaikutukset, koska yksityistämistä koskevia yksityiskohtaisia sääntöjäkään ei ollut vielä määritelty selvästi.

129 Tässä asiayhteydessä myöskään sitä, että komissiolle ilmoitettiin Kreikan hallituksen 2.12.2002 päivätyllä kirjeellä, että kuusi vakavaraisuutensa todistanutta ehdokasta oli ilmoittanut kiinnostuksestaan OA:n ostamiseen ja että tarjoaja valitaan lähipäivinä niin, että neuvottelut saatetaan päätökseen erittäin pian, ei voida ymmärtää siten, että ilmoitukseen sisältyi implisiittinen pyyntö vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelman konkreettisesta muuttamisesta.

130 Kaikista näistä syistä on todettava, ettei komissiolle toimitettujen kirjeiden, tietojen ja asiakirjojen voida katsoa sisältävän implisiittisesti vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelman ajantasaistamista koskevaa pyyntöä, jonka liitteenä on tarkistettu suunnitelma, joka on edellä mainittujen perustamissopimuksen ja suuntaviivojen määräysten mukainen (ks. edellä 90 ja 91 kohta).

131 Edellä olevista toteamuksista seuraa, ettei kantaja ole osoittanut, että komissio olisi tehnyt arviointivirheen, kun se on todennut riidanalaisessa päätöksessä (173 perustelukappale), ettei sille ollut hallinnollisen menettelyn aikana esitetty mitään

rakenneuudistussuunnitelman konkreettista muuttamista koskevaa uutta pyyntöä Speedwing-suunnitelmasta luopumisen jälkeen, ja kun se on tutkinut kyseessä olevan tuen soveltuvuutta yhteismarkkinoille vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelman perusteella.

132 Lisäksi on todettava, ettei asiakirja-aineistosta ilmene eikä kantaja myöskään väitä, että Kreikan viranomaiset olisivat sen jälkeen, kun Deloitte & Touchen raportit oli annettu tiedoksi komissiolle marraskuussa 2002, ehdottaneet tälle toimielimelle, että ne esittävät sille lähiaikoina ajantasaistetun rakenneuudistussuunnitelman näiden raporttien täydennykseksi.

133 Näissä olosuhteissa ei voida katsoa, että komissio olisi ylittänyt harkintavaltansa rajat tehdessään 11.12.2002 riidanalaisen päätöksen, joka perustui rakenneuudistussuunnitelmaan, jota ei ollut ajantasaistettu.

134 Kaikista näistä syistä kanneperusteet, jotka perustuvat tosiseikkoja koskevaan virheeseen ja ilmeiseen arviointivirheeseen, on hylättävä perusteettomina.

2. EY 87 artiklan 3 kohdan c alakohdan väitetty rikkominen ja ilmeinen arviointivirhe

a) Asianosaisten lausumat

135 Kantaja katsoo, ettei komissio ole tutkinut asianmukaisesti, voitiinko kyseessä olevaa vuonna 1998 hyväksyttyä tukea pitää EY 87 artiklan 3 kohdan c alakohdan perusteella yhteismarkkinoille soveltuvana.

136 Kantaja väittää, että komission olisi pitänyt tukeutua rakenneuudistussuunnitelmaan sellaisena kuin se oli 11.12.2002 ja ottaa huomioon yksityistämisen todennäköisyys, kulujen vähentämistoimenpiteet ja liiketoiminnan tuloksen paraneminen vuonna 2002, jolloin se olisi päätynyt siihen käsitykseen, että vuonna 1998 hyväksytty tuki voitiin hyväksyä uudelleen.

137 Kantajan mukaan rakenneuudistustuen hyväksymiselle suuntaviivoissa (3.2.2 kohta) asetetut neljä edellytystä täyttyivät tässä tapauksessa, toisin kuin komissio päättelee riidanalaisessa päätöksessä (182–185 perustelukappale).

138 Siltä osin kuin on ensinnäkin kysymys elinkelpoisuutta koskevasta edellytyksestä, kantaja riitauttaa erityisesti komission analyysin (riidanalaisen päätöksen 103–117 perustelukappale), jonka mukaan OA:n liiketoiminnan tulos oli edelleen huono. Kantajan mukaan tässä analyysissä sivuutetaan arvioinnit, jotka esitettiin edellä mainitussa Deloitte & Touchen suppeassa selvityksessä OA:n tuloksista verrattuna sen rahoitussuunnitelmaan vuodelle 2002. Tämän selvityksen mukaan (s. 16) ”ebitdan [earnings before interests, taxes and depreciation of assets eli tulos ennen korkoja, veroja ja poistoja] kehitys on parantunut huomattavasti vuodesta 1999 lähtien siitä huolimatta, että ilmapiiri oli koko lentoliikennealalla ollut erittäin epäedullinen”, ja ”tästä seuraa, että OA:n liiketoiminnan tulos – – on menossa hyvään suuntaan”. Edellä mainitussa selvityksessä täsmennetään tältä osin (s. 18), että vuotta 2002 koskevan todennäköisimmän skenaarion mukaan OA:lle aiheutuu lievä 39,1 miljoonan euron liiketoiminnan tappio. Kun tätä lukua verrataan vuodelle 2001 arvioituun 148,75 miljoonan euron tappioon, se osoittaa saman selvityksen mukaan yhtiön muodonmuutosta, joka on sitäkin merkittävämpi, jos huomioon otetaan Ateenan kansainvälisen lentoaseman (AIA) 26,5 miljoonan euron lisämaksujen vaikutus. Kantajan mukaan tämä parannus on sitäkin silmiinpistävämpi, koska erinäiset tekijät olivat vuosina 1998–2002 aiheuttaneet laskupainetta useimpien suurten eurooppalaisten lentoyhtiöiden tuottoihin. Kantaja toteaa erityisesti, että koko ala oli joutunut sen tilanteen eteen, että kysyntä Euroopassa oli vuodesta 1998 lähtien ja erityisesti 11.9.2001 jälkeen hiipunut.

139 Kantaja toteaa lisäksi, että kun komissio arvosteli, että satunnaiset tuottoerät olivat ”yksittäisiä” keinoja (riidanalaisen päätöksen 113 perustelukappale), ja analysoi OA:n pääoman tilannetta kokonaisuutena (riidanalaisen päätöksen 116 perustelukappale), minkä johdosta se päätteli, että yhtiötä oli kohdannut ”totaalinen taloudellinen murtuminen” (riidanalaisen päätöksen 184 perustelukappale), se jätti huomiotta, että OA:ta oltiin yksityistämässä.

140 Kantajan mukaan täytäntöön oli kuitenkin pantu yksityiskohtainen ja perusteellinen ohjelma, joka oli esitetty edellä mainitussa OA:n rakenneuudistusta ja yksityistämistä koskevassa 5.11.2002 päivätyssä selvityksessä. Ohjelmassa määrättiin enemmistöosuuden yksityistämisestä, kulujen vähentämistoimenpiteistä ja epäolennaisten omaisuuserien erillisestä myymisestä niin, että OA:n elinkelpoisuus palautuu pysyvästi kohtuullisessa ajassa, kuten suuntaviivoissa edellytetään. Suurin osa lentotoiminnasta oli tarkoitus myydä kerralla, jolloin yksityinen sijoittaja tuo merkittävästi pääomaa. Lentotoiminta olisi ollut heti kannattavaa, kuten edellä mainitussa selvityksessä oleva tase ja tuloslaskelmayhteenveto osoittavat. Yksityistäminen aloitettiin myymällä 58 prosenttia Olympic Cateringin osakkeista, ja se jatkui erityisesti siten, että esitettiin kuusi kiinnostuksenosoitusta OA:n lentotoiminnan enemmistöosuuden ostamiseen. Yksityistämissuunnitelman mukaan OA:lle jääneet vastattavat katetaan eri liitännäistoimintojen erillisestä myynnistä saatavalla tuotolla ja rahavaroilla. Kantajan mukaan kysymys ei ollut siitä, oliko OA nykymuodossaan elinkelpoinen yritys, vaan siitä, oliko yritys Deloitte & Touchen toteama liiketoiminnan tuloksen parantuminen ja 11.12.2002 käynnissä ollut yksityistämisohjelma huomioon ottaen elinkelpoinen lukuisilta osiltaan. Kantaja toteaa erityisesti, ettei OA ollut väittänyt, että poikkeuksellisilla olosuhteilla, kuten luovutuksilla, oli merkitystä OA:n lentotoiminnan jatkuvan elinkelpoisuuden kannalta. Nämä olosuhteet olivat kantajan mukaan pelkästään auttaneet kerryttämään OA:lle lisää rahavaroja niin, että konserni pystyy toteuttamaan yksityistämisen.

141 Kantajan mukaan komissio on joka tapauksessa tehnyt virheitä analysoidessaan satunnaiserien tarkempaa sisältöä. Toisin kuin komissio väittää (riidanalaisen päätöksen 115 perustelukappale), sille oli esitetty tarkkoja tietoja noin 112 miljoonan euron satunnaisista tuottoeristä edellä mainitussa rajatussa selvityksessä OA:n tuloksista verrattuna sen rahoitussuunnitelmaan vuodelle 2002 (s. 73). Kantaja toteaa

lisäksi, ettei komissio ollut ottanut huomioon, että OA oli lokakuun 2000 lopussa päättänyt lopettaa liikennöinnin Australiaan, minkä piti edellä mainitun selvityksen (s. 15) mukaan parantaa tulosta vuosittain 20 miljoonalla eurolla. Lopuksi kantaja katsoo komission jättäneen huomiotta, että OA oli pannut vireille välimiesmenettelyn saadakseen noin 55 miljoonan euron lisäkorvauksen siitä, että se oli velvoitettu muuttamaan Ateenan vanhalta lentoasemalta (Elliniko) ennenaikaisesti (ks. riidanalaisen päätöksen 160 ja 35–37 perustelukappale).

142 Yksityistämisohjelman aikataulun osalta kantaja väittää, että sen tulkinnan vastaisesti, jota komissio esittää edellä mainitusta Kreikan hallituksen 16.7.2002 päivätystä kirjeestä, yleisestä asiayhteydestä ja tämän kirjeen asiayhteydestä ilmenee Kreikan hallituksen todenneen, että yksityistäminen saatetaan päätökseen lokakuussa 2003 eikä lokakuussa 2002. Tämä vastaa edellä mainittua 5.11.2002 päivättyä selvitystä (s. 17 ja 21), jonka mukaan lentoliikennetoiminta myydään ”ennen talvea 2003” ja useimmat tytäryhtiöt ja yksiköt vuoden 2003 kuluessa. Vuoden 1998 jälkeen Euroopan lentoliikenteessä ilmenneen yleisen hiljenemisen vuoksi ja 11.9.2001 sattuneiden force majeure -tapahtumien seurausten vuoksi suuntaviivat kantajan mukaan joka tapauksessa oikeuttivat muutoksiin liittyvän viivästyksen ”yrityksestä tai jäsenvaltiosta riippumattomien syiden perusteella”.

143 Kantaja korostaa seuraavaksi, että muutetun rakenneuudistussuunnitelman mukaan lentoliikennetoimintaa markkinoilla supistetaan, jotta vältetään kohtuuton kilpailun vääristyminen. Kantaja toteaa, että tuki oli lisäksi rajattu välttämättömään. Kantajan mukaan riidanalaisessa päätöksessä ei kuitenkaan ole tutkittu näitä seikkoja.

144 Kantaja toteaa lisäksi, että muutettuja rakenneuudistussuunnitelmia koskevat vaatimukset (suuntaviivojen 3.2.4 kohta) olivat myös täyttyneet. Kantaja huomauttaa vielä, että rakenneuudistussuunnitelma, sellaisena kuin se oli 11.12.2002, vastasi myös [EY 87 ja EY 88] artiklan ja ETA-sopimuksen 61 artiklan soveltamisesta valtiontukiin ilmailualalla 10.12.1994 annettuja suuntaviivoja (EYVL C 350, s. 5).

145 Komissio puolestaan vastaa tähän, että kantajan väitteet perustuvat olettamaan, että yksityistämissuunnitelma oli esitetty sille sen valvottavaksi ja hyväksyttäväksi. Komission mukaan tätä suunnitelmaa ei kuitenkaan ollut esitetty sille sen enempää vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelmaa muuttavana tarkistettuna suunnitelmana kuin lisätukea koskevana pyyntönäkään.

146 Komissio toteaa joka tapauksessa, että sen jälkeen kun yksityistämisohjelmassa oli menestyksettä käyty läpi erinäisiä vaiheita, joista viimeisen olisi Kreikan hallituksen 16.7.2002 päivätyn kirjeen mukaan pitänyt päättyä lokakuun 2002 lopussa, tämä ohjelma oli OA:n rakenneuudistusta ja yksityistämistä koskevassa 5.11.2002 päivätyssä selvityksessä edelleen esitetty ”ajatuksena” eli teoriassa mahdollisena tapahtumana.

147 Komissio toteaa lisäksi, että vuoden 2001 osalta ei ollut tarkastettuja taloudellisia tietoja – minkä vuoksi OA:n todellista taloudellista tilannetta oli ollut vaikea arvioida – ja että tilintarkastajat olivat tilikaudelta 2000 antamassaan raportissa todenneet, että he antavat todistuksensa ”vain sillä nimenomaisella edellytyksellä, että yhtiö jatkaa toimintaansa aktiivisena konsernina”. Deloitte & Touchen rajatussa selvityksessä OA:n tuloksista verrattuna sen rahoitussuunnitelmaan vuodeksi 2002 (1.1, 1.3 ja 1.5 kohta) todetaan, että OA:sta saatavissa olleita tietoja ei ollut todennettu ja että ne olivat tietyissä tapauksissa osoittautuneet virheellisiksi tai puutteellisiksi, vaikka erot olivatkin vähäisiä.

148 Komissio toteaa, että se on tässä asiayhteydessä analysoinut tiedot koko kaudelta 1998–2002 ja tutkinut huolellisesti vuonna 2002 tapahtuneen kehityksen.

149 Komissio riitauttaa kantajan väitteet, jotka perustuvat OA:n liiketoiminnan tuloksen parantumiseen vuonna 2002. Komission mukaan rakenneuudistussuunnitelman arvioinnin on katettava koko suunnitelman kestoaika eli tässä tapauksessa vuodet

1998–2002. Huomattava osa satunnaisista tuottoeristä oli lisäksi kertynyt vuodesta 2000 lähtien, mikä oli pienentänyt OA:n tappioita. Komissio toteaa lisäksi, että vuoden 2002 liiketoiminnan tuloksen todennäköisen tason alhaisuutta ei voitu hyväksyä. Vaikka oli todennäköistä, että vuotta 2002 koskevat tunnusluvut paranevat suhteellisesti, OA:lla oli edelleen vakavia taloudellisia vaikeuksia, ja vuoden 2000 lopun jälkeen se tukeutui yksinomaan lainapääomaan rahoittaakseen toimintansa.

b) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

150 Aluksi on muistutettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan komissiolla on laaja harkintavalta EY 87 artiklan 3 kohdan soveltamisessa. Koska yhteisöjen tuomioistuimet eivät voi korvata omalla monitahoisia taloudellisia tosiseikkoja ja olosuhteita koskevalla arvioinnillaan komission suorittamaa arviointia, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen harjoittama valvonta kohdistuu tämän vuoksi väistämättä vain siihen, että menettelyä ja perusteluvelvollisuutta koskevia sääntöjä on noudatettu, että tosiseikat pitävät asiallisesti paikkansa, että tosiseikkoja ei ole arvioitu ilmeisen virheellisesti ja että harkintavaltaa ei ole käytetty väärin (ks. edellä 92 kohdassa mainittu asia Ryanair v. komissio, tuomion 90 kohta; edellä 43 kohdassa mainittu asia Technische Glaswerke Ilmenau v. komissio, tuomion 148 kohta; edellä 72 kohdassa mainittu asia Corsica Ferries France v. komissio, tuomion 137 ja 138 kohta ja edellä 36 kohdassa mainittu asia Schmitz-Gotha Fahrzeuge v. komissio, tuomion 41 kohta).

151 Nyt esillä olevassa asiassa kantaja ei kiistä, että vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelmaa ei ollut pantu täytäntöön kokonaisuudessaan. Kantaja korostaa kirjelmissään päinvastoin, että suunnitelma ei ollut enää pitkään aikaan ollut relevantti. Kuten komissio toteaa riidanalaisessa päätöksessä (181 perustelukappale), vaikka Kreikan hallitus väitti hallinnollisen menettelyn aikana, että kaikki vuosien 1994 ja 1998 päätöksissä asetetut tavoitteet oli saavutettu tai niiden toteutuminen oli pitkällä, se on – komissiolle 21.11.2002 osoittamansa kirjeen liitteenä olleessa Synopsis of the Government of the Hellenic Republic's Case for [OA] on Key Issues -nimisessä selvityksessä (s. 5 ja 32) – itse todennut, että sekä sisäisten että ulkoisten syiden vuoksi OA:n rakenneuudistussuunnitelmaa ei ollut missään vaiheessa ollut mahdollista panna täytäntöön kokonaisuudessaan.

152 Nyt esillä olevassa asiassa kantaja väittää pääasiallisesti, että olisi pitänyt katsoa, että kyseessä oleva vuonna 1998 hyväksytty tuki soveltuu EY 87 artiklan 3 kohdan c alakohdan perusteella yhteismarkkinoille, koska yritykset ja erityisesti uusi lentoyhtiö, jotka syntyvät OA:n eri toimialojen erillisestä yksityistämisestä, ovat elinkelpoisia, kun huomioon otetaan kulujen vähentämistoimenpiteet, OA:n taloudellisen tuloksen parantuminen vuonna 2002 ja käynnissä oleva yksityistämisohjelma.

153 Tältä osin on muistutettava, että koska pyyntöä vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelman konkreettisesta mukauttamisesta ei ollut esitetty suuntaviivojen määräysten mukaisesti, komissio on perustellusti voinut tutkia rakenneuudistustuen yhteismarkkinoille soveltuvuutta vuosia 1998–2002 koskevan vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelman perusteella (ks. edellä 131 kohta) ja se on näin ollen voinut olla ottamatta huomioon rakenneuudistusajan pidentämistä ja erityisesti yksityistämissuunnitelman myöhempään täytäntöönpanoon liittyviä ennusteita, sellaisena kuin tämä suunnitelma ilmeni erityisesti edellä mainitusta 5.11.2002 päivätystä Deloitte & Touchen selvityksestä ja muista komission tietoon hallinnollisen menettelyn aikana saatetuista seikoista.

154 Tästä ilmenee, että kantajan väitteet, jotka perustuvat arvioituun vaikutukseen, joka OA:n yksityistämisellä on sen seurauksena syntyvien eri yritysten elinkelpoisuuteen, ovat täysin merkityksettömiä arvioitaessa, onko riidanalainen päätös perusteltu.

155 Tästä seuraa erityisesti, ettei komissio ylittänyt harkintavaltansa rajoja, kun se ei ottanut huomioon etenkään odotettua pääomapanosta, jonka oletettiin kertyvän samaan yritykseen kerättyjen konsernin lentoliikennetoimintojen enemmistöosuuden yksityistämisestä, joka piti Kreikan hallituksen ennusteiden mukaan saattaa päätökseen ennen talvea 2003, sekä rahavarojen kertymistä erityisesti OA:n eri tytäryhtiöiden ja liitännäisten toimialojen erillisen yksityistämisen seurauksena, koska tätä yksityistämistä ei ollut vielä pantu täytäntöön.

156 Tältä osin on todettava, että kun riidanalainen päätös tehtiin, ainoastaan Olympic Catering -tytäryhtiön myynti oli toteutunut, mikä vahvistettiin Kreikan viranomaisten 30.9.2002 antamassa vastauksessa. Lentoliikennetoiminnan yksityistämisohjelman osalta on todettava, että vaikka ei ole kiistetty, että kuusi kaikki taloudelliset vakuudet tarjonnutta ehdokasta oli ilmaissut kiinnostuksensa OA:n ostamiseen, kuten Kreikan hallituksen 2.12.2002 päivätystä kirjeestä ilmenee (ks. edellä 129 kohta), vain yksityistämisohjelman ensimmäinen vaihe oli käyty läpi. Yhtään tarjoajaa ei ollut vielä valittu eikä neuvotteluja ollut aloitettu, joten mitään konkreettista lopputulosta ei voitu ennakoida riittävän täsmällisesti ja uskottavasti. Lisäksi on todettava, että yksityistämistä koskevaa ilmoitusta, jonka Kreikan viranomaiset olivat kertoneet olevan tulossa, ei ollut vielä tehty, kuten on jo todettu (ks. edellä 128 kohta).

157 Tässä asiayhteydessä oli kantajan väitteiden vastaisesti joka tapauksessa täysin perusteltua, että komissio arvioi OA:n todellista taloudellista tilannetta, erityisesti sen satunnaiset tuottoerät ja sen oman pääoman tason huomioon ottaen, joulukuun 2002 tilanteen mukaan eikä tulevien yksityistämistoimien perusteella.

158 On lisäksi korostettava, ettei komissio riidanalaisessa päätöksessä tukeutunut yksinomaan siihen, ettei vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelmaa ollut pantu täytäntöön, kun se totesi, ettei OA:n elinkelpoisuutta ollut pystytty palauttamaan.

159 Komissio on kylläkin katsonut, että se pystyi arvioimaan OA:n rakenneuudistuksen täytäntöönpanon täysimääräisyyttä vain vuoden 1998 päätöksellä vahvistetun suunnitelman pohjalta, koska asianomainen jäsenvaltio ei ollut esittänyt mitään pyyntöä tuen lisäämisestä tai suunnitelman mukauttamisesta Speedwingin johtoryhmän luovuttua yhtiön johdosta kesällä 2000 (173 perustelukappale).

160 Todettuaan, että vuoden 1998 päätöksen mukaisia tärkeimpiä taloudellisia tunnuslukuja ei ollut noudatettu, komissio on näissä olosuhteissa katsonut, että koska OA oli vuodesta 1999 lähtien laiminlyönyt rakenneuudistussuunnitelman täytäntöönpanon, oli mahdoton saavuttaa alun perin asetettuja tavoitteita ja erityisesti niistä tärkeintä eli yhtiön elinkelpoisuuden palautumista (179, 181 ja 184 perustelukappale).

161 Komissio on kuitenkin lisäksi todennut pääasiallisesti, että vaikka se olisi arvioinut OA:n taloudellista tilannetta siitä riippumatta, oliko vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelma pantu täytäntöön täysimääräisesti vai ei, olisi ollut mahdoton todistaa yhtiön elinkelpoisuutta sen enempää pitkällä kuin lyhyelläkään aikavälillä, koska OA:ta oli kohdannut totaalinen taloudellinen murtuminen, kun sillä ei ollut enää yhtään omia varoja vaan ainoastaan velkoja (184 perustelukappale).

162 Kantaja väittää, että se, että sen liiketoiminnan tulos parani vuonna 2002 merkittävästi suhteessa aiempiin vuosiin ja erityisesti suhteessa vuoteen 2001, vaikka suhdanne koko alalla ja koko Euroopan lentoliikenteessä oli erittäin epäedullinen, osoittaa tämän arvion vääräksi.

163 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa tältä osin, että komissio on riidanalaisessa päätöksessä (116, 172–174 ja 179 perustelukappale) tukeutunut erityisesti seuraaviin tietoihin, joiden paikkansapitävyyttä kantaja ei ole kiistänyt. Ensinnäkin elokuusta 1999 kesään 2000 rakenneuudistushankkeet ja erityisesti kulujen vähentämishankkeet, jotka olivat yhdessä OA:n kannattavuuden paranemisen kanssa vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelman keskeinen tavoite, oli keskeytetty Speedwing-suunnitelman täytäntöönpanemiseksi (ks. edellä 96 kohta). Toiseksi Speedwingin lähdön jälkeen oli aloitettu uusi kulujen vähentämisvaihe vuoden 2000 puolivälissä. Kolmanneksi yhtiö oli tällä välin menettänyt vuodesta 1999 lähtien 50 prosenttia osakepääomastaan. Lisäksi se, että kulujen vähentämisvaihe (vuosi 1998 – vuoden 1999 alku) ja toiminnan laajentamisvaihe (vuoden 1999 loppu – vuoden 2000 alku) seurasivat toisiaan, oli saanut yhtiössä aikaan häiriintyneen tilanteen. Neljänneksi tilikausia 1998–2002 koskevat taloudelliset tunnusluvut, joita tarkastellaan riidanalaisen päätöksen 105 perustelukappaleessa, poikkesivat huomattavasti vuoden 1998

päätöksen mukaisista tärkeimmistä tunnusluvuista. Viidenneksi omat varat olivat vuonna 2000 lähes olemattomat. Vuoden 2001 tarkastamattomien tilien mukaan niiden määrä pieneni -136 miljoonaan euroon. Kuudenneksi OA:n oma pääoma oli 31.12.2002 joka tapauksessa edelleen negatiivinen huolimatta satunnaisten tuottoerien erittäin positiivisesta vaikutuksesta OA:n tilanteeseen. Omien varojen määrä oli -139 miljoonaa euroa sen ”todennäköisimmän skenaarion” mukaan, jota Deloitte & Touche tarkoitti edellä mainitussa rajatussa selvityksessä OA:n tuloksista verrattuna sen rahoitussuunnitelmaan vuodelle 2002. Seitsemänneksi OA oli vuodesta 2000 lähtien tukeutunut yksinomaan lainapääomaan rahoittaakseen toimintansa. Vuonna 2001 lainoilla oli rahoitettu paitsi yhtiön kaikki käyttöomaisuus myös negatiivinen oma pääoma. Kahdeksanneksi OA:n lyhytaikaiset velat olivat rahavarojen puuttumisen vuoksi kasvaneet vuoden 1999 116 miljoonasta eurosta 252 miljoonaan euroon vuonna 2000 ja 342 miljoonaan euroon vuonna 2001. Yhdeksänneksi vuoden 1998 päätöksen mukaisista tunnusluvuista velkaantumisaste, joka saadaan jakamalla yhtiön velkojen kokonaismäärä omalla pääomalla ja jonka piti vuoden 1998 päätöksen mukaan olla vuonna 2000 2,22–2,76, oli noussut 303:een vuoden 2000 lopussa, jolloin oma pääoma oli melkein hävinnyt. Myöhempien tilikausien osalta velkaantumisastetta ei voitu enää laskea, koska oma pääoma oli negatiivinen. Kymmenenneksi ja lopuksi jos vuodelle 2002 ennakoidut satunnaiset tuottoerät voivat toteutua, velkaantumisaste 2,76, joka vastaa tilikaudelle 2000 sallittua velkaantumisastetta, suhteessa velan kokonaismäärään, joka oli 575 miljoonaa euroa vuoden 2000 lopussa ja 825 miljoonaa euroa vuoden 2001 lopussa, edellytti, että OA:n nettopääoma on vähintään 200–300 miljoonaa euroa. Jotta negatiivinen oma pääoma olisi voitu kattaa vuonna 2001, olisi näin ollen tarvittu 350–450 miljoonan euron pääomanlisäys, edellyttäen kuitenkin, että OA pystyy vuodesta 2003 lähtien saavuttamaan vähintään nollatuloksen.

164 Nyt esillä olevassa asiassa asianosaisten kannat eroavat toisistaan vuoden 2002 taloudellisen tuloksen analyysin osalta erityisesti siltä osin kuin on kysymys yhtäältä ebitdan ja liiketoiminnan tuloksen kehityksestä ja toisaalta satunnaisista tuottoeristä.

165 Siltä osin kuin on ensinnäkin kysymys OA:n ebitdan ja liiketoiminnan tuloksen kehityksen analyysistä, on huomattava, että heinäkuussa 2002 päivätyssä OA:n

rahoitussuunnitelmassa vuodelle 2002 ebitda oli arvioitu 11 miljoonaa euroa voitolliseksi. Edellä mainitusta Deloitte & Touchen rajatusta selvityksestä OA:n tuloksista verrattuna sen rahoitussuunnitelmaan vuodelle 2002 ilmenee kuitenkin, että todennäköisimmän skenaarion mukaan ebitda on 39,1 miljoonaa euroa tappiollinen (s. 16). Kantaja toteaa tältä osin aiheellisesti, että epäedullisessa suhdanteessa tämä luku merkitsee kuitenkin huomattavaa parannusta verrattuna siihen, että ebitda oli vuonna 2001 ollut 148,8 miljoonaa euroa tappiollinen ja vuonna 2000 132,4 miljoonaa euroa tappiollinen.

166 Komissio on riidanalaisessa päätöksessä (110 ja 111 perustelukappale) kuitenkin muistuttanut, että ebitdan on katettava erityisesti käyttöomaisuuden poistot sekä korot. Näiden kahden kulutekijän yhteismäärä oli OA:n komissiolle toimittamien tietojen mukaan vuonna 2002 kuitenkin arviolta 52 miljoonaa euroa. Komissio on näin ollen korostanut, että kun tämä luku vähennetään ebitdasta, liiketoiminnan tulos eli nettotulos ennen veroja ja satunnaiseriä (EBT) on vuoden 2002 rahoitussuunnitelman mukaan 41 miljoonaa euroa tappiollinen ja Deloitte & Touchen edellä mainitussa selvityksessä tekemään tutkimukseen perustuvan todennäköisimmän skenaarion mukaan 92 miljoonaa euroa tappiollinen, eikä kantaja ole kiistänyt tätä. Vuoden 1998 päätöksen mukaan liiketoiminnan tuloksen piti vuonna 2002 kuitenkin olla 24,9 miljoonaa euroa voitollinen. Komissio on kuitenkin myöntänyt, että edellä mainitut tappiot merkitsivät todennäköisesti suhteellista parannusta aikaisempiin tilikausiin verrattuna. Komissio on silti pitänyt tätä parannusta riittämättömänä.

167 Siltä osin kuin on erityisesti kysymys päätöksestä, jonka mukaan liikennöinti Australiaan lopetetaan ja johon kantaja on vedonnut ja joka edellä mainitun Deloitte & Touchen selvityksen mukaan (s. 15 ja 54) pienentää vuonna 2002 tappiota 2,9 miljoonalla eurolla ja parantaa jatkossa liiketoiminnan tulosta noin 20 miljoonalla eurolla vuodessa, on todettava, että se kuuluu kulujen vähentämistoimenpiteisiin, jotka pantiin täytäntöön Speedwing-suunnitelmasta luopumisen jälkeen ja jotka on otettu huomioon riidanalaisessa päätöksessä (175 perustelukappale). Näissä olosuhteissa komissiota ei voida arvostella siitä, ettei se tutkinut tähän Australiaan suuntautuvan liikennöinnin lopettamista koskevaan päätökseen liittyviä kuluvähennyksiä erikseen,

etenkään kun relevanteilla kuluvähennyksillä eli niillä, jotka oli tarkoitus toteuttaa kyseessä olevan rakenneuudistussuunnitelman voimassaoloaikana ja joiden oli arvioitu olevan 2,9 miljoonaa euroa vuonna 2002, ei yksinään voinut olla merkittävää vaikutusta OA:n taloudelliseen tulokseen tilikautena 2002.

168 Sen arvioimisesta, mikä vaikutus 11.9.2001 sattuneilla tapahtumilla ja Euroopan lentoliikennealalla vuodesta 1998 ja erityisesti syyskuusta 2001 lähtien vallinneella epäedullisella suhdanteella oli ebitdan kehitykseen, komissio on todennut riidanalaisessa päätöksessä (177 perustelukappale), että koska sillä ei ollut käytettävissään vuoden 2001 tarkastettuja tilinpäätöstietoja, sen oli vaikea arvioida tarkasti, mitkä olivat 11.9.2001 tapahtuneiden terroritekojen todelliset vaikutukset OA:n taloudelliseen tilanteeseen. Se on kuitenkin katsonut, että vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelman toteutuksen laiminlyönti oli voitu havaita jo vuonna 1999 ja että laiminlyönti oli varmistunut seuraavina vuosina riippumatta 11.9. tapahtuneiden terroritekojen vaikutuksesta ja 5 miljoonan euron suuruisesta korvauksesta, jonka OA oli saanut vuonna 2002 näiden terroritekojen ja ilmatilan sulkemisen johdosta ja jota tutkittiin erikseen (114 perustelukappale).

169 Tältä osin on korostettava, ettei kantaja esitä mitään näyttöä, jonka perusteella voitaisiin olettaa, että vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelman toteuttamatta jättäminen johtuu ainakin osittain 11.9.2001 tapahtuneista terroriteoista. On lisäksi ja joka tapauksessa todettava, että vaikka myönnettäisiin, että suunnitelman toteuttamatta jättämisen ei voitu katsoa johtuvan OA:sta tai Helleenien tasavallasta, mitä ei tässä tapauksessa ole näytetty toteen, tämä seikka ei vapauttanut Helleenien tasavaltaa velvollisuudesta esittää komissiolle vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelman muuttamista koskevaa pyyntöä.

170 Siltä osin kuin on toiseksi kysymys satunnaisten tuottoerien analyysistä, komissio on todennut riidanalaisessa päätöksessä (113 perustelukappale), että huomattava osa näistä vuodesta 2000 lähtien kertyneistä tuottoeristä liittyi epäolennaisten omaisuuserien myyntiin. Komissio on todennut, että vuonna 2002 satunnaisten tuottoerien (jotka muodostuivat viimeisestä Spatan lentoasemalle muuton johdosta

maksettavasta korvauserästä, jonka määrä oli 6 miljoonaa euroa, sekä käyttöomaisuuden ja rahoitusomaisuuden, kuten osakkeiden, myynnistä) määrä oli ennusteiden mukaan 60 miljoonaa euroa. Vaikka komissio myönsi, että nämä tuottoerät saattoivat auttaa parantamaan OA:n rahoitustilannetta, se korosti, ettei niillä ollut mitään vaikutusta yhtiön kulurakenteeseen. Komissio katsoi aiheellisesti, että vain liiketoiminnan voitot mahdollistavat OA:n elinkelpoisuuden pitkällä aikavälillä.

171 Lisäksi komissio on riidanalaisessa päätöksessä (115 perustelukappale) katsonut, että tositteiden puuttuessa tiedot, joka koskevat vuodelta 2002 vielä odotettua 112 miljoonan euron satunnaista tuottoerää, eivät ole luotettavia. Komissio on todennut, että niiden tietojen mukaan, jotka OA esitti sille edellä mainitussa 16.10.2002 pidetyssä kokouksessa, 37 miljoonaa euroa tästä summasta voisi olla peräisin sen osuuden myynnistä, joka OA:lla on ollut ateriapalvelutoiminnoista ja paikanvaraustoiminnoista, ja jäljellä oleva osa (75 miljoonaa euroa) olisi peräisin ilma-alusten myynti- ja takaisinliisaustoiminnoista.

172 Kantajan väite, jonka mukaan komission tämä analyysi on virheellinen, kun huomioon otetaan edellä mainitussa Deloitte & Touchen selvityksessä (s. 73) olevat tiedot, on tältä osin hylättävä. Tässä selvityksessä ei nimittäin ollut mitään kyseisiä satunnaisia tuottoeriä koskevaa lisätäsmennystä. Selvityksessä pelkästään mainittiin Olympic Catering -tytäryhtiön myyntituotto (jonka oli arvioitu olevan 11 miljoonaa euroa sen jälkeen, kun oli vähennetty OA:n osuus Olympic Cateringin sosiaaliturvamaksuista), Galileo Hellas -tytäryhtiön myynnistä odotettu (ei arvioitu) tuotto sekä ilma-alusten myynnistä tai takaisinliisauksesta odotetut tuotot, jotka OA oli arvioinut 75 miljoonaksi euroksi. OA:n rakenneuudistusta ja yksityistämistä koskevasta Deloitte & Touchen selvityksestä ilmenee kuitenkin pelkästään, että Galileo International oli ilmaissut ”erittäin voimakkaan” kiinnostuksensa Galileo Hellasin ostamiseen ja että arvioidun aikataulun mukaan yksityistämisohjelman, joka oli alkanut marraskuussa 2002, piti päättyä tammikuussa 2003. Lisäksi on todettava, että siltä osin kuin on kysymys edellä mainituista arvioista, jotka koskevat ilma-alusten luovutuksesta saatavia tuottoja, kumpikaan komissiolle marraskuussa 2002 tiedoksi annetuista Deloitte & Touchen selvityksistä ei sisältänyt selityksiä, joiden perusteella nämä arviot olisivat perusteltuja suhteessa yhtäältä ilma-alusten

kirjanpidolliseen – poistojen jälkeiseen – nettoarvoon 41 miljoonaa euroa, joka oli – sellaisten riidanalaisessa päätöksessä olevien (115 perustelukappale) tietojen mukaan, joiden paikkansapitävyyttä kantaja ei ole kiistänyt – mainittu OA:n viimeisessä 31.12.2001 päivätyssä tilinpäätöksessä, ja toisaalta suhteessa käytettyjen ilmaalusten myyntihinnan tasoon. Tältä osin Deloitte & Touchen rajatussa selvityksessä OA:n tuloksista verrattuna sen rahoitussuunnitelmaan vuodelle 2002 (s. 73) pelkästään täsmennettiin, että OA:n mukaan nämä arviot perustuivat sen näistä ilma-aluksista ”markkinoilla” saamiin tarjouksiin.

173 Siltä osin kuin on kysymys korvauksesta, jonka Kreikan valtio maksoi muutosta Ellinikon lentoasemalta Spatan lentoasemalle, edellä mainitussa Deloitte & Touchen selvityksessä täsmennettiin (s. 21), että 138,7 miljoonan euron suuruinen korvaus oli maksettu ja että toimintakulut olivat merkittävästi korkeammat Spatan lentoasemalla. Riidanalaisesta päätöksestä (160 ja 200 perustelukappale) ilmenee komission arvioineen, että tämä 138,7 miljoonan euron korvaus ei ollut liian suuri eikä siihen näin ollen sisältynyt mitään valtiontukea. Komissio on tältä osin korostanut, että Helleenien tasavalta ei enää pyydä OA:n vaatimaa 55 miljoonan euron lisäsummaa. Toisin kuin kantaja väittää (ks. edellä 141 kohta), tässä yhteydessä komissiota ei voida arvostella siitä, ettei se ottanut huomioon pyydettyä 55 miljoonan euron lisäsummaa, vaikka Kreikan viranomaiset olivat 11.4.2002 antamassaan vastauksessa (2.17.10 kohta) ilmoittaneet komissiolle, että OA oli päättänyt riitauttaa Kreikan hallituksen vahvistaman lopullisen korvaussumman. Kantaja ei nimittäin tuo kirjelmissään esiin sen enempää sitä, missä vaiheessa välimiesmenettely, johon se vetoaa nyt esillä olevassa asiassa, oli riidanalaisen päätöksen tekoajankohtana, kuin sitäkään, oliko se esittänyt komissiolle tältä osin tarkkoja tietoja. Koska tuona ajankohtana ei ollut olemassa välitystuomiota, komissiota ei voida missään tapauksessa moittia siitä, ettei se ottanut huomioon pelkkää lisäkorvauksen mahdollisuutta. Lisäksi on todettava, että lisäkorvauksen mahdollinen myöntäminen on joka tapauksessa lähtökohtaisesti alistettava komission valvontaan, jotta tämä voi todeta, ettei siihen sisälly valtiontukea (riidanalaisen päätöksen 35 perustelukappale).

174 Kun huomioon otetaan kaikki edellä esiin tuodut näkökohdat, on todettava, ettei niiden väitteiden perusteella, joihin kantaja on vedonnut, voida katsoa, että komissio

olisi tehnyt ilmeisen arviointivirheen, kun se on paitsi sen perusteella, että OA:n liiketoiminnan tulos poikkesi vuoden 1998 päätöksessä määrätyistä tunnusluvuista kyseessä olevana aikana ja erityisesti vuonna 2002 (ks. edellä 166 kohta), ennen kaikkea yhtiön velkojen suuruuden ja omien varojen puuttumisen perusteella (ks. edellä 161 ja 163 kohta) katsonut, että siitä huolimatta, että vuoden 2002 liiketoiminnan tulos on todennäköisesti parempi kuin edeltävinä tilikausina, OA:n pitkän ja lyhyen aikavälin elinkelpoisuus ei ollut palautunut, ja todennut rakenneuudistustuen yhteismarkkinoille soveltumattomaksi.

175 Näissä olosuhteissa ei ole syytä tutkia edellytyksiä, jotka koskevat kilpailun vääristymisen välttämistä ja tuen määrän rajaamista välttämättömään ja joita ei ole otettu huomioon riidanalaisessa päätöksessä, kuten kantaja sitä paitsi huomauttaa.

176 EY 87 artiklan 3 kohdan c alakohdan rikkomista koskeva kanneperuste on kaikista näistä syistä hylättävä perusteettomana.

3. Arvioinnin, jonka mukaan mitään rakenneuudistustoimenpiteitä ei ollut toteutettu, ilmeinen virheellisyys

a) Asianosaisten lausumat

177 Kantaja riitauttaa toteamuksen, jonka mukaan mitään rakenneuudistustoimenpiteitä ei ollut toteutettu oikea-aikaisesti ja/tai suunnitelmaa ei ollut muutettu (riidanalaisen päätöksen 172–181 perustelukappale). Enemmistöosuuden yksityistämistä,

kulujen vähentämistä ja omaisuuden myymistä koskeva täydellinen ohjelma, joka vastasi muutettua vuoden 2000 rakenneuudistussuunnitelmaa, oli aloitettu vuonna 2000, ja sitä oli jatkuvasti noudatettu 11.12.2002 saakka. Kantajan mukaan komissiolle oli säännöllisesti tiedotettu rakenneuudistustoimenpiteistä, kuten riidanalaisesta päätöksestä ilmenee (73, 106, 172 ja 175 perustelukappale).

178 Kantajan mukaan OA:n soveltamat kulujen vähentämistoimenpiteet ilmenevät erityisesti komissiolle tiedoksi annetuista asiakirjoista, kuten Kreikan hallituksen 1.2.2002 päivätystä kirjeestä, sen 11.4.2002 antamasta vastauksesta komission ensimmäiseen tietojen toimittamista koskevaan määräykseen, sen 30.9.2002 antamasta vastauksesta toiseen määräykseen ja sen 21.11.2002 esittämistä huomautuksista, joiden otsikko oli Helleenien tasavallan yhteenveto [OA:n] asiaa koskevista tärkeimmistä kysymyksistä.

179 Komission mukaan nämä väitteet ja perustelut on hylättävä.

b) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

180 Aluksi on todettava, että kantajan väitteet perustuvat riidanalaisen päätöksen virheelliseen tulkintaan. Toisin kuin kantaja väittää, päätellessään, että vuoden 1998 päätöksessä asetettuja tavoitteita, erityisesti OA:n elinkelpoisuuden palauttamista koskevaa tavoitetta, ei ollut saavutettu, komissio ei nimittäin ole kuitenkaan katsonut, ettei mitään rakenneuudistustoimenpiteitä ollut pantu täytäntöön. Siltä osin kuin on kysymys erityisesti kulujen vähentämistoimenpiteistä, riidanalaisesta päätöksestä (172–175 perustelukappale) ilmenee selvästi, että komissio on tutkinut OA:n peräjälkeen noudattamia toimintalinjoja. Todettuaan ensin, että odotettuja tuloksia ei ollut vuodesta 1999 lähtien saavutettu ensimmäisen kulujenvähentämisvaiheen (vuosi 1998 – vuoden 1999 alku) päättyessä ja että tätä vaihetta oli Speedwingin johdon alaisuudessa seurannut laajentumisvaihe, komissio on korostanut, että Speedwingin lähdön jälkeen oli aloitettu uusi kulujen vähentämisvaihe, joka oli vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelman mukainen.

181 Seuraavaksi on muistutettava, että täytäntöönpantuja rakenneuudistustoimenpiteitä on riidanalaisessa päätöksessä tutkittu vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelman pohjalta. Kuten on jo todettu (ks. edellä 131 kohta), Kreikan viranomaiset eivät nimittäin olleet esittäneet mitään tämän suunnitelman konkreettista mukauttamista koskevaa pyyntöä, vaikka tätä edellytettiin suuntaviivojen relevanteissa määräyksissä. Tämän vuoksi komissio ei ole tutkinut yksityistämissuunnitelman yhteydessä määrättyjä toimenpiteitä siltä osin kuin ne eivät olleet konkretisoituneet suunnitelman voimassaoloaikana. On sitä vastoin huomautettava, että komissio on ottanut huomioon niiden yksityistämistoimenpiteiden vaikutuksen erityisesti OA:n taloudelliseen tilanteeseen, jotka oli todella pantu täytäntöön, kun riidanalainen päätös tehtiin, kuten toimenpiteen, jolla Olympic Catering -tytäryhtiöstä myytiin 58 prosenttia.

182 Riidanalaisesta päätöksestä ilmenee siten, että komissio on arvioinut rakenneuudistussuunnitelman täytäntöönpanoa kaikkien niiden toimenpiteiden perusteella, jotka oli toteutettu suunnitelman koko voimassaoloaikana, selvittääkseen, oliko suunnitelman tavoite, että yritys saavuttaa pitkän aikavälin elinkelpoisuuden, toteutunut.

183 Tästä seuraa, että väite, jonka mukaan komissio on katsonut, ettei mitään rakenneuudistustoimenpiteitä ollut pantu täytäntöön, on hylättävä perusteettomana.

B *Helleenien tasavallan väitetty vuoden 1998 päätöksen 1 artiklan 1 kohdan d alakohdassa asetetun velvollisuuden täyttämättä jättäminen, joka koskee toimivan ja asianmukaisen hallinnon tietojärjestelmän käyttöön ottamista*

1. Asianosaisten lausumat

184 Kantaja toteaa komission vahvistaneen riidanalaisessa päätöksessä (118 perustelukappale), että Helleenien tasavalta on ottanut käyttöön hallinnon tietojärjestelmän.

Kysymys on ainoastaan siitä, onko tämä hallinnon tietojärjestelmä ”toimiva ja asianmukainen”. Kantajan mukaan komissio on samaten myöntänyt (riidanalaisen päätöksen 186 perustelukappale), että tällaisen järjestelmän käyttöönoton määräaika, joksi oli vuoden 1998 päätöksen 1 artiklan 1 kohdan d alakohdassa vahvistettu 1.12.1998, oli riittämätön.

185 Tässä asiayhteydessä kantaja katsoo, ettei se, ettei hallinnon tietojärjestelmä ulottunut OA:n tytäryhtiöihin, merkinnyt, ettei järjestelmä ollut toimiva ja asianmukainen. Kantaja toteaa tältä osin, että komissio on sekoittanut kysymyksen OA:n hallinnon tietojärjestelmän toimivuudesta ja asianmukaisuudesta sen laajemman mutta hyvin erilaisen kysymyksen kanssa, joka koskee OA:n taloudellisten tietojen siirtämiseen käytettävien alajärjestelmien uudenaikaistamista ja muuttamista. Viimeksi mainittujen järjestelmien laatu kylläkin vaikuttaa hallinnon tietojärjestelmän tulosten laatuun mutta ei varsinaisen hallinnon tietojärjestelmän rakenteen laatuun ja toimintakapasiteettiin. Kantajan mukaan komission asiantuntijat ovat tunnustaneet hallinnon tietojärjestelmän rakenteen laadun ja toimivuuden. Hallinnon tietojärjestelmän tulosten laatu on kuitenkin riippunut OA:n menoja ja tuloja koskevien tietojen keräämiseen tarkoitettujen alajärjestelmien asteittaisesta uudenaikaistamisesta ja parantamisesta. Tämä vaiheittainen prosessi ei rajoittunut lukuisten yhteensoveltumattomien tietojärjestelmien – joita oli peräti 44 – yhteensoveltuvuuden varmistamiseen, vaan siihen sisältyi myös tietojenkeräämistoiminnassa mukana olevan erittäin suuren työntekijäjoukon kouluttaminen sekä tietojen, joiden käsittely oli viivästynyt, merkittävän jälkeenjääneisyyden kiinnikurominen. Se, että komissio oli vahvistanut alkuperäiseksi ajankohdaksi, johon mennessä ”täysin toimiva ja asianmukainen” hallinnon tietojärjestelmä oli otettava käyttöön, 1.12.1998, joka oli vain kolmen ja puolen kuukauden päässä vuoden 1998 päätöksen tekoajankohdasta, riittää kantajan mukaan osoittamaan, että vuoden 1998 päätöksen 1 artiklan 1 kohdan d alakohdan säännöksiä ei sovelleta alajärjestelmien käyttöönottoon.

186 Kantaja toteaa näissä olosuhteissa, että päätöksessä on ilmeinen arviointivirhe, koska siinä todetaan, etteivät Kreikan viranomaiset ole täyttäneet vuoden 1998 päätöksen 1 artiklan 1 kohdan d alakohdassa asetettua velvollisuutta.

187 Kantajan mukaan päätös on lisäksi virheellinen sen vuoksi, ettei komissio ole täyttänyt näyttövelvollisuuttaan siltä osin kuin on kysymys OA:n hallinnon tietojärjestelmän tilanteesta. Komissio on tehnyt hallinnon tietojärjestelmää koskevan päätöksen, joka on sen oman toteamuksen mukaan (päätöksen 187 perustelukappale) epätäydellinen näytön osalta.

188 Kantaja toteaa erityisesti, että komissio on loukannut Helleenien tasavallan ja kantajan oikeutta tulla kuulluksi. Se ei ole pyytänyt hallinnon tietojärjestelmän osalta mitään lisätietoja, eikä se ole ilmoittanut sen enempää Helleenien tasavallalle kuin kantajallekaan sitkeistä epäilyistä, joita sillä oli hallinnon tietojärjestelmän toimivuudesta ja asianmukaisuudesta.

189 Tältä osin kantaja korostaa esittäneensä hallinnon tietojärjestelmän tilannetta koskevia täsmennyksiä 6.3.2002 päivättyyn ensimmäiseen tietojen toimittamista koskevaan määräykseen 11.4.2002 antamassaan vastauksessa. Näiden huomautusten liitteenä 39 olleessa raportissa, joka koski hallinnon tietojärjestelmän tilannetta huhtikuussa 2000, on nimittäin tehty selvä ero sen välillä, vastaako OA:n – erittäin korkealaatuinen – hallinnon tietojärjestelmä tarkoitustaan, ja sen välillä, että on tarpeen ajanmukaistaa niitä lukuisia alajärjestelmiä, joilla tietoja siirretään hallinnon tietojärjestelmässä. Kantajan mukaan on vahvistettu, että hallinnon tietojärjestelmän kehittäminen oli saatettu päätökseen elokuussa 2000, että hallinnon tietojärjestelmä oli asennettu OA:ssa 34 käyttäjälle lokakuussa 2000 ja että toisen asteen järjestelmien kehitystyöt oli saatettu päätökseen (tulot vuonna 1999, palkat vuonna 2000 ja Oracle Financials vuonna 2001). Toisessa tietojen toimittamista koskevassa määräyksessä komissio ei kantajan mukaan enää viitannut lainkaan hallinnon tietojärjestelmään.

190 Komissio puolestaan väittää, että OA:lla ja sen tytäryhtiöillä ei riidanalaisen päätöksen tekoajankohtana ollut käytettävissään mitään luotettavaa hallinnon tietojärjestelmää, joten komission oli ollut mahdoton perustaa OA:n hallintoa koskevaa arviointia paikkansapitäviin tietoihin tai saada luotettavia tietoja. Komission mukaan OA:n vuoden 2002 tilinpäätöksen liitteenä olevassa tarkastustodistuksessa olevat tilintarkastajien huomautukset vahvistavat tämän.

2. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

191 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen mielestä on tarkoituksenmukaista tutkia ensiksi – edellä esiin tuotujen periaatteiden valossa (ks. edellä 34–41

kohta) – kanneperusteet, jotka koskevat todistustaakkaa koskevien sääntöjen noudattamatta jättämistä ja kuulluksi tulemista koskevan oikeuden loukkaamista, siltä osin kuin on kysymys siitä, että Helleenien tasavallan on väitetty jättäneen täyttämättä sitoumuksensa valvoa, että OA on ottanut 1.12.1998 mennessä käyttöön täysin toimivan ja asianmukaisen hallinnon tietojärjestelmän.

192 Ensimmäisestä tietojen toimittamista koskevasta määräyksestä ilmenee (51–53, 88 ja 90 perustelukappale), että komissio viittasi yksityiskohtaisesti – erityisesti riippumattoman konsultointiyhtiön Alan Stratford and Associatesin vuonna 1999 laatiman raportin päätelmät huomioon ottaen – sen selvittämiseen, oliko toimiva ja asianmukainen hallinnon tietojärjestelmä otettu käyttöön, ja että se kehotti Helleenien tasavaltaa toimittamaan kaikki tiedot, jotka olivat tarpeen sen tutkimiseksi, soveltuiko tuki yhteismarkkinoille.

193 Riidanalaisesta päätöksestä (118 perustelukappale), ensimmäisestä tietojen toimittamista koskevasta määräyksestä ja Kreikan viranomaisten 11.4.2002 antaman vastauksen liitteenä 39 olleen Alan Stratford and Associatesin edellä mainitun raportin tiivistelmästä ilmenee tältä osin, että raportissa oli tuotu esiin eräitä hallinnon tietojärjestelmän mahdollisia heikkouksia. Raportissa todettiin erityisesti, että järjestelmän onnistuminen riippuu ”uutta tulostilinpitojärjestelmää koskevasta toimeksiannosta ja järjestelmän tehokkaasta käyttöönotosta”, ettei hallinnon tietojärjestelmää sovellettu erityisesti Olympic Aviation -tytäryhtiössä ja ettei siihen vielä sisältynyt tiettyjä keskeisiä liikkeenjohtotietoja, mikä rajoitti merkittävästi johdon mahdollisuuksia muodostaa totuudenmukaista kokonaiskuvaa yhtiön lentoliikennetoiminnasta.

194 Kun huomioon otetaan edellä mainitut hallinnon tietojärjestelmää koskevat kysymykset, jotka on tuotu esiin Alan Stratford and Associatesin raportissa ja toistettu ensimmäisessä tietojen toimittamista koskevassa määräyksessä, Kreikan viranomaisten oli yhteistyövelvoitteensa nojalla toimitettava kaikki tiedot, jotka olivat hyödyllisiä sen toteamiseksi, oliko hallinnon tietojärjestelmä toimiva ja asianmukainen. Komissio on toisessa tietojen toimittamista koskevassa määräyksessä toistamiseen kehottanut Helleenien tasavaltaa toimittamaan kaikki tiedot, jotka

olivat tarpeen sen tutkimiseksi, olivatko 6.3.2002 tehdyssä komission päätöksessä tarkoitetut tukitoimenpiteet yhteensoveltuvia EY 87 artiklan kanssa, ja se on erittäin selvästi ilmoittanut aikovansa tehdä lopullisen päätöksen käytettävissä olevien tietojen perusteella (seitsemäs, yhdeksäs ja kymmenes perustelukappale).

195 Näissä olosuhteissa komissio on lainmukaisesti voinut tehdä riidanalaisen päätöksen Kreikan viranomaisten sille toimittamien vastausten perusteella.

196 Helleenien tasavallan puolustautumisoikeuksien loukkaamista koskeva kanneperuste on näin ollen perusteeton. Sama koskee OA:n puolustautumisoikeuksien loukkaamista koskevaa kanneperustetta, kuten on jo todettu (ks. edellä 46 kohta).

197 Toiseksi on selvitettävä, onko komissio sen käyttävissä olleet tiedot huomioon ottaen näyttänyt oikeudellisesti riittävällä tavalla toteen, että hallinnon tietojärjestelmään liittyviä sitoumuksia ei ollut noudatettu.

198 Aluksi on huomautettava, että riidanalaisesta päätöksestä (186 perustelukappale) ilmenee, että Helleenien tasavallan ilmoitettua, että hallinnon tietojärjestelmä oli otettu käyttöön lokakuussa 2000, komissio on myöntänyt, että vuoden 1998 päätöksessä asetettu neljän kuukauden määräaika ei riittänyt järjestelmän käyttöön ottamiseen.

199 Kuten komissio on riidanalaisessa päätöksessä (46 ja 47 perustelukappale) lisäksi korostanut, vuoden 1998 päätöksessä vaadittiin hallinnon tietojärjestelmän luomista sen vuoksi, että OA:n johdolla olisi jatkuvasti käytettävissään riittävät tiedot, jotta se voisi seurata vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelman täytäntöönpanon

edistymistä ja tarvittaessa tehdä siihen uusia muutoksia. Komissio on vuoden 1998 päätöksessä (85 perustelukappale) nimittäin todennut, että tuolloin käytetty hallinnon tietojärjestelmä ei tuottanut tällaista tietoa luotettavasti. Tältä osin Kreikan viranomaiset ovat sitä paitsi itse todenneet rakenneuudistussuunnitelman täytäntöönpanosta 7.5.1999 antamassaan edellä mainitussa kertomuksessa, että eräitä vuoden 1998 päätöksessä määrättyjä tavoitteita ei ollut voitu saavuttaa ajoissa, koska ”vuoden 1997 todelliset tulokset olivat [olleet] huonommat kuin pessimistisimmätkään vuoden 1998 helmikuu[n lopussa] tehdyt ennusteet”.

200 Näissä olosuhteissa on kantajan väitteiden vastaisesti katsottava, että täysin toimivan ja asianmukaisen hallinnon tietojärjestelmän käyttöön ottamista koskevan sitoumuksen, joka asetettiin vuoden 1998 päätöksessä, ei voida tulkita tarkoittavan pelkästään sellaisen järjestelmän luomista, joka itsessään tunnustetaan erittäin tehokkaaksi mutta johon ei ole vielä liitetty kaikkia alatietojärjestelmiä, joissa kerätään tietoja erityisesti OA-konsernin tuloista ja menoista. On lisäksi korostettava, että hallinnon tietojärjestelmän soveltaminen kaikkiin tytäryhtiöihin oli välttämätöntä, jotta Kreikan valtiolla olisi käytettävissään tarkat tiedot OA:n ja sen tytäryhtiöiden konsolidoidun tilinpäätöksen tekemiseksi, kuten vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelmassa edellytettiin.

201 Kuten komissio toteaa riidanalaisessa päätöksessä (120 perustelukappale), Kreikan viranomaisten toimittamista tiedoista – tässä tapauksessa niiden 11.4.2002 antaman vastauksen liitteestä 39 – ei ilmene, että edellä mainitut vaatimukset hallinnon tietojärjestelmän täysimääräisestä käyttöönotosta oli täytetty, oli sitten kysymys pääsystä järjestelmään tai järjestelmän soveltamisesta kaikkiin tytäryhtiöihin.

202 Tätä taustaa vasten on todettava, että koska Kreikan viranomaiset eivät olleet hallinnollisen menettelyn aikana esittäneet todisteita päinvastaisesta, komissio on perustellusti katsonut riidanalaisessa päätöksessä (121–137 ja 141 perustelukappale), että siitä, että toimivaa ja asianmukaista hallinnon tietojärjestelmää ei ollut otettu käyttöön, todistivat erityisesti vuosien 1998, 1999 ja 2000 tilintarkastuskertomuksissa

olleet varaumat, jotka koskivat kirjanpito- ja hallintojärjestelmässä sekä sisäisen tarkastuksen järjestelmässä ilmenneitä puutteita, sekä merkittävät viivästykset tarkastettujen tilien esittämisessä. Tältä osin komissio on riidanalaisessa päätöksessä (136 perustelukappale) todennut lisäksi, että edellä mainitussa Deloitte & Touchen rajatussa selvityksessä OA:n tuloksista verrattuna sen rahoitussuunnitelmaan vuodelle 2002 todettiin seuraavaa:

”Kuten totesimme aiemmissa kertomuksissa, tietohallinto perustuu manuaalisiin järjestelmiin, jotka usein ovat epäluotettavia tai epäjohdonmukaisia.”

203 On lisäksi ja joka tapauksessa todettava, ettei kantaja kiistä, että kun riidanalainen päätös tehtiin, pääsy hallinnon tietojärjestelmään oli vielä rajoitettu ja että järjestelmää ei sovellettu OA:n tytäryhtiöihin, erityisesti Olympic Aviationiin ja Macedonian Airlinesiin.

204 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että kanneperusteet, jotka koskevat todistustaakkaa koskevien sääntöjen noudattamatta jättämistä, kuulluksi tulemista koskevan oikeuden loukkaamista ja ilmeistä arviointivirhettä, on hylättävä.

C *Helleenien tasavallan väitetty kertomusten esittämistä koskevan velvollisuuden täyttämättä jättäminen*

1. Asianosaisten lausumat

205 Kantaja väittää toimittaneensa vuoden 1998 päätöksen 1 artiklan 2 kohdan mukaisesti komissiolle kertomukset niiden edellytysten noudattamisesta, jotka oli

asetettu sen varmistamiseksi, että tuki soveltuu yhteismarkkinoille ja että vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelma pannaan täytäntöön, ja suunniteltujen tulosten saavuttamiseksi.

206 Kantajan mukaan erityisesti komission arviointi, jonka mukaan velvollisuutta esittää tällaisia kertomuksia maalis- ja lokakuussa 2000 ei ole noudatettu (riidanalaisen päätöksen 180 perustelukappale), on kumottava ilmeisen arviointivirheen vuoksi. Kantaja toteaa, että näiden kertomusten, joita tarvittiin sen valvomiseen, noudattaako OA vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelmaan sisältyviä yksityiskohtaisia sääntöjä, olemassaolon syy oli tässä tapauksessa nimittäin kadonnut, kun tätä suunnitelmaa oli muutettu, koska OA:lla ei ollut vuoteen 2000 saakka mitään mahdollisuutta välttää tappioita. Kantajan mukaan komissio on edellä mainitussa 29.3.2000 päivätyssä Helleenien tasavallalle osoittamassaan kirjeessä sitä paitsi todennut, että ”koska OA toimii jo nyt erilaisen rakenneuudistussuunnitelman perusteella, kertomuksessa on painotettava toimenpiteitä, joita on marraskuusta 1999 lähtien toteutettu uuden Speedwing-suunnitelman täytäntöönpanemiseksi”. Koska komissio ei kuitenkaan hyväksynyt Speedwing-suunnitelmaa, jonka täytäntöönpano keskeytettiin ja josta lopulta luovuttiin kesällä 2000, kertomuksesta, joka koskee tämän suunnitelman täytäntöönpanon edistymisen tilaa maaliskuussa 2000, ei olisi kantajan mukaan ollut mitään hyötyä.

207 Kantajan mielestä komission kanta on liian kaavamainen. Komissio oli nimittäin saanut maaliskuussa 2000 Deloitte & Touchen yksityiskohtaisen kertomuksen Speedwing-suunnitelmasta, ja sillä on siten ollut käytettävissään taloudellinen arvio OA:n tilanteesta kyseisenä ajankohtana. Kantaja toteaa, että Helleenien tasavalta oli Speedwingin lähdettyä kesällä 2000 esittänyt toisen muutetun rakenneuudistussuunnitelman, jonka mukaan OA yksityistetään kokonaan ja josta se keskusteli komission kanssa pitkään. Crédit Suisse First Boston oli komissiolle 20.12.2000 toimitetussa 160-sivuisessa muistiossa tutkinut OA:n taloudellista tilannetta ja sen kykyä noudattaa tätä suunnitelmaa.

208 Kantaja toteaa, että vaikka se ei olisi noudattanut velvollisuuttaan esittää kertomuksia maalis- ja lokakuussa 2000, minkä se kiistää, tästä laiminlyönnistä aiheutunut seuraamus eli tuen huomattavan osan takaisinperiminen on joka tapauksessa suhteeton.

209 Komissio katsoo, että nämä väitteet ja perustelut on hylättävä. Se korostaa, että se, että vaadittuja kertomuksia ei esitetty maalis- ja lokakuussa 2000, samalla kun laiminlyötiin yhtiön tarkastettujen tilien esittäminen ajoissa (riidanalaisen päätöksen 132 ja 133 perustelukappale), esti sitä selvittämästä, oliko vuoden 1998 päätöksen mukaisia sitoumuksia noudatettu, oliko rakenneuudistussuunnitelma pantu täytäntöön ja olivatko vuoden 1998 päätöksessä vahvistettujen tunnuslukujen perusteella odotetut tulokset toteutuneet. Koska OA ei ollut ottanut käyttöön toimivaa hallinnon tietojärjestelmää, komissiolle toimitetut tiedot eivät sen mukaan myöskään perustuneet asianmukaiseen kirjanpitotietojen hallintajärjestelmään.

2. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

210 Aluksi on todettava, että OA:n taloudellista tilannetta koskevien arviointien, jotka sisältyivät Deloitte & Touchen Speedwing-rakenneuudistussuunnitelmasta maaliskuussa 1999 esittämään raporttiin ja sitten Crédit Suisse First Bostonin joulukuussa 2000 esittämään edellä mainittuun muistioon (ks. edellä 109 kohta), ei voida katsoa pätevästi korvaavan niitä kertomuksia, jotka Helleenien tasavallan oli maalis- ja lokakuussa 2000 esitettävä komissiolle kaikkien niiden edellytysten noudattamisesta, jotka oli vuoden 1998 päätöksessä asetettu sen varmistamiseksi, että tuki soveltuu yhteismarkkinoille ja että vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelma pannaan täytäntöön.

211 Näissä kahdessa asiakirjassa, joista toinen koski Speedwing-suunnitelmaa ja toinen yksityistämisohjelmaa, ei nimittäin jo niiden kohteenkaan puolesta viitattu vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelmaan. Koska Speedwing-suunnitelmasta kuitenkin

lopulta luovuttiin ja koska Kreikan viranomaiset eivät myöhemmin esittäneet mitään uutta tarkistettua rakenneuudistussuunnitelmaa, kuten aiemmin todetusta ilmenee (ks. edellä 131 kohta), edellä mainituilla asiakirjoilla, joihin kantaja vetoaa, ei ole merkitystä nyt esillä olevassa asiassa.

212 Komissio kylläkin oli 29.3.2000 päivätyssä edellä mainitussa kirjeessään todennut, että kertomuksessa, joka oli vuoden 1998 päätöksen nojalla toimitettava sille maaliskuun 1998 lopussa, oli painotettava Speedwing-suunnitelman – jota oli sovellettu jo ennen kuin tämä toimielin oli hyväksynyt sitä – yhteydessä toteutettuja toimenpiteitä. Se, että OA:n rakenneuudistussuunnitelmaa oli tarpeen ajantasaistaa niiden tavoitteiden saavuttamiseksi, joihin sillä pyrittiin, ei vienyt vuoden 1998 päätöksen mukaisilta kertomuksilta niiden olemassaolon syytä, niin kauan kuin vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelmaan ei ollut tehty komission hyväksymää muutosta. Komissio on tältä osin sitä paitsi pitänyt edellä mainitussa kirjeessä kiinni siitä, että oli välttämätöntä esittää kertomus kaikkien vuoden 1998 päätöksessä asetettujen edellytysten noudattamisesta.

213 Tätä taustaa vasten on selvää, että velvollisuutta esittää kertomuksia maalis- ja lokakuussa 2000 ei ole täytetty.

214 Edellä mainitussa asiayhteydessä ja ottaen huomion riidanalaisen päätöksen perustelut ei ole myöskään syytä katsoa, että tuen määrän takaisinperiminen on suhteetonta, kuten kantaja väittää toissijaisesti. On nimittäin todettava, että riidanalaisen päätöksen 3 artiklassa joka tapauksessa velvoitetaan Helleenien tasavalta perimään toinen tukierä takaisin sen vuoksi, että vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelmaa ja eräitä ehtoja, joilla tuki alun perin hyväksyttiin, ei ole noudatettu, eikä pelkästään sen vuoksi, että vuoden 1998 päätöksen 1 artiklan 2 kohdassa asetettu velvollisuus esittää kertomuksia maalis- ja lokakuussa 2000 on laiminlyöty niin, ettei rakenneuudistustuen täytäntöönpanoa ole voitu seurata säännöllisesti.

215 Tästä seuraa, että ilmeistä arviointivirhettä ja suhteellisuusperiaatteen loukkaamista koskevat kanneperusteet on hylättävä.

D *Helleenien tasavallan väitetty vuoden 1994 päätöksen 1 artiklan b, c ja e alakohdassa tarkoitettujen sitoumuksien noudattamatta jättäminen*

1. Helleenien tasavallan väitetty vuoden 1994 päätöksen 1 artiklan b alakohdassa tarkoitettujen sitoumuksien noudattamatta jättäminen

a) Asianosaisten lausumat

216 Kantaja väittää, että komissio on tehnyt ilmeisen arviointivirheen, että se ei ole esittänyt riittäviä perusteluja ja että se on tehnyt oikeudellisen virheen päätellessään riidanalaisen päätöksen 204 perustelukappaleessa, että Kreikan lainsäädännön soveltamisella kantajaan rikottiin vuoden 1994 päätöksen 1 artiklan b alakohtaa, jossa Kreikan hallitus velvoitettiin noudattamaan ”sitoumuksiaan”, joiden mukaan se ei enää saa puuttua OA:n hallintoon muuten kuin tiukasti osakkeenomistajan ominaisuudessa.

217 Kantaja riitauttaa riidanalaisen päätöksen 59, 60, 146, 203 ja 204 perustelukappaleessa olevat toteamukset, joiden mukaan siitä huolimatta, ettei OA ollut enää DEKO eli yleishyödyllisiin yrityksiin sovellettavan Kreikan lain 2414/96 soveltamisalaan kuuluva yritys (144 perustelukappale) vaan tavallinen julkisen palvelun osakeyhtiö, siihen edelleen sovellettiin Kreikan lainsäädännön vastaisesti yleishyödyllisiin

yrityksiin yleisesti sovellettavan erityislainsäädännön säännöksiä (lakeja 2271/94, FEK A' 229/23.12.1994; 2190/94, FEK A' 28/03.03.1994; 2527/97, FEK A' 206/08.10.1997 ja 2602/98, FEK A' 83/16.04.1998).

218 Kantaja väittää, että se, että OA:han sovellettiin eräitä edellä mainitun erityislainsäädännön säännöksiä, on täysin Kreikan lainsäädännön mukaista. Kantajan mukaan laissa 2271/94 säädetään, että OA ja sen tytäryhtiöt lakkaavat kuulumasta julkisen sektorin yrityksiin (DEKO) sovellettavan lainsäädännön soveltamisalaan, lukuun ottamatta lain 2190/94 1–24 §:ää. Lain 2190/94 14 §:n 1 momentin viidennessä luetelmakohdassa säädetään, että tätä lakia sovelletaan paitsi yleishyödyllisen yrityksen määritelmää vastaaviin yrityksiin myös Helleenien tasavallan omistamiin yksityisoikeudellisiin yrityksiin. Kantaja huomauttaa, että kyseisenä ajankohtana Helleenien tasavalta omisti OA:n täysin. Kantajan mukaan henkilöstön palvelukseenottoa ja henkilöstöhallintoa koskevia säännöksiä, sellaisina kuin ne ilmenevät laeista 2271/94, 2190/94, 2527/97 ja 2602/98, sovellettiin edelleen OA:han sääntöjenmukaisesti.

219 Kantaja toteaa erityisesti, että laissa 2602/98, jota sovellettiin jo silloin, kun vuoden 1998 päätös tehtiin, edellytetään, että kaikkien OA:n vakinaisen henkilöstön ryhmien palvelukseenottoon sovelletaan menettelyjä, jotka oli vahvistettu sen yleisissä henkilöstösäännöissä, joissa käytännössä annettiin kaikki valta yhtiön hallitukselle. Kausihenkilöstöön puolestaan sovelletaan erityistä palvelukseenottomenettelyä, josta säädetään laissa 2190/94, sellaisena kuin tämä on muutettuna lailla 2527/97, jolla lisättiin tiettyä joustavuutta. Kantajan mukaan komissio on vuoden 1998 päätöksessä (66 perustelukappaleen a alakohta) sitä paitsi myöntänyt, että tämä uusi menettely, joka on poikkeus vakinaiseen henkilöstöön sovellettavaan menettelyyn nähden, tarjosi "vaadittua joustavuutta ja [oli] samalla entistä avoimempi". Kantajan mielestä tästä ilmenee komission päätelleen, että edellä mainitut säännökset eivät olleet vuoden 1994 päätöksen 1 artiklan b alakohdan vastaisia.

220 Kantaja huomauttaa, että edellä mainittuja säännöksiä ei ollut muutettu vuoden 1998 päätöksen tekemisen jälkeen. Koska ei ole mitään selitystä sille, miksi komissio muutti implisiittisesti arviotaan näiden säännösten soveltuvuudesta yhteismarkkinoille,

riidanalaisen päätöksen perustelut ovat kantajan mukaan puutteelliset. Kantaja toteaa lisäksi, että riidanalaisen päätöksen 203 ja 204 perustelukappaleessa olevat komission päätelmät ovat ristiriidassa 192 perustelukappaleen kanssa, sillä tässä todetaan, etteivät edellä mainitut lait ole vuoden 1994 päätöksen 1 artiklan b, c ja f alakohdassa tarkoitettujen sitoumusten vastaisia.

221 Kantajan mukaan komissio on joka tapauksessa tehnyt oikeudellisen virheen katsoessaan, että palvelukseenottamista koskevan lainsäädännön väitetty kankeus antoi OA:lle EY 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun edun.

222 Komissio puolestaan katsoo, että kantaja tukeutuu riidanalaisen päätöksen virheelliseen tulkintaan. Se tosiseikka, että Kreikan lainsäädännössä säädetään nimenomaisesti tiettyjen erityissäännösten soveltamisesta valtion omistamiin yksityisiin yrityksiin, on komission mukaan joka tapauksessa merkityksetön. Komissio on riidanalaisessa päätöksessä (146 perustelukappale) korostanut, että Kreikan viranomaisten mukaan OA ei ole enää yleishyödyllinen yritys ja että tämän vuoksi siihen sovelletaan pelkästään yksityisoikeudellisista osakeyhtiöistä annetun Kreikan lain 2190/1920 yleisiä säännöksiä. Komissio on päätellyt tästä, että eräitä lakien 2271/94 ja 2602/98 säännöksiä olisi tämän vuoksi pitänyt mukauttaa. Koska tällaisia mukautuksia ei ole tehty, OA on poikkeuksellinen tapaus, kuten komissio on todennut riidanalaisen päätöksen 203 perustelukappaleessa.

b) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

223 Komissio väittää aiheellisesti, että kantajan väitteet perustuvat riidanalaisen päätöksen perustelujen virheelliseen tulkintaan.

224 Aluksi on todettava, että komissio myöntää riidanalaisessa päätöksessä (138 perustelukappale) nimenomaisesti, että tarkastelun kohteena olleen Kreikan lainsäädännön (lait 2271/94, 2602/98, 2527/98 ja 2414/96) säännökset, jotka koskevat henkilöstön palvelukseenottoa ja henkilöstöhallintoa, oli hyväksytty vuoden 1998 päätöksen yhteydessä. OA oli tuolloin ollut yleishyödyllinen yritys. Sen asema on kuitenkin muuttunut sen jälkeen, kun vuoden 1998 päätös oli tehty. Asianosaiset ovat yhtä mieltä siitä, että OA ei ole vuodesta 1999 lähtien enää kuulunut yleishyödyllisiä yrityksiä koskevan Kreikan lain 2414/96 säännösten soveltamisalaan vaan osakeyhtiöitä koskevien yleisten oikeussääntöjen soveltamisalaan, lukuun ottamatta eräitä edellä mainitun lainsäädännön säännöksiä, joita edelleen sovelletaan siihen (riidanalaisen päätöksen 144 ja 146 perustelukappale).

225 Tässä uudessa asiayhteydessä komissio korostaa riidanalaisessa päätöksessä (192 perustelukappale), että Kreikan viranomaisten selvitykset osoittavat, ettei edellä mainittu lainsäädäntö ole vuoden 1994 päätöksen 1 artiklan b, c ja f alakohdassa tarkoitettujen sitoumusten vastainen. Komissio päättelee (225 perustelukappale), että epäilyt, joiden vuoksi se aloitti muodollisen tutkintamenettelyn ja jotka on tässä tapauksessa tuotu esiin erityisesti riidanalaisen päätöksen 59 ja 60 perustelukappaleessa, on selvitetty siltä osin kuin on kysymys vuoden 1994 päätöksen 1 artiklan b ja f alakohdassa tarkoitettujen sitoumusten noudattamisesta.

226 Kun riidanalaisen päätöksen päätösosan 1 artiklan toisen kohdan b alakohtaa – jossa todetaan, että rakenneuudistustuen myöntämisen ehtoa, joka koskee Helleenien tasavallan tekemien 24 erityisen sitoumuksen noudattamista, ei ole noudatettu – tulkitaan tämän päätöksen perustelujen ja erityisesti 192 ja 225 perustelukappaleessa esitettyjen päätelmien valossa, siitä ilmenee näin ollen kiistattomasti, ettei komissio ole riidanalaisessa päätöksessä katsonut, että vuoden 1994 päätöksen 1 artiklan b alakohtaa olisi rikottu.

227 Väitteet, joita kantaja on esittänyt sen osalta, että Helleenien tasavallan on väitetty laiminlyöneen vuoden 1994 päätöksen 1 artiklan b alakohdassa tarkoitettujen sitoumusten noudattaminen, ovat näissä olosuhteissa täysin perusteettomia.

228 Kuten komissio on todennut, riidanalaisen päätöksen 2 artiklasta, jossa luetellaan yhteismarkkinoille soveltumattomiksi todetut uudet tuet ja joka ei koske edellä mainittuja lakeja, ilmenee lisäksi selvästi, että komissio ei lopulta pitänyt näiden lakien soveltamista OA:han uutena tukena.

229 Tästä seuraa, että ilmeistä arviointivirhettä, perustelujen puutteellisuutta ja oikeudellista virhettä koskevat kanneperusteet on hylättävä.

2. Helleenien tasavallan väitetty vuoden 1994 päätöksen 1 artiklan c alakohdassa tarkoitettujen sitoumusten noudattamatta jättäminen

a) Asianosaisten lausumat

230 Kantaja väittää aluksi, että komission päätelmä, joka koskee vuoden 1994 päätöksen 1 artiklan c alakohdan rikkomista, perustuu tämän artiklan virheelliseen tulkintaan. Se, että tässä artiklassa viitataan yleisten oikeussääntöjen mukaiseen ”verotukselliseen asemaan” ja vapautukseen OA:n rakenneuudistuksen yhteydessä maksettaviksi tulleista veroista, osoittaa kantajan mukaan, ettei tässä artiklassa mitenkään tarkoiteta OA:n tilinpäätöksen julkaisemisen tai sen omien varojen tason kaltaisia näkökohtia. Artikla koskee pelkästään sitä, sovelletaanko OA:han samaa Kreikan verolainsäädäntöä kuin muihin yksityisoikeudellisiin yrityksiin. Kantajan mukaan tätä kysymystä on käsitelty nimenomaisesti niissä vuoden 1994 päätöksen ja vuoden 1998 päätöksen osissa, jotka liittyvät 1 artiklan c alakohtaan.

231 Kantaja toteaa lisäksi, että vaikka oletettaisiin, että komission ehdottama vuoden 1994 päätöksen 1 artiklan c alakohdan tulkinta on oikea, minkä kantaja kiistää, riidanalaisessa päätöksessä on ilmeinen arviointivirhe ja sitä on perusteltu puutteellisesti.

232 Kantaja nimittäin toteaa ensinnäkin, että se, että OA:n tilinpäätöksen julkaiseminen oli vuodesta 1999 lähtien viivästynyt, oli johtunut siitä, että oli ollut tarpeen kehittää vakaa kirjanpidollinen perusta suunnitelmalle, jonka mukaan rakenneuudistus toteutetaan yksityistämällä yritys ja jota alettiin soveltaa vuonna 2000. Kantajan mukaan viivästystä oli jatkuvasti kurottu kiinni. Tilikauden 2001 tilinpäätös oli nimittäin julkaistu kesäkuussa 2003, ja tilikauden 2002 tilinpäätös valmistui lokakuussa 2003.

233 Kantaja toteaa erityisesti, ettei riidanalaisessa päätöksessä ole näytetty toteen, ettei sen kirjanpitoa ollut pidetty Kreikan verolainsäädännön perusteella oikein. Kantaja toteaa lisäksi, että jos hyväksytään komission käsitys, jo se, että kantaja rikkoo Kreikan verolainsäädäntöä, merkitsee vuoden 1994 päätöksen 1 artiklan c alakohdan rikkomista. Tämä artikla koskee kuitenkin yksinomaan sitä, kuuluuko kantaja saman Kreikan verolainsäädännön soveltamisalaan kuin mikä tahansa yksityisoikeudellinen yritys. Kantajan mukaan komissio ei ole näyttänyt, että näin ei ole.

234 Lisäksi komission väitteellä, jonka mukaan kantajan julkaistujen tilinpäätösten puuttuminen esti valvomasta, oliko Helleenien tasavalta noudattanut vuoden 1994 päätöksessä ja vuoden 1998 päätöksessä asetettuja sitoumuksia, ei kantajan mukaan ole mitään merkitystä siltä osin kuin on kysymys vuoden 1994 päätöksen 1 artiklan c alakohdassa tarkoitetusta ”tavallisen osakeyhtiön verotuksellisesta asemasta”.

235 Toiseksi kantaja toteaa, että komissio on analysoinut Kreikan lakia N:o 2190/1920 virheellisesti. Siltä osin kuin on ensinnäkin kysymys omien varojen riittämättömyydestä, kantaja väittää, ettei tässä laissa säädetä seuraamuksista, joita voitaisiin määrätä osakeyhtiölle, kun yrityksen omat varat vähenevät alle 50 prosenttiin

sen pääomasta eivätkä yrityksen osakkeenomistajat aseta yritystä selvitystilaan tai toteuta muita asianmukaisia toimenpiteitä tilanteen korjaamiseksi. Se, ettei OA:lle ole määrätty tällaisia seuraamuksia, ei kantajan mukaan näin ollen voi merkitä vuoden 1994 päätöksen 1 artiklan c alakohdan rikkomista. OA:n osakkeenomistaja eli Kreikan hallitus oli joka tapauksessa toteuttanut OA:n negatiivisen yhtiöpääoman korjaamiseksi merkittäviä toimenpiteitä, joihin kuului erityisesti yhtiön täydellinen yksityistäminen, johon liittyi muun muassa epäolennaisten omaisuuserien myynti.

236 Siltä osin kuin on seuraavaksi kysymys viivästyksestä tilinpäätöksen esittämisessä ja julkaisemisessa, kantaja väittää, että lain 2190/1920 48 a §:ssä säädetään, että jollei lentoliikenteen harjoittaja toimita yhtiökokouksen hyväksymää tilinpäätöstä toimivaltaisille viranomaiselle kolmen vuoden kuluessa, sen toimilupa voidaan peruttaa. Kantajan mukaan näin ei kuitenkaan ollut nyt esillä olevassa asiassa. Lisäksi se, että sakko, joka edellä mainitun lain mukaan määrätään siinä tapauksessa, että tilinpäätöksen esittäminen Kreikan viranomaiselle viivästyy, on määrältään vähäinen (146 euroa), osoittaa kantajan mielestä, ettei Kreikan lainsäätäjä pidä tällaista viivästystä vakavana yhtiöoikeuden rikkomisena.

237 Kolmanneksi kantaja toteaa, että lentoliikenteen harjoittajien toimiluvista 23.7.1992 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 2407/92 (EYVL L 240, s. 1) 3 artiklan 1 kohdassa ja 5 artiklan 5 kohdassa säädetyllä seuraamuksella, joka on se, että lentoliikenteen harjoittajan toimilupa peruutetaan, pyritään takaamaan ”luotettava ja riittävä lentoliikenne” ja ”mahdollisimman korkea turvataso”, joihin viitataan asetuksen johdanto-osassa. Tässä asetuksessa jätetään kunkin jäsenvaltion tehtäväksi ratkaista, onko tällainen seuraamus määrättävä, kun huomioon otetaan lentoliikenteen harjoittajan taloudellista tilannetta koskevat tiedot. Nyt esillä olevassa asiassa se, että OA:n tilinpäätökset tilikausilta 1999–2001 esitettiin ja julkaistiin myöhässä, ei kantajan mukaan oikeuttanut määräämään tätä seuraamusta, joka olisi joka tapauksessa ollut suhteeton. Kantaja toteaa, että Kreikan viranomaisilla nimittäin oli kyseisenä ajanjaksona riittävät tiedot sen arvioimiseksi, vaaransiko OA:n taloudellinen tilanne edellä mainitut yleistä etua koskevat tavoitteet, joihin asetuksella N:o 2407/92 pyritään.

238 Kantaja huomauttaa lopuksi, ettei se viittaa sen enempää lain 2190/1920 48 §:ään kuin lentoyhtiöiden sijoittautumista ja lentoliikennepalvelujen tarjoamista koskevaan Kreikan asetukseenkaan, koska näitä säännöksiä ei mainita riidanalaisessa päätöksessä.

239 Komissio toteaa aluksi, että kantajan väitettä, jonka mukaan tilinpäätöksen julkaiseminen ei liity verotukseen, ei ole esitetty hallinnollisen menettelyn aikana. Lisäksi tässä väitteessä muotoseikka asetetaan etusijalle aineelliseen seikkaan nähden.

240 Komissio korostaa seuraavaksi, että toisin kuin kantaja väittää, se on todennut riidanalaisessa päätöksessä (126 perustelukappale), ettei kantaja ollut pitänyt kirjanpitoaan asianmukaisesti. Tilintarkastajien 1.12.2003 päivätty tarkastustodistus, joka oli tilikauden 2002 taseen liitteenä (vastauskirjelmän liite I), vahvistaa, ettei kantaja ollut noudattanut verolainsäädännön säännöksiä, erityisesti kirjanpitoa ja asiakirjoja koskevan kirjanpitolain säännöksiä. Komissio toteaa, että tämän seurauksena erityisesti useiden saatava- ja velkatilien tietoja ei ollut koordinoitu ja että näiden tilien saldoja on siten ollut mahdoton vahvistaa. Koska yhtiön tuloksesta ei ollut luotettavia tietoja, oli ollut mahdotonta selvittää, oliko Helleenien tasavalta noudattanut sitoumuksiaan ja oliko vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelma pantu täytäntöön oikein.

241 Komission mukaan näissä olosuhteissa kantajan väitteet, jotka perustuvat virheeseen, jonka komission on väitetty tehneen sen analysoidessa lakia 2190/1920, ovat tehottomia. Komissio on nimittäin todennut riidanalaisen päätöksen 195 perustelukappaleessa, että OA:han sovellettu verojärjestely poikkesi muihin yksityisoikeudellisiin osakeyhtiöihin sovellettavasta verojärjestelystä, koska Helleenien tasavalta ei ollut puuttunut siihen, että OA ei noudattanut velvollisuuttaan esittää tarkastettu tilinpäätös ajoissa ja julkaista se, ja siihen, että kantajan pääoma oli riittämätön.

242 Komissio huomauttaa lisäksi, että lain 2190/1920 48 §:n mukaan yhtiön perustamiskirja voidaan kumota, jos yhtiön omat varat ovat yhteensä alle 1/10 sen osakepääomasta, kuten oli tässä tapauksessa.

243 Komissio toteaa edelleen, että riidanalaisessa päätöksessä (195 perustelukappale) ei viitata pelkästään Kreikan lain 2190/1920 ja asetuksen N:o 2407/92 noudattamatta jättämiseen vaan myös siihen Helleenien tasavallan käytäntöön, ettei kansallisessa lainsäädännössä säädettyjä oikeussuojakeinoja käytetä tai ettei lentoliikenteen harjoittajan toimilupaa peruuteta lentoyhtiöiden sijoittautumista ja lentoliikennepalvelujen tarjoamista koskevan Kreikan asetuksen mukaisesti. Komission mukaan tässä asetuksessa nimittäin säädetään, että toimilupa on peruutettava jokaiselta lentoliikenteen harjoittajalta, joka ei esitä kausittaisia tietojaan tai maksa laskeutumis- ja pysäköintimaksujaan taikka jonka tappiot ylittävät kaksi kolmasosaa maksetusta osakepääomasta, mitkä kaikki edellytykset OA täytti, kuten päätöksessä todetaan useaan kertaan.

244 Asetuksen N:o 2407/92 osalta komissio toteaa, että se, ettei OA noudattanut tämän asetuksen 5 artiklan 6 kohdassa lentoliikenteen harjoittajille asetettua velvollisuutta esittää viranomaisille joka vuosi edellisen tilikauden tarkastetut tilit, oli lisäsyy peruuttaa lentoliikenteen harjoittamista koskeva liikennelupa.

245 Komissio katsoo joka tapauksessa, että – toisin kuin kantaja väittää – asetuksen N:o 2407/92 5 artiklan 5 kohdassa annettiin toimilupia myöntävälle Kreikan viranomaiselle toimivalta peruuttaa OA:n toimilupa, kun huomioon otetaan taloudellinen romahdustila, jossa yhtiö oli (ks. riidanalaisen päätöksen 116 ja 195 perustelukappale).

b) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

246 Edellä tarkastellun oikeuskäytännön mukaan (ks. edellä 72 ja 73 kohta) on aluksi syytä hylätä komission oikeudenkäyntiväite, jonka se on esittänyt kantajan väitteestä, jonka mukaan tilinpäätöksen julkaiseminen ei ole osa ”verotuksellista asemaa”. Tämä väite nimittäin kuuluu oikeudellisen arvioinnin alaisuuteen, eikä se perustu uusiin tosiseikkoihin.

247 Siltä osin kuin on ensinnäkin kysymys vuoden 1994 päätöksen 1 artiklan c alakohdassa tarkoitetun käsitteen ”verotuksen suhteen samanlainen osakeyhtiö kuin tavalliset kreikkalaiset osakeyhtiöt” tulkinnasta, on todettava, ettei vuoden 1994 päätöksessä ja vuoden 1998 päätöksessä ole mitään tämän käsitteen nimenomaista määritelmää. Vuoden 1994 päätöksestä (s. 9) kuitenkin ilmenee selvästi, että OA:n asemaa koskevissa keskusteluissa, joita käytiin tällä päätöksellä päätetyssä hallinnollisessa menettelyssä, Kreikan hallitus oli todennut, että OA:han sovellettiin yleisten oikeussääntöjen mukaista järjestelyä erityisesti sosiaalisissa, kirjanpidollisissa ja taloudellisissa kysymyksissä ja että ainoa OA:n eduksi olemassa ollut poikkeusjärjestely koski verotusta.

248 Tässä asiayhteydessä sellaista edellä mainitun käsitteen ”yleisten oikeussääntöjen mukainen verotuksellinen asema” tulkintaa, jossa käsitteen ulkopuolelle jätetään erityisesti tilinpäätöksen julkaisemista ja omien varojen tasoa koskevat kysymykset, kuten kantaja ehdottaa, ei voida hyväksyä. Verotuksellista asemaa koskeva Kreikan valtion sitoumus nimittäin perustui nimenomaisesti siihen lähtökohtaan, että muilla aloilla, erityisesti kirjanpidon ja talouden osalta, OA:han sovellettiin pääsääntöisesti yleisten oikeussääntöjen mukaista järjestelyä. Tältä osin vuoden 1994 päätöksestä ja vuoden 1998 päätöksestä ilmenee nimittäin, että niillä pyrittiin Kreikan valtion sitoumusten avulla erityisesti torjumaan lähtökohtaisesti kaikki OA:ta hyödyttävä poikkeava kohtelu. Vuoden 1994 päätöksen 1 artiklan c alakohta on näin ollen ymmärrettävä niin, että siinä velvoitettiin Helleenien tasavalta muuttamaan OA:han sovellettavaa järjestelyä siten, että se vastaa tavallisiin osakeyhtiöihin sovellettavaa järjestelyä, ja tosiasiallisesti soveltamaan tätä järjestelyä siihen.

249 Lisäksi komission väitteistä, joiden paikkansapitävyyttä kantaja ei ole tältä osin kiistänyt, ilmenee, että se, että yritys ei pitkään aikaan pysty julkaisemaan tilinpäätöstään ajoissa, merkitsee samaten, ettei yritys noudata velvollisuuttaan laatia ja rekisteröidä tilinpäätös kirjanpitokirjoihin ja asiakirjoihin, jotka sen on lain mukaan pidettävä.

250 Näin ollen on tutkittava, onko komissio tehnyt ilmeisen arviointivirheen katsoessaan riidanalaisessa päätöksessä (141 ja erityisesti 195 perustelukappale), ettei vuoden 1994 päätöksen 1 artiklan c alakohtaa ollut noudatettu, koska Kreikan viranomaiset olivat – Kreikan laissa 2190/1920 ja asetuksessa N:o 2407/92 säädettyjä seuraamuksia määräämättä – jättäneet puuttumatta yhtäältä siihen, että OA julkaisi tilinpäätöksensä myöhässä, ja toisaalta sen omien varojen riittämättömyyteen.

251 Komissio selittää riidanalaisessa päätöksessä (195 perustelukappale) tältä osin, että tämä puuttumatta jättäminen osoittaa, että Helleenien tasavalta on sallinut sen, että OA:n jatkaa toimintaansa vuoden 2000 jälkeenkin toteuttamatta enempiä rakenneuudistustoimenpiteitä, vaikka jokainen tavanomaisissa olosuhteissa toimiva yritys olisi joutunut lopettamaan toimintansa.

252 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kuuluu tutkia kansallisen lainsäädännön, sellaisena kuin se ilmenee asianosaisten selvityksistä, ja asetuksen N:o 2407/92 perusteella, joihin komissio on tukeutunut riidanalaisessa päätöksessä, onko komissio ylittänyt harkintavaltansa rajat, kun se on katsonut pääasiallisesti, että Helleenien tasavalta oli myöntänyt OA:lle vuoden 1994 päätöksen 1 artiklan c alakohdassa asetetun sitoumuksen vastaisen poikkeavan kohtelun, kun se salli, että yhtiö jatkaa toimintaansa toteuttamatta enempiä rakenneuudistustoimenpiteitä, vaikka tarkastettujen tilien julkaisemisessa oli ensinnäkin järjestelmällisiä viivästyksiä ja vaikka OA:n taloudellinen tilanne oli toiseksi huonontunut jyrkästi.

253 Tältä osin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa aluksi, että kantaja korostaa aiheellisesti, ettei riidanalaisessa päätöksessä viitata sen enempää Kreikan lain 2190/1920 48 §:ään kuin lentoyhtiöiden sijoittautumista ja lentoliikennepalvelujen tarjoamista koskevaan Kreikan asetukseenkaan, joihin komissio vetoaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa (ks. edellä 242 ja 243 kohta). Tässä päätöksessä viitataan yksinomaan lain 2190/1920 47 §:ään ja tämän lain säännöksiin, jotka koskevat tilinpäätöksen julkaisemista, sekä asetuksen N:o 2407/92 relevantteihin säännöksiin (49 ja 195 perustelukappale).

254 Oikeuskäytännön mukaan päätöksen perustelujen on kuitenkin sisällyttävä itse päätökseen, eikä komission jälkikäteen esittämiä selityksiä voida poikkeustapauksia lukuun ottamatta ottaa huomioon. Tästä seuraa, että päätöksen itsessään on oltava riittävä eikä sen perusteluina voida pitää sellaisia kirjallisia tai suullisia selityksiä, jotka on annettu jälkeenpäin kyseistä päätöstä koskevan kanteen jo ollessa yhteisöjen tuomioistuinten käsiteltävänä (edellä 72 kohdassa mainittu asia Corsica Ferries France v. komissio, tuomion 287 kohta).

255 Näissä olosuhteissa on arvioitava, onko nämä tosiseikkoja koskevat jälkikäteen esitetyt selitykset hylättävä nyt esillä olevan asian asiayhteydessä.

256 Koska komission päätelmää, joka koskee vuoden 1994 päätöksen 1 artiklan c alakohdan rikkomista, perustellaan erityisesti sillä, ettei kansallisen lainsäädännön mukaisia seuraamuksia ollut määrätty, ja koska asiakirja-aineistosta ei ilmene, että asianosaiset olisivat hallinnollisen menettelyn aikana keskustelleet erityisesti Kreikan lain N:o 2190/1920 48 §:n ja edellä mainitun Kreikan asetuksen väitetystä rikkomisesta, komission on riidanalaisessa päätöksessä yksilöitävä kansallisen lainsäädännön säännökset, joihin se viittaa, tai ainakin täsmennettävä niiden sisältö. Täydentävää perustelua, jossa tukeudutaan tähän kansalliseen lainsäädäntöön, ei tämän vuoksi saada ottaa huomioon.

257 Aluksi on lisäksi todettava, että myös vuonna 2002 päättyneen tilikauden taseen liitteenä ollut tilintarkastajien 1.12.2003 päivätty tarkastustodistus on jätettävä huomiotta, koska se on annettu riidanalaisen päätöksen tekemisen jälkeen. Oikeuskäytännössä on nimittäin katsottu, että kun käsitellään EY 230 artiklaan perustuvaa kumoamiskannetta, yhteisön toimen lainmukaisuutta on arvioitava niiden tosiseikkojen ja oikeudellisten seikkojen perusteella, jotka olivat olemassa toimen toteuttamisen ajankohtana. Erityisesti on todettava, että komission monitahoisia arviointeja on tutkittava ainoastaan niiden seikkojen perusteella, jotka olivat komission tiedossa sen arvioidessa asiaa (ks. edellä 42 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat British Airways ym. v. komissio, tuomion 81 kohta ja edellä 72 kohdassa mainittu asia Corsica Ferries France v. komissio, tuomion 142 kohta).

258 Näiden alustavien huomautusten jälkeen on tutkittava ensinnäkin asianosaisten väitteitä, jotka koskevat seuraamuksia, joista säädetään Kreikan lain 2190/1920 47 §:ssä ja asetuksen N:o 2407/92 säännöksissä sen varalta, että lentoyhtiön taloudellinen tilanne heikkenee huomattavasti. Asianosaiset ovat tältä osin yhtä mieltä siitä, että kun yrityksen omat varat vähenevät niin, että ne ovat alle 50 prosenttia osakepääomasta, Kreikan lain 2190/1920 47 §:n mukaan yhtiön hallituksen on kutsuttava yhtiökokous koolle kuuden kuukauden kuluessa viimeisen tilikauden päättymisestä, jotta tämä päättäisi yhtiön asettamisesta selvitystilaan tai muista asianmukaisista toimenpiteistä tilanteen korjaamiseksi.

259 Tässä yhteydessä on todettava, että kun otetaan huomioon erityisesti se, että vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelmaa oli tarpeen muuttaa, mikä oli tunnustettu jo vuonna 1999, se kantajan esiin tuoma seikka, ettei Kreikan laissa määrätä seuraamusta siltä varalta, ettei yhtiökokous päätä edellä mainituista toimenpiteistä, ei ole esteenä sille, että OA:n ainoan osakkeenomistajan Keikan valtion passiivisuutta voidaan tilanteen mukaan pitää merkittävänä todisteena, jonka perusteella voidaan olettaa, että OA:han sovellettiin erityistä kohtelua. Tältä osin on todettava, että vaikka kantaja väittää, että yhtiön taloudellisen tilanteen korjaamiseksi oli toteutettu merkittäviä toimenpiteitä OA:n yksityistämisen muodossa, tämän perusteella ei vielä voida katsoa, että komissio olisi tehnyt ilmeisen arviointivirheen. Kuten edellä on jo todettu, komissiolle ei nimittäin ollut esitetty mitään tarkistettua rakenneuudistussuunnitelmaa eikä sille ollut ilmoitettu mitään yksityistämissuunnitelmaa (ks. edellä 128 ja 130 kohta).

260 Lisäksi on todettava, että asetuksen N:o 2407/92 5 artiklan 5 kohdan mukaan lupaviranomaiset voivat arvioida lentoliikenteen harjoittajan rahoitustilanteen, jos on ilmeistä, että sillä on rahoitusvaikeuksia, ja peruuttaa luvan määräajaksi tai kokonaan, jos ne eivät enää ole vakuuttuneita siitä, että se kykenee täyttämään nykyiset ja mahdolliset muut velvoitteensa 12 kuukauden ajan. Kantajan puoltaman tulkinnan vastaisesti tässä artiklassa yhdessä asetuksen seitsemännen perustelukappaleen kanssa, jossa todetaan, että on ”tarpeen huolehtia siitä, että lentoliikenteen harjoittajat noudattavat aina mahdollisimman korkeata turvallisuustasoa ja että niiden taloutta hoidetaan terveellä tavalla”, annetaan edellä mainituille viranomaisille oikeus peruttaa lentoliikenteen harjoittajan toimilupa, kun tämä on joutunut yli 12 kuukauden ajan tukeutumaan lainapääomaan rahoittaakseen paitsi kaiken käyttöomaisuutensa myös negatiivisen oman pääomansa, kuten OA oli joutunut sellaisten riidanalaisessa päätöksessä olevien tietojen mukaan, joita kantaja ei ole kiistänyt (ks. edellä 163 kohta). Vaikka tämän pelkän mahdollisuuden käyttämättä jättäminen ei yksinään voi olla riittävä näyttö poikkeavan aseman antamisesta, sitä voidaan kuitenkin pitää lisätodisteena, vaikkakin kyseessä on melko heikko todiste.

261 Siltä osin kuin on toiseksi kysymys tarkastetun tilinpäätöksen esittämisessä ja julkaisemisessa ilmenneistä viivästyksistä määrättävistä seuraamuksista, kantajan väitteistä ilmenee, että OA:n syyksi luettavista viivästyksistä määrätään Kreikan lain mukaan vain 146 euron sakko, mitä komissio ei ole nimenomaisesti kiistänyt (ks. edellä 236 ja 241 kohta).

262 Kun otetaan huomioon vuodesta 1994 käynnissä ollut OA:n rakenneuudistusohjelma, yhtiötä monien vuosien ajan vaivanneet taloudelliset vaikeudet ja se, että Kreikan valtio omisti konsernin täysin, pelkästään sen perusteella, ettei Kreikan laissa säädetä edellä mainittujen viivästysten osalta merkittävistä seuraamuksista, ei kuitenkaan voida katsoa, että komissio olisi tehnyt ilmeisen arviointivirheen katsoessaan, että tilinpäätöksen esittämisessä ilmenneet järjestelmälliset viivästykset, jotka estivät OA:n rakenneuudistussuunnitelman johdonmukaisen täytäntöönpanon ja tarkan seurannan, olivat todiste, joka vahvisti, että OA:han sovellettiin muihin yksi-

tyisoikeudellisiin osakeyhtiöihin verrattuna etuoikeutettua järjestelyä vuoden 1994 päätöksen 1 artiklan c alakohdasta ilmenevän sitoumuksen vastaisesti, kuten edellä 248 kohdassa todetaan.

263 On lisäksi todettava, että – kuten komissio tähdentää – asetuksen N:o 2407/92 3 artiklan 1 kohdasta ja 5 artiklan 6 kohdasta yhdessä ilmenee, että jäsenvaltiot voivat peruuttaa toimiluvan lentoliikenteen harjoittajilta, jotka eivät jokaisena tilikautena toimita lupaviranomaiselle edellisten tilikausien tarkastettuja tilejä ilman aiheetonta viivytystä. Tämän asian asiayhteydessä ei voida katsoa, että komissio olisi ylittänyt harkintavaltansa rajat, kun se on katsonut, että vaikka tässä säännöksessä säädetään pelkästä mahdollisuudesta, se, ettei sitä ole pantu täytäntöön, on tässä tapauksessa myös lisätodiste OA:ta hyödyttävästä poikkeavasta kohtelusta.

264 Kaikista näistä syistä on todettava, ettei komission voida katsoa tehneen ilmeistä arviointivirhettä, kun se tukeutui edellä tarkasteltuun todistusaineistoon päätellessään, että vuoden 1994 päätöksen 1 artiklan c alakohdassa tarkoitettua sitoumusta ei ollut noudatettu.

265 Riidanalaista päätöstä on tältä osin perusteltu riittävästi, koska siinä todetaan selvästi, että se, etteivät Kreikan viranomaiset puuttuneet siihen, että OA rikkoi edellä mainittuja Kreikan lainsäädännön ja asetuksen N:o 2407/92 säännöksiä, osoittaa, että tähän yhtiöön sovellettiin erityisjärjestelyä (ks. edellä 251 ja 253 kohta).

266 Tästä seuraa, että ilmeistä arviointivirhettä ja perustelujen virheellisyyttä tai puutteellisuutta koskevat kanneperusteet on hylättävä.

3. Helleenien tasavallan väitetty vuoden 1994 päätöksen 1 artiklan e alakohdan noudattamatta jättäminen

a) Asianosaisten lausumat

267 Kantaja väittää, että komissio on tehnyt arviointivirheen ja oikeudellisen virheen ja perustellut riidanalaista päätöstä puutteellisesti katsoessaan, että Helleenien tasavalta oli rikkonut vuoden 1994 päätöksen 1 artiklan e alakohtaa, joka koskee velvollisuutta olla myöntämättä OA:lle uutta tukea (riidanalaisen päätöksen 196 perustelukappale).

268 Kantaja toteaa aluksi, että komission päätelmä (riidanalaisen päätöksen 203 ja 204 perustelukappale), jonka mukaan vuoden 1994 päätöksen 1 artiklan b alakohtaa oli rikottu, on virheellisesti sisällytetty riidanalaisen päätöksen 6.2 kohtaan, joka koskee ”väitettyä uutta tukea”. Tämän artiklan rikkominen merkitsee olemassaolevaan tukeen liittyvän ehdon noudattamatta jättämistä eikä uuden tuen myöntämistä. Kantajan mukaan tässä päätelmässä on siten arviointivirhe ja oikeudellinen virhe.

269 Kantajan mukaan komissio on tältä osin lisäksi myöntänyt vastineessaan, että väitettyä etuoikeutettua kohtelua, jota sovellettiin OA:han lakien 2190/1920, 2271/94, 2602/98 ja 2414/96 perusteella, ei ollut sisällytetty riidanalaisen päätöksen 2 artiklassa todettuihin uusiin tukiin. Edellä mainituilla Kreikan laeilla ei siten rikota vuoden 1994 päätöksen 1 artiklan e alakohtaa. Kantaja vaatii, että riidanalaisen päätöksen 1 artikla on näin ollen kumottava, koska se perustuu tähän väitettyyn rikkomiseen.

270 Seuraavaksi kantaja kiistää toisen rikkomisen, jonka on väitetty kohdistuneen vuoden 1994 päätöksen 1 artiklan e alakohdassa mainittuun ehtoon. Kantaja korostaa, että sen tältä osin esittämät väitteet ja perustelut liittyvät riidanalaisen päätöksen 2 artiklan, joka koskee väitettyjä uusia tukia, tutkimiseen.

271 Kantajan mukaan komissio ei ole nyt esillä olevassa asiassa tutkinut riidanalaisessa päätöksessä, onko se, että vuonna 1999 hyväksytty rakenneuudistustuki peritään kokonaan takaisin sen vuoksi, että vuoden 1994 päätöksen 1 artiklaa on rikottu, suhteellisuusperiaatteen mukaista.

272 Kantaja toteaa lisäksi, että vaikka riidanalaisen päätöksen 2 artiklassa tarkoitetut toimenpiteet olisivat tukia, minkä se kiistää, komission olisi pitänyt selvittää, olisiko niiden voitu katsoa soveltuvan yhteismarkkinoille EY 87 artiklan 3 kohdan c alakohdan perusteella. Kantajan mukaan komissio ei ole nyt esillä olevassa asiassa kuitenkaan selvittänyt syitä, joiden vuoksi suuntaviivoissa tarkoitettua tuen ainutkertaisuuden periaatetta (one time, last time) olisi loukattu uuden tuen myöntämisellä. Kantaja toteaa, että 11.9.2001 sattuneet tapahtumat olivat nimittäin olleet sellaisia ”poikkeuksellisia ja odottamattomia tilanteita, joista yritys ei itse ole vastuussa”, jotka suuntaviivojen 48 kohdan mukaan oikeuttavat hyväksymään uuden tuen.

273 Kantaja kiistää tältä osin sen, että suurin osa uusista tuista, joita riidanalaisen päätöksen mukaan on annettu, olisi annettu ennen 11.9.2001. Riidanalaisessa päätöksessä ei tässä tapauksessa todeta selvästi, milloin yksityisen velkojan ”kärsivällisyys” kyseisten velkojen maksamatta jättämistä kohtaan olisi loppunut. Kantajan mukaan on näin ollen mahdotonta määrittää, mistä maksusuorituksesta alkaen tästä väitetystä kärsivällisyydestä olisi alkanut tulla lainvastaista tukea. Suurin osa väitetystä uudesta tuesta sijoittui ajallisesti kuitenkin lähelle päivämäärää 11.9.2001. Kantajan mukaan komission olisi joka tapauksessa pitänyt tutkia, olivatko väitetyt tuet EY 87 artiklan 3 kohdan mukaisia. Sen olisi tässä yhteydessä kuulunut selvittää, voitiinko edellä mainittua tuen ainutkertaisuuden periaatetta soveltaa.

274 Komissio kiistää näiden väitteiden paikkansapitävyyden. Tuen ainutkertaisuuden periaatetta koskevien kantajan väitteiden osalta se toteaa, ettei kantaja ollut pyytänyt sitä hyväksymään kyseisiä uusia tukia vedoten esimerkiksi suuntaviivojen 48 kohdan mukaisiin poikkeuksellisiin tilanteisiin. Suurin osa uusista tuista, joista komissio arvostelee Helleenien tasavaltaa, on annettu ennen päivämäärää 11.9.2001 (riidan-

alaisen päätöksen 147, 150, 152, 155 ja 156 perustelukappale). Komissio viittaa näiden kysymysten osalta riidanalaisen päätöksen 2 artiklan tutkimista koskeviin toteamuksiinsa.

b) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

275 Tältä osin riittää, kun todetaan, että komissio on katsonut, ettei Helleenien tasavalta ollut noudattanut vuoden 1994 päätöksen 1 artiklan e alakohdassa asetettua sitoumusta olla enää myöntämättä tukia OA:lle, sillä perusteella, että tälle lentoyhtiölle oli myönnetty joukko uusia tukia. Koska kantaja on riitauttanut komission uusien tukien myöntämistä koskevat päätelmät kanteensa toisessa osassa, kantajan väitteitä, jotka koskevat vuoden 1994 päätöksen 1 artiklan e alakohdan väitettyä rikkomista, ei voida tutkia erikseen, kuten kantaja itsekin myöntää (ks. edellä 270 kohta).

276 Aluksi on kuitenkin todettava, että siitä riippumatta, mihin ratkaisuun uusien tukien myöntämistä koskevia väitteitä tutkittaessa päädytään, tämä ratkaisu ei voi vaikuttaa takaisinperittävän rakenneuudistustuen määrään. On erityisesti todettava, että se, että 41 miljoonan euron suuruinen rakenneuudistustuen toinen erä peritään takaisin kokonaisuudessaan, on joka tapauksessa kantajan esiin tuoman suhteellisuusperiaatteen mukaista. Riidanalaisen päätöksen 3 artikla, jossa määrätään tämän summan takaisinperimisestä, nimittäin perustuu sekä siihen, että rakenneuudistussuunnitelmaa ei ole pantu täytäntöön, mikä riittää jo sellaisenaan tekemään takaisinperinnästä perusteltua, että siihen, että Kreikan valtio ei ole noudattanut tiettyä määrää sitoumuksia, joihin kuuluu sitoumus olla myöntämättä uusia tukia.

277 Kantajan väitteistä, jotka koskevat sitä, että komissio on tutkinut vuoden 1994 päätöksen 1 artiklan b alakohdan rikkomisen kannalta eräiden sellaisten Kreikan lainsäädännön säännösten soveltamista OA:han, joita sovelletaan tavallisesti vain

julkisiin yrityksiin, uusia tukia koskevassa riidanalaisen päätöksen luvussa (ks. edellä 268 ja 269 kohta), riittää, kun muistutetaan, että komissio ei riidanalaisen päätöksen päätösosassa kuitenkaan pitänyt näitä toimenpiteitä sen enempää olemassa olevana kuin uutenakaan tukena (ks. edellä 226–228 kohta). Nämä väitteet on siis hylättävä, koska niillä ei ole kohdetta.

278 On sitä paitsi huomautettava, että kantajan toissijaista kanneperustetta, jonka mukaan väitetyt uudet tuet olisi joka tapauksessa pitänyt todeta yhteismarkkinoille soveltuviksi EY 87 artiklan 3 kohdan c alakohdan perusteella (ks. edellä 272 ja 273 kohta), ei ole toistettu kanteen toisessa osassa. Lisäksi tämä kanneperuste on joka tapauksessa perusteeton, koska Kreikan viranomaiset eivät olleet nyt esillä olevassa asiassa pyytäneet, että komissio hyväksyisi uusien tukien myöntämisen ottaen huomioon erityisesti 11.9.2001 tapahtuneiden terrori-iskujen vaikutuksen lentoliikennemarkkinoihin. Koska tällaista pyyntöä, jonka liitteenä olisi tarkistettu rakenneuudistussuunnitelma, ei ole esitetty, komissio ei ollut sen enempää velvollinen kuin kykeneväkään tutkimaan, voitiinko nämä rakenneuudistusaikana myönnetyt lisätuet todeta yhteismarkkinoille soveltuviksi EY 87 artiklan 3 kohdan c alakohdan perusteella. Komissio on näin ollen voinut perustellusti katsoa riidanalaisessa päätöksessä (223 ja 224 perustelukappale), että väitetyt uudet tuet eivät missään tapauksessa täyttäneet EY 87 artiklan 3 kohdan c alakohdan mukaisen poikkeuksen edellytyksiä.

279 Kanneperusteet, jotka koskevat suhteellisuusperiaatteen loukkaamista ja EY 87 artiklan 3 kohdan c alakohdan rikkomista sekä perustelujen puutteellisuutta, on näin ollen hylättävä.

280 Tässä vaiheessa on tutkittava kanneperusteet, joihin kantaja on vedonnut riitauttaakseen sen, että riidanalaisia toimenpiteitä on luonnehdittu uusiksi tuiksi.

IV *Väitetyt uudet tuet (riidanalaisen päätöksen 2, 3 ja 4 artikla)*

281 Kantaja riitauttaa riidanalaisen päätöksen siltä osin kuin siinä todetaan, että uusia tukia on myönnetty siten, ettei ole puututtu jatkuvaan laiminlyöntiin, joka on koskenut Ateenan kansainväliselle lentoasemalle (jäljempänä AIA) maksettavia lentokenttäveroja, polttoaineen ja varaosien arvonlisäveroa, muille lentoasemille kuin AIA:lle maksettavia vuokria ja lentokenttäveroja, niin sanottua spatosimo-veroa ja sosiaaliturvamaksuja, ja määrätään nämä uudet tuet takaisinperittäviksi. Kantaja väittää erityisesti, ettei komissio ole yksilöinyt tarkasti näitä väitettyjä uusia tukia, jotka on riidanalaisen päätöksen mukaan perittävä takaisin, ja kantaja riitauttaa komission tulkinnan tästä päätöksestä.

282 Ennen kuin ryhdytään tarkastelemaan vuorotellen kunkin väitetyn tuen osalta kantajan muita väitteitä, on aluksi tutkittava edellä mainittua väitettä, joka koskee takaisinperittävien uusien tukien puutteellista yksilöintiä, ja tulkittava riidanalaista päätöstä, kun on ensin alustavasti muistutettu yksityinen velkoja -arviointiperusteen sisällöstä ja siitä, kuinka laajasti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin valvoo tämän arviointiperusteen käyttöä, sekä riidanalaisen päätöksen perusteluja koskevista vaatimuksista.

A *Yksityinen velkoja -arviointiperustetta, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen valvontavallan laajuutta sekä perusteluille asetettuja vaatimuksia koskevat alustavat huomautukset*

283 Siltä osin kuin on ensinnäkin kysymys yksityinen velkoja -arviointiperusteesta ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tämän arviointiperusteen soveltamiseen kohdistamasta valvonnasta, on muistutettava, että oikeuskäytännön mukaan maksuhelpotuksia ei voida luonnehtia valtiontueksi pelkästään sen perusteella, että julkinen velkoja on myöntänyt ne harkinnanvaraisesti. Lisäksi edellytetään, että myönnetyt maksuhelpotukset ovat selvästi merkittävämpiä kuin ne, jotka velalliseensa nähden vastaavassa tilanteessa oleva yksityinen velkoja olisi myöntänyt, kun huomioon

otetaan erityisesti velan suuruus, julkisen velkojan käytettävissä olevat oikeussuojakeinot, mahdollisuudet, että velallisen tilanne paranee, jos velallisen sallitaan jatkaa toimintaansa, sekä velkojan riskit tappioiden kasvamisesta, jos toiminta jatkuu (asia C-256/97, DM Transport, tuomio 29.6.1999, Kok. 1999, s. I-3913, 30 kohta; julkisasiamies Mischon asiassa C-480/98, Espanja v. komissio, esittämä ratkaisuehdotus, tuomio 12.10.2000, Kok. 2000, s. I-8717 ja s. I-8720, ratkaisuehdotuksen 34–37 kohta ja asia T-46/97, SIC v. komissio, tuomio 10.5.2000, Kok. 2000, s. II-2125, 95 kohta).

284 Tältä osin on myös muistutettava, että perustamissopimuksessa määritelty valtiontuen käsite on oikeudellinen ja sitä on tulkittava objektiivisten seikkojen perusteella. Tämän takia yhteisöjen tuomioistuinten on lähtökohtaisesti valvottava kokonaisvaltaisesti sitä, kuuluuko jokin toimenpide EY 87 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan, ottaen huomioon niiden käsiteltävänä olevaan asiaan liittyvät konkreettiset seikat samoin kuin sen, onko komission suorittama arviointi tekninen tai monitahoinen (asia T-152/99, HAMSA v. komissio, tuomio 11.7.2002, Kok. 2002, s. II-3049, 159 kohta).

285 On kuitenkin todettava, että kun komission arviointi, joka koskee sitä, onko toimenpide yksityinen velkoja -arviointiperusteen mukainen, edellyttää monitahoista taloudellista arviointia, minkä vuoksi komissiolla on laaja harkintavalta, tuomioistuinvalvonta kohdistuu ainoastaan siihen, että menettelyä ja perusteluvelvollisuutta koskevia sääntöjä on noudatettu, että riidanalaisen ratkaisun perustana olevat tosiseikat pitävät asiallisesti paikkansa, ettei näitä tosiseikkoja ole arvioitu ilmeisen virheellisesti ja ettei harkintavaltaa ole käytetty väärin. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei etenkään voi korvata komission taloudellista arviointia omalla arvioinnillaan (edellä 284 kohdassa mainittu asia HAMSA v. komissio, tuomion 127 kohta).

286 Siltä osin kuin on toiseksi kysymys perusteluvelvollisuudesta, kantaja korostaa aiheellisesti, ettei perusteluissa voida pelkästään todeta, että kyseessä oleva toimenpide on valtiontukea, vaan niissä on viitattava konkreettisiin tosiseikkoihin, jotta ne, joita asia koskee, voivat tehokkaasti esittää oman kantansa väitettyjen tosiseikkojen ja olosuhteiden paikkansapitävyydestä ja merkityksellisyydestä ja jotta yhteisöjen

tuomioistuimet voivat tutkia toimenpiteen laillisuuden (asia T-323/99, INMA ja Itainvest v. komissio, tuomio 26.2.2002, Kok. 2002, s. II-545, 57 kohta).

287 Perusteluissa ei kuitenkaan tarvitse esittää kaikkia asiaan liittyviä tosiseikkoja tai oikeudellisia seikkoja koskevia yksityiskohtia, koska tutkittaessa sitä, täyttävätkö toimen perustelut EY 253 artiklan vaatimukset, on otettava huomioon toimen sanamuodon lisäksi myös sen asiayhteys ja kaikki asiaa koskevat oikeussäännöt (ks. edellä 37 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Westdeutsche Landesbank Girozentrale ja Land Nordrhein-Westfalen v. komissio, tuomion 279 kohta).

B *Takaisinperittävien uusien tukien puutteellista yksilöintiä koskeva väite ja riidanalaisen päätöksen tulkinta*

288 Kantaja väittää, ettei riidanalaisen päätöksen perustelujen perusteella ole mahdollista yksilöidä tarkasti niitä uusia tukia, joita on pidetty perustamissopimuksen vastaisina ja jotka komissio on tämän vuoksi määrännyt perittäviksi takaisin. Kantajan mukaan Helleenien tasavalta ei näin ollen pysty määrittämään takaisinperittävien tukien määrää. Komission olisi tässä tapauksessa pitänyt määrittää kunkin tarkastellun uuden tuen osalta se taloudellinen etu, jonka OA sai sen johdosta, ettei sen velanmaksun jatkuvaan laiminlyöntiin puututtu. Tämä etu ei välttämättä vastaa maksettavan velan määrää. Kantajan mukaan etu muodostui kussakin tapauksessa yksityisen velkojan teoreettisen käyttäytymisen ja Kreikan hallituksen todellisen käyttäytymisen välisestä erosta aiheutuvasta rahamääräisestä hyödystä. Komission olisi näin ollen pitänyt yksilöidä, miten yksityinen sijoittaja olisi käyttäytynyt, esittämällä esimerkiksi arvio siitä, kuinka pitkän viivästyksen jälkeen yksityinen sijoittaja olisi nostanut kanteen.

289 Kantaja katsoo näin ollen, että riidanalaisen päätöksen perustelut puuttuvat ja että päätöksellä loukataan oikeusvarmuuden periaatetta, siltä osin kuin on kysymys takaisinperittäväksi määrätyn väitetyn uuden tuen määrästä.

290 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muistuttaa tältä osin, että yhteisöjen tuomioistuin on asiassa C-415/03, komissio vastaan Kreikka, 12.5.2005 antamassaan tuomiossa (Kok. 2005, s. I-3875) jo hylännyt edellä esitetyt kantajan väitteet ja perustelut.

291 Yhteisöjen tuomioistuin on tässä tuomiossa nimittäin hyväksynyt komission EY 88 artiklan 2 kohtaan perustuvan vaatimuksen, että yhteisöjen tuomioistuin toteaisi, ettei Helleenien tasavalta ollut toteuttanut kaikkia tarvittavia toimenpiteitä lainvastaiseksi ja yhteismarkkinoille soveltumattomaksi todetun tuen takaisinperimiseksi, lukuun ottamatta Kreikan sosiaaliturvaviranomaiselle (jäljempänä IKA) maksettavia sosiaaliturvamaksuja koskevia toimenpiteitä. Siltä osin kuin on kysymys – IKA:n sosiaaliturvamaksuja lukuun ottamatta – uusista tuista, jotka on riidanalaisen päätöksen mukaan perittävä takaisin, on erityisesti todettava, että yhteisöjen tuomioistuin on hylännyt Helleenien tasavallan väitteen, jonka mukaan tätä päätöstä ei voitu panna täytäntöön sen vuoksi, ettei takaisinperittävien summien määriä ollut ilmaistu selvästi. Yhteisöjen tuomioistuin on tuomion 39–41 kohdassa muistuttanut tältä osin, että yhdessäkään yhteisön oikeuden säännöksessä ei edellytetä, että komission on, kun se määrää yhteismarkkinoille soveltumattomaksi todetun tuen palautettavaksi, vahvistettava palautettavan tuen täsmällinen määrä. On näet riittävää, että komission päätös sisältää sellaiset tiedot, joiden nojalla sen adressaatti voi itse suuremmitta vaikeuksitta määrittää tuon summan. Yhteisöjen tuomioistuin on päätellyt tämän perusteella, että komissio saattoi siis pätevästi todeta pelkästään kyseisen tuen palauttamisvelvollisuuden ja jättää kansallisten viranomaisten huoleksi laskea palautettavien summien täsmällinen määrä, joka voitiin päätellä lukemalla riidanalaisen päätöksen 2 artikla yhdessä päätöksen 206–208 perustelukappaleen kanssa.

292 Nyt esillä olevassa asiassa tästä ilmenee selvästi, että – kantajan käsityksen vastaisesti – komissiolla ei ollut velvollisuutta määrittää kunkin uuden tuen osalta

ajankohtaa, josta lähtien yksityinen velkoja ei komission mielestä olisi enää sallinut maksun viivästymistä, täsmällisiä toimenpiteitä, joita yksityinen velkoja olisi toteuttanut, ja näiden toimenpiteiden seurauksia, jotta asianomainen jäsenvaltio pystyisi kussakin tapauksessa määrittämään OA:n saaman edun määrän.

293 Tältä osin on todettava, että etu, jonka velallinen saa siitä, ettei sen velan maksamatta jättämiseen tai maksujen viivästymisiin puututa, muodostuu lähtökohtaisesti juuri tämän velan määrästä vapautumisesta tai velan määrän maksun viivästymisestä siitä lähtien, kun velka erääntyy. Etu ei välttämättä ole yhtä suuri kuin summa, jonka yksityinen velkoja olisi voinut periä, jos se olisi lakannut sallimasta maksun laiminlyöntiä tai viivästymistä.

294 On erityisesti todettava, että sen toteamiseksi, oliko OA tässä tapauksessa saanut etua, komission oli pelkästään selvitettävä edellä mainitut oikeuskäytännössä esitetyt arviointiperusteet (ks. edellä 283 kohta) huomioon ottaen, olisiko vastaavassa tilanteessa oleva yksityinen velkoja viimeistään riidanalaisen päätöksen tekoajankohtana ilmeisesti lakannut sallimasta maksun laiminlyöntiä tai viivästymistä. Nyt esillä olevassa asiassa tämän tutkiminen ei edellyttänyt sen tarkan ajankohdan määrittämistä, jona tämä yksityinen velkoja olisi lakannut sallimasta maksun laiminlyöntiä tai viivästymistä ja ryhtynyt toimenpiteisiin saadakseen maksun saatavastaan.

295 Tästä seuraa, että kanneperusteet, jotka koskevat perustelujen puuttumista ja oikeusvarmuuden periaatteen loukkaamista takaisinperittävien uusien tukien puuttuvan yksilöimisen osalta, on hylättävä perusteettomina.

296 Kantaja väittää lisäksi, että riidanalaisesta päätöksestä (229 perustelukappale) ilmenee, ettei mitään uutta tukea ollut myönnetty vuoden 1998 päätöksen tekopäivään mennessä.

297 Tämä riidanalaisen päätöksen tulkinta on virheellinen. Tästä päätöksestä (230 perustelukappale) nimittäin ilmenee nimenomaisesti, että komissio on määrännyt lainvastaiset uudet tuet perittäviksi kokonaan takaisin, koska – toisin kuin vuoden 1998 päätöksessä jo tutkitun rakenneuudistustuen osalta – uusista tuista ei ollut vielä missään vaiheessa tehty päätöstä, joka olisi voinut herättää toiveita siitä, että tukien takaisinperintää ei vaadita. Tämän vuoksi ainoastaan rakenneuudistustuen ensimmäinen erä, joka oli myönnetty ennen 14.8.1998, on jätetty takaisinperintävelvollisuuden ulkopuolelle (ks. edellä 25 kohta).

C *AIA:lle maksettavien lentokenttäverojen jatkuvan laiminlyönnin väitetty salliminen*

298 Kantajan mukaan riidanalaisen käyttäytymisen ei voida katsoa johtuvan Kreikan valtiosta, eikä siihen liittynyt valtion varojen siirtoa. Komissio on lisäksi kääntänyt todistustaakan ja loukannut kantajan ja Helleenien tasavallan oikeutta tulla kuulluksi. Kantaja toteaa vielä, että riidanalaisen päätöksen perustelut puuttuvat ja että siinä on ilmeinen arviointivirhe, siltä osin kuin on kysymys yksityinen velkoja -arviointiperusteen soveltamisesta.

1. Asianosaisten lausumat siitä, voidaanko riidanalaisen käyttäytymisen katsoa johtuvan Kreikan valtiosta

299 Kantaja väittää, että sen, ettei AIA:lle maksettavien lentokenttäverojen laiminlyöntiin ole puututtu, ei voida katsoa johtuvan valtiosta. Kantaja toteaa aluksi, ettei komissio ole riidanalaisessa päätöksessä erottanut toisistaan fyysistä yksikköä, joka muodostuu Spatassa sijaitsevasta AIA:sta, ja tämän lentoaseman toiminnasta vastaavaa oikeudellista yksikköä Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών AE:ta (jäljempänä AIA SA), joka on yksityinen osakeyhtiö, josta valtio omistaa 55 prosenttia ja yksityiset yritykset 45

prosenttia. AIA SA:n toimintaa sääntelevät sen yhtiöjärjestys ja lentoaseman kehittämissopimus, jonka osapuolina ovat Kreikan valtio ja ne kolme yksityistä yritystä, jotka omistavat 45 prosenttia sen pääomasta. Nämä kaksi asiakirjaa on ratifioitu lailla N:o 2338/1995.

300 Kantaja katsoo, että tätä taustaa vasten komissio on tehnyt tosiseikkoja koskevan virheen, kun se on riidanalaisessa päätöksessä (210 perustelukappale) tukeutunut implisiittisesti pelkästään siihen seikkaan, että Kreikan siviili-ilmailuviranomainen (jäljempänä AHAC) hallinnoi AIA:ta, katsoessaan sen, ettei laiminlyönteihin puututtu, johtuvan valtiosta. Kantajan mukaan AHAC on nimittäin liikenneministeriön alainen julkinen viranomainen, joka vastaa lentoliikenteen kehittämisestä ja valvonnasta Kreikassa.

301 Kantaja toteaa joka tapauksessa, että jos riidanalainen päätös ei – toisin kuin kantaja väittää – perustu siihen ajatukseen, että AHAC hallinnoi AIA:ta, päätökselle ei ole perusteluja ja siinä on ilmeinen arviointivirhe, siltä osin kuin on kysymys siitä, voidaanko sen, ettei laiminlyönteihin puututtu, katsoa johtuvan Kreikan valtiosta.

302 Kantaja ei kiistä, että AIA SA voi kuulua ”julkiselle sektorille”, kun huomioon otetaan erityisesti jäsenvaltioiden ja julkisten yritysten välisten taloudellisten suhteiden avoimuudesta 25.6.1980 annetun komission direktiivin 80/723/ETY (EYVL L 195, s. 35) säännökset. Kantajan mukaan tämän seikan perusteella ei kuitenkaan voida olettaa, että kyseessä olevat toimenpiteet johtuvat Kreikan valtiosta. Yhteisöjen tuomioistuimen asiassa C-482/99, Ranska vastaan komissio, 16.5.2002 antaman tuomion (Kok. 2002, s. I-4397, 52 ja 55 kohta, ns. Stardust Marine -tapaus) mukaan on nimittäin tutkittava, ovatko viranomaiset tavalla tai toisella olleet osallisia siihen, että kyseisistä toimenpiteistä päätettiin.

303 Kantaja katsoo tältä osin, että todisteet, joihin komissio on vedonnut, on hylättävä. Se toteaa ensinnäkin, että pelkästään sillä seikalla, että Kreikan valtio omistaa 55 prosenttia AIA SA:sta, nimeää neljä yhdeksästä hallituksen jäsenestä ja nimittää

hallituksen puheenjohtajan, ei ole mitään merkitystä siltä osin kuin on kysymys tavasta, jolla tämä yhtiö on päättänyt toteuttaa kyseessä olevat toimenpiteet. Lentoaseman kehittämistä koskevan edellä mainitun sopimuksen perusteella yhtiön hallitus vastaa AIA SA:n operatiivisesta johdosta ja kukin hallituksen jäsenistä on velvollinen toimimaan täysin riippumattomasti osakkeenomistajiin nähden. Kantajan mukaan hallituksen puheenjohtajan tehtävää voidaan enimmillään luonnehtia vertauskuvalliseksi. Toisin kuin komissio väittää, näissä olosuhteissa asian tosiseikat poikkeavat suuresti niistä, joista oli kysymys yhteisöjen tuomioistuimen presidentin yhdistetyissä asioissa 67/85 R, 68/85 R ja 70/85 R, Van der Kooy vastaan komissio, 3.5.1985 antamassa määräyksessä (Kok. 1985, s. 1315). Asiassa Van der Kooy vastaan komissio kyseessä olleessa tapauksessa Alankomaiden valtio omisti 50 prosenttia kyseisen valtiontuen myöntäneen yrityksen (Gasunie) osakkeista ja nimesi puolet sen hallituksen jäsenistä. Alankomaiden talousministerillä oli kuitenkin ollut toimivalta hyväksyä hinnastot, ja hän oli käyttänyt tätä toimivaltaa. Yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että nämä lukuisat tekijät ”kokonaisuutena tarkasteltuna” osoittivat, että Gasunien toimien voitiin katsoa johtuvan Alankomaiden valtiosta. Kantajan mukaan nyt esillä olevassa asiassa Kreikan valtio ei sitä vastoin käytä mitään suoraa määräysvaltaa siihen, kun AIA SA vahvistaa verot. Kantaja toteaa lopuksi, että velkojen maksamista koskeva sopimus oli tosiasiassa kuulunut AIA SA:n toimitusjohtajan vastuualueeseen.

304 Toiseksi kantaja toteaa, ettei komissio selitä, miksi sen seikan perusteella, että lentoaseman kehittämistä koskevan sopimuksen mukaan kukaan muu kuin Kreikan valtio ei saa omistaa 50:tä prosenttia tai enempää AIA SA:n osakkeista (2.8.1 kohta) tai että viimeksi mainittu ei voi omistaa osuuksia yrityksestä, joka harjoittaa muuta kuin sitä toimintaa, jota varten AIA SA on perustettu (3.1.3 kohta), voidaan päätellä, että Kreikan valtio on ollut osallisena siihen, ettei verojen, jotka OA oli velkaa AIA SA:lle, maksuaikoihin puututtu. Kantajan mukaan sama koskee sitä seikkaa, että Kreikan valtiolla on tietyillä edellytyksillä toimivalta keskeyttää lentoaseman toiminta (edellä mainitun sopimuksen 11.1 kohta) erityisesti ”maanpuolustukseen liittyvistä syistä”. Tällaisilla erityisen sijoittajan suojelemiseen tähtäävillä oikeuksilla ei kantajan mukaan ole merkitystä nyt esillä olevassa asiassa.

305 Kolmanneksi kantaja toteaa, että OA:lle lentoaseman kehittämistä koskevan sopimuksen 13.4.2 kohdan perusteella myönnetyillä oikeuksilla tai etuoikeuksilla ei ole mitään yhteyttä tässä asiassa tutkittuihin näkökohtiin. Nämä määräykset koskevat

pääasiallisesti OA:n oikeutta käyttää lentoasemaa. Siltä osin kuin on kysymys OA:n velasta, AIA SA:n on kantajan mukaan kohdeltava OA:ta kuten ulkopuolista suosimatta sitä millään tavalla. Tätä periaatetta kuvaa 13.4.2(c) kohta, jossa määrätään, että AIA SA:n on annettava OA:lle tiettyjä oikeuksia lentoaseman osalta, mutta täsmennetään nimenomaisesti, että niihin liittyvät vuokrat ja verot lasketaan ”samalla perusteella – –, kuin kaikkien muiden lentoliikenteen harjoittajien osalta”. Sopimuksen 13.4.2(e) kohdassa määrätään myös, että harjoittaessaan toimintaa ja tarjotessaan palveluja, joita tarkoitetaan 13.4.2(c) kohdassa, OA ”on niihin sovellettavien yleisten sääntöjen alainen”.

306 Neljänneksi kantaja toteaa, ettei myöskään sen perusteella, että Kreikan valtiolla on tietyissä olosuhteissa toimivalta myöntää AIA SA:lle vakuudeton pääomalaina, jos OA ei pysty maksamaan AIA SA:lle maksettavia veroja (lentoaseman kehittämistä koskevan sopimuksen 13.4.3 kohta), voida päätellä, että Kreikan valtio oli osallinen kumpaankaan kyseessä olevista kahdesta toimenpiteestä. Komissio on tarkastellut edellä mainittua 13.4.3 kohtaa pitkään analysoidessaan tällaisen lainan myöntämistä koskevien 12.6.1996 hyväksyttyjen yksityiskohtaisten sääntöjen (asia NN 27/96) mahdollisia vaikutuksia valtiontukien kannalta. Kantajan mukaan komissio on päätellyt, ettei mekanismin seurauksena syntynyt valtiontukea OA:n hyväksi. Kantaja katsoo, että tällä määräyksellä on sitäkin vähemmän merkitystä tässä tapauksessa, kun missään vaiheessa ei ole todettu, että AIA SA olisi turvautunut siihen.

307 Viidenneksi kantaja toteaa, että AIA SA:lle lentoaseman kehittämistä koskevan sopimuksen 25 kohdan nojalla myönnettyjä verovapauksia sovelletaan siitä riippumatta, tehdäänkö OA:n kanssa sopimus velkojen maksamisesta tai pannaanko tällainen sopimus täytäntöön, ja ne kuuluvat komission vuonna 1996 hyväksymiin yksityiskohtaisiin sääntöihin.

308 Näissä olosuhteissa kantaja muistuttaa, että edellä 302 kohdassa mainitussa Stardust Marine -tapauksessa yhteisöjen tuomioistuin ei todennut tosiseikkojen johtuneen valtiosta, vaikka Ranskan valtion ja Altus/SBT:n välinen suhde (käytännössä valtio

omisti yhtiöstä 100 prosenttia ja oli edustettuna Altusin hallituksessa) oli vähintään yhtä tiivis tai jopa tiiviimpi kuin Kreikan valtion ja AIA SA:n suhde (valtio omistaa yhtiöstä 55 prosenttia ja on edustettuna hallituksessa ja muut osakkeenomistajat ovat vaikutusvaltaisia yksityisiä yhtiöitä).

309 Komissio kiistää perustaneensa toteamuksiaan siihen, että AIA toimi AHAC:n alaisuudessa.

310 Osoittaakseen, että kyseessä olevat toimenpiteet johtuivat valtiosta, komissio toteaa, että riittää, että näytetään toteen, ettei asianomainen yritys voinut tehdä kyseistä päätöstä ”ottamatta huomioon julkisen vallan asettamia vaatimuksia” (julkisasiamies Jacobsin edellä 302 kohdassa mainitussa Stardust Marine -tapauksessa esittämä ratkaisuehdotus, Kok. 2002, s. I-4400, 51–78 kohta).

311 Komission mukaan sen, että kyseessä olevat tukitoimenpiteet johtuivat AIA:sta, todistavat nyt esillä olevassa asiassa useat seikat, jotka osoittavat, että Kreikan valtio käyttää vaikutusvaltaa tehtäessä tiettyjä erityisen merkittäviä päätöksiä, kuten niiden OA:n velkojen osalta, joita tällä oli kertynyt AIA:lle.

2. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

312 Tosiseikkoja koskevaa virhettä, perustelujen puuttumista ja ilmeistä arviointivirhettä koskevia kanneperusteita on tutkittava kutakin vuorollaan siltä osin kuin on kysymys siitä, voidaanko sen, ettei AIA:lle maksettavien lentokenttäverojen maksamatta jättämiseen puututtu, katsoa johtuvan Kreikan valtiosta.

313 Komissio on katsonut riidanalaisen päätöksen 210 perustelukappaleessa, että viiden uuden tuen, joita väitettiin annetun, voitiin edellä 302 kohdassa mainitussa Stardust Marine -tapauksessa annetussa tuomiossa esitettyjen arviointiperusteiden mukaan katsoa johtuvan Kreikan valtiosta. Komissio on esittänyt tältä osin kolme perustetta. Se on ensinnäkin todennut, että ”asiassa ei ol[lut] mitään epäilystä siitä, etteikö olisi [ollut] kyseessä juuri valtio, joka o[li] sallinut sen, että OA jatkuvasti jätt[i] maksamatta tai maks[oi] myöhästyneenä erilaisia maksuja ja veroja, ja että yhteisön ja Kreikan lakia rikot[tiin]”. Toiseksi komissio on todennut, että ”Kreikan viranomaiset väitt[i]vät, että kaikki lentoasemat, joita [AHAC] hoit[i], rahoitet[tiin] valtion talousarviosta, ja kaikki niiden toiminnasta tulevat tulot kirjat[tiin] valtion talousarvioon”, ja että ”Kreikan lentoasemat eivät ol[leet] taloudellisesti riippumattomia, eikä myöskään [AHAC]”. Kolmanneksi komissio on tutkinut erityisesti sitä, voitiinko sen, että IKA:lle maksettavien maksujen laiminlyöntiin ei puututtu, katsoa johtuvan valtiosta.

314 Nyt esillä olevassa asiassa kantaja tukeutuu edellä mainittuun toiseen perusteeseen väittäessään, että komissio on perustellut sitä, että AIA:lle maksettavien verojen laiminlyöntiin puuttumatta jättämisen katsottiin johtuvan Kreikan valtiosta, sillä virheellisellä ajatuksella, että julkinen viranomainen AHAC hallinnoi AIA:ta.

315 Tätä tosiseikkoja koskevaan virheeseen perustuvaa kanneperustetta ei voida hyväksyä, koska edellä mainitulla toisella perusteella ei ole mitään merkitystä AIA:n osalta. Toisin kuin kantaja väittää, se, ettei riidanalaisessa päätöksessä ole mainittu nimenomaisesti AIA SA:ta, joka vastaa Spatassa sijaitsevan AIA:n toiminnasta, ei nimittäin todista mitenkään, että komissio on katsonut AHAC:n hallinnoivan tätä lentoasemaa. Päätöksessään (92, 156 ja 207 perustelukappale ja 2 artikla) komissio viittaa AIA:han järjestelmällisesti ilmaisulla ”Ateenan kansainvälinen lentoasema” tarkoittaen siten edellä mainitun yhtiön muodostamaa oikeudellista yksikköä eikä pelkästään Spatassa sijaitsevaa lentoasemainfrastruktuuria.

316 Lisäksi on todettava, että komissio käyttää sanaa lentoasema tai lentokenttä viitatessaan muihin lentoasemiin kuin AIA:han (92, 151, 152 ja 209 perustelukappale ja 2

artikla). Sanaa lentoasema käytetään tässä merkityksessä myös toisessa perusteessa (ks. edellä 313 kohta) 210 perustelukappaleessa. Tämä on ainoa mahdollinen tulkinta, kun huomioon otetaan sekä riidanalaisen päätöksen rakenne että toisen perusteen sisältö, jossa viitataan nimenomaisesti siihen, että muilla lentoasemilla kuin AIA:lla ei ole omaa talousarviota, sillä ne toimivat AHAC:n alaisuudessa.

317 Riidanalaisen päätöksen perustelujen osalta on todettava, että vaikka otetaan huomioon nyt vireillä olevan asian asiayhteys ja erityisesti se seikka, että Kreikan valtio osallistui välittömästi kantajan johtamiseen, tämän päätöksen ensimmäisessä perusteessa, jonka mukaan ”ei ole mitään epäilystä siitä, etteikö olisi kyseessä juuri valtio, joka on sallinut sen, että OA jatkuvasti – – maksaa myöhästyneenä erilaisia maksuja”, pelkästään tuodaan esiin komission päätelmä esittämättä sen tueksi mitään perusteluja. Pelkkä tämän päätelmän esiin tuominen ei mahdollista sitä, että kantaja voisi tehokkaasti esittää kantansa sen komission käsityksen paikkansapitävyydestä ja merkityksellisyydestä, jonka mukaan valtio oli osallisena siinä, että AIA:lle maksettavien verojen laiminlyöntiin ei puututtu, eikä sitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin voisi tutkia päätöksen laillisuuden, siten kuin erittäin vakiintuneessa oikeuskäytännössä katsotaan (ks. edellä 286 ja 287 kohta).

318 Tästä seuraa, että riidanalainen päätös on kumottava perustelujen puuttumisen vuoksi, siltä osin kuin se koskee sitä, että AIA:lle maksettavien lentokenttäverojen jatkuvaan laiminlyöntiin ei puututtu.

319 Näissä olosuhteissa ei ole enää syytä selvittää, onko komission arvioinnissa, joka koskee sitä, voidaanko kyseessä olevan käyttäytymisen katsoa johtuvan Kreikan valtiosta, ilmeinen arviointivirhe, eikä tutkia muita tässä yhteydessä esiin tuotuja kysymyksiä, jotka koskevat yhtäältä valtion varojen väitettyä siirtoa ja toisaalta todistustaakkaa ja oikeutta tulla kuulluksi sekä yksityinen velkoja -arviointiperusteen soveltamista.

D *Polttoaineen ja varaosien arvonlisäveron jatkuvan laiminlyönnin väitetty salliminen*

1. Polttoaineen arvonlisäveroa koskeva väitetty uusi tuki

a) Asianosaisten lausumat

320 Kantaja kiistää ensinnäkin väitteen, jonka mukaan Olympic Aviation ei maksanut polttoaineen arvonlisäveroa tammi–toukokuussa 2001 sekä marras- ja joulukuussa 2001.

321 Kantajan mukaan sen, että tämä maksu oli suoritettu ainakin maalis- ja huhtikuulta 2001, todistavat (arvonlisäveron sisältävät) veloitusilmoitukset, jotka OA oli osoittanut Olympic Aviationille polttoaineen toimituksista näiden kahden kuukauden osalta ja jotka olivat sisältyneet Helleenien tasavallan 11.4.2002 esittämiin huomautuksiin.

322 Kantaja toteaa tältä osin, että komissio on jättänyt huomiotta Helleenien tasavallan 25.10.2001 ja 11.4.2002 päivätyissä huomautuksissa esittämän yleisluonteisen selvityksen Olympic Aviationin polttoaineostojen maksumekanismista.

323 Kantajan mukaan komissio on todellisuudessa tukeutunut kantajan ja Olympic Aviationin kuukausittaisiin arvonlisäveroilmoituksiin. Erityisesti ensimmäiseen tietojen toimittamista koskevaan määräykseen 11.4.2002 annettujen vastausten liitteessä 29 olevasta taulukosta ilmenee, ettei Olympic Aviation maksanut valtiolle arvonlisäveroa riidanalaisena seitsemän kuukauden ajanjaksona.

324 Kantaja toteaa, että valtiolle maksetaan arvonlisäveroa kuitenkin vain niiltä kuukausilta, joilta myynnin arvonlisävero ylittää ostojen arvonlisäveron. Lisäksi komissiolle tiedoksi annetut Olympic Aviationin kuukausittaiset arvonlisäveroilmoitukset koskivat kaikentyyppisiä ostoja ja myyntejä eivätkä pelkästään polttoaineen ostoja.

325 Nyt esillä olevassa asiassa arvonlisäveron kuukausi-ilmoitukset, jotka toimitettiin komissiolle Helleenien tasavallan 25.10.2001 esittämien huomautusten liitteessä 9 ja toistamiseen 11.4.2002 annetun vastauksen liitteessä 53, osoittavat kantajan mukaan pelkästään sen, että arvonlisävero, jonka Olympic Aviation maksoi ostojen yhteydessä tammi–toukokuussa 2001, ylitti arvonlisäveron, jonka se sai arvonlisäverollisista myynneistä. Sama koske marras- ja joulukuun 2001 arvonlisäveroilmoituksia.

326 Kantajan mukaan komissio on näissä olosuhteissa tehnyt ilmeisen arviointivirheen katsoessaan, että sen perusteella, ettei ollut näyttöä, että arvonlisävero oli maksettu kyseessä olevilta seitsemältä kuukaudelta, voitiin päätellä, ettei Olympic Aviation ollut maksanut polttoaineen arvonlisäveroa tältä ajalta.

327 Toiseksi kantaja väittää, ettei komissio ole täyttänyt velvollisuuksiaan, joita sillä on todistelun osalta, ja että se on loukannut kantajan ja Helleenien tasavallan oikeutta tulla kuulluksi polttoaineen arvonlisäveron osalta.

328 Kantajan mukaan Helleenien tasavalta on tässä tapauksessa vastannut kaikkiin komission tietojensaantipyyntöihin, erityisesti kahteen määräykseen, oikein ja vilpittömästi. Komissio ei ollut sille tiedoksi annetuista edellä mainituista veloitusilmoituksista huolimatta missään vaiheessa ilmoittanut Helleenien tasavallalle, että se pitää näitä todisteita riittämättöminä ja ettei sillä käsityksensä mukaan ollut todisteita siitä, että Olympic Aviation oli maksanut polttoaineen arvonlisäveron kyseessä olevilta seitsemältä kuukaudelta.

329 Komissio kiistää ensinnäkin, että riidanalaisessa päätöksessä olisi arvioitu ilmeisen virheellisesti todisteita siitä, että Olympic Aviation oli maksanut polttoaineen arvonlisäveron.

330 Komissio toteaa, että – toisin kuin kantaja väittää – se ei ole missään vaiheessa antanut ymmärtää olevansa varma siitä, että Olympic Aviation oli maksanut polttoaineen arvonlisäveron muulta ajalta kuin vuoden 2001 seitsemältä riidanalaiselta kuukaudelta. Komissio on korostanut riidanalaisessa päätöksessä (150 ja 206 perustelukappale), ettei ollut esitetty mitään todistetta tammi–toukokuun ja marras–joulukuun 2001 maksuista.

331 Olympic Aviationin arvonlisäveron maksujärjestelmää koskeva yleisluonteinen selvitys, jonka kantaja on esittänyt, on komission mielestä merkityksetön, koska se ei ole todiste maksusta.

332 Komissio korostaa, että arvonlisäveron kuukausi-ilmoituksissa esitetään pelkästään maksetuksi ja kannetuksi ilmoitettu arvonlisävero. Kantajan olisi pitänyt näyttää toteen, että Olympic Aviation oli riidanalaisten seitsemän kuukauden aikana tehtyjen polttoainetoimitusten osalta todella maksanut sille kyseisen arvonlisäveron vastaavien veloitusilmoitusten hoitamiseksi. Komission mukaan kantaja ei kuitenkaan esittänyt mitään todistetta maksusta. Komissio toteaa lisäksi, että jos riidanalaisten seitsemän kuukauden aikana tulot, jotka Olympic Aviation oli saanut arvonlisäverollisesta myynnistä kannetusta arvonlisäverosta, olivat ylittäneet ostojen yhteydessä maksetun arvonlisäveron, Olympic Aviationin olisi pitänyt maksaa erotus valtiolle. Kantajan olisi tämän vuoksi pitänyt näyttää konkreettisesti toteen, kuinka paljon Olympic Aviation sai kunakin kyseessä olevana seitsemänä kuukautena tuloja myynnin arvonlisäverosta ja kuinka paljon ostojen yhteydessä todella maksettiin arvonlisäveroa.

333 Komissio huomauttaa lisäksi, että – kuten kantaja itsekin toteaa – arvonlisäveron kuukausi-ilmoituksissa ei millään tavalla täsmennetty, että polttoaineen arvonlisävero riidanalaisilta seitsemältä kuukaudelta oli otettu huomioon.

334 Komissio toteaa lopuksi, että kantajan väitteiden vastaisesti se, että veroviranomaiset vertasivat OA:n ja Olympic Aviationin arvonlisäveron kuukausi-ilmoituksia, ei ollut mikään takuu niiden oikeellisuudesta. OA:n veroneuvonantajalta peräisin olevasta asiakirjasta, joka on esitetty Helleenien tasavallan 11.4.2002 esittämien huomautusten liitteessä 1, nimittäin ilmenee, että OA:n arvonlisäverokirjanpito ei ollut ajan tasalla.

335 Toiseksi komissio toteaa, ettei se ole rikkonut todistustaakkaa koskevia sääntöjä eikä loukannut kantajan ja Helleenien tasavallan oikeutta tulla kuulluksi. Komissio on kahdessa tietojen toimittamista koskevassa määräyksessä pyytänyt esittämään kaikki tarvittavat tiedot.

b) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

336 Komissio on todennut riidanalaisessa päätöksessä (150 ja 206 perustelukappale), ettei ole mitään todistetta siitä, että Olympic Aviation -tytäryhtiö olisi maksanut polttoaineen arvonlisäveron tammi–toukokuulta 2001 sekä marras- ja joulukuulta 2001. Komissio on pelkästään päätellyt, että ”se ei voi[nut] sulkea pois mahdollisuutta, että kysymyksessä on valtiontuki”. Muulta kuin edellä mainitulta seitsemän kuukauden ajalta sillä ei sitä vastoin ole epäilyjä siitä, että polttoaineen arvonlisävero maksettiin.

337 Komissio on riidanalaista aikaa koskevaa päätelmänsä tehdessään tukeutunut erityisesti Arvonlisäveron maksut 2001 -nimiseen taulukkoon, joka oli Helleenien tasavallan 11.4.2002 antamien vastausten liitteessä 29, johon viitataan riidanalaisen päätöksen 150 perustelukappaleessa. Myös riidanalaisessa päätöksessä olevasta Kreikan viranomaisten huomautusten tiivistelmästä (91 perustelukappale) ilmenee, että näiden viranomaisten esittämät arvonlisäveroilmoitukset olivat todisteita, joihin komissio oli voinut tukeutua.

338 Edellä mainitusta yhteenvedonomaisesta taulukosta, jossa pelkästään esitetään vuoden 2001 kultakin kuukaudelta Olympic Aviationin suorittama arvonlisäveron määrä ja jossa on riidanalaisten seitsemän kuukauden kohdalla viiva, ilmenee, ettei Olympic Aviation ollut maksanut arvonlisäveroa näiltä seitsemältä kuukaudelta.

339 Olympic Aviationin tammi-elokuulta 2001 antamat arvonlisäveron kuukausi-ilmoitukset, jotka oli toimitettu komissiolle hallinnollisen menettelyn aikana, selittivät tältä osin sen, ettei Olympic Aviationilla ollut edellä mainitusta taulukosta ilmenevin tavoin arvonlisäverovelkaa kyseisiltä kuukausilta. Ne nimittäin osoittivat, että tämän yhtiön tammi–toukokuussa 2001 ostojen yhteydessä maksaman arvonlisäveron määrä ylitti pääasiallisesti lentolippujen myynnistä kertyneiden arvonlisäverotulojen määrän, joten Olympic Aviationilla oli tältä osin saatavaa.

340 On lisäksi todettava, että komissiolla oli hallinnollisen menettelyn aikana käytettävissään myös arvonlisäveron sisältävät veloitusilmoitukset, jotka OA oli osoittanut Olympic Aviationille polttoaineen toimituksista maalis- ja huhtikuussa 2001. Näissä kahdessa veloitusilmoituksessa todettiin pelkästään, että OA oli todella laskuttanut polttoaineen arvonlisäveron.

341 Tammi-, helmi-, touko-, marras- ja joulukuun 2001 veloitusilmoitusten sekä Olympic Aviationin marras- ja joulukuun 2001 arvonlisäveroilmoitusten osalta on kiistatonta, että niitä ei hallinnollisen menettelyn aikana annettu tiedoksi komissiolle. Edellä mainitun oikeuskäytännön (ks. edellä 72 ja 73 kohta) mukaisesti niitä ei näin ollen ole otettava huomioon.

342 Tässä asiayhteydessä on aluksi tutkittava, onko edellä mainitut asiakirjat, joihin komissio on tukeutunut riidanalaisessa päätöksessä, erityisesti 11.4.2002 annetun vastauksen liitteessä 29 oleva taulukko ja tammi–toukokuulta 2001 annetut

arvonlisäveroilmoitukset, huomioon ottaen katsottava, että komissio on voinut perustellusti todeta, että oli olemassa uusi tuki, joka muodostui siitä, ettei arvonlisäveron, jonka Olympic Aviation oli velvollinen maksamaan polttoaineesta, jatkuvaan laiminlyöntiin puututtu.

343 Tältä osin kantaja toteaa perustellusti, että Olympic Aviationin arvonlisäveron kuukausi-ilmoituksissa ei ole mitään tietoa ostoihin sisältyneen polttoaineen arvonlisäveron määrästä. Näiden ilmoitusten perusteella ei nimittäin voida määrittää ilmoitettua polttoaineen arvonlisäveroa. Niissä pelkästään mainitaan sovellettavien verokantojen mukaan ryhmiteltyinä yhtäältä yrityksen arvonlisäverollisten myyntien ilmoitetut kokonaismäärät sekä vastaavat arvonlisäveron määrät ja toisaalta yrityksen arvonlisäverollisten ostojen ilmoitetut kokonaismäärät sekä vastaavat arvonlisäveron määrät.

344 Kantajan selvityksistä, joita komissio ei ole kiistänyt, ilmenee lisäksi, että se, ettei Olympic Aviation maksanut riidanalaisena aikana lainkaan arvonlisäveroa, kuten edellä mainitusta taulukosta käy ilmi, johtui siitä, että arvonlisäveron saldo oli kyseisenä aikana negatiivinen tai nolla, mikä voitiin tosiaankin varmistaa käytettävissä olevista kuukausi-ilmoituksista ainakin tammi–toukokuun 2001 osalta (ks. edellä 325 kohta).

345 Tästä seuraa, että edellä mainittu taulukko ja riidanalaisten seitsemän kuukauden kuukausi-ilmoituksista ne viisi, joissa arvonlisäveron saldo oli negatiivinen, eivät olleet sen enempää tai vähempää todistusvoimaisia kuin ne muulta kuin riidanalaiselta ajalta annetut arvonlisäveroilmoitukset, joissa saldo oli positiivinen.

346 Lisäksi on todettava, että – toisin kuin kantaja väittää – komissio on riidanalaisessa päätöksessä (91 perustelukappale) ottanut huomioon järjestelmän, jota Olympic Aviation käytti maksaessaan polttoaineostojaan ja jota on selvitetty Helleenien

tasavallan 25.10.2001 esittämissä huomautuksissa ja 11.4.2002 antamassa vastauksessa. Tämän järjestelmän mukaan OA osti polttoainetta Olympic Aviationin lukuun ja laskutti sitten viimeksi mainitulta polttoaineen kokonaiskustannuksen sisällyttäen siihen ostohinnan arvonlisäveron.

347 Arvonlisäveron kantamista sääntelevien periaatteiden mukaan Olympic Aviationin ei missään tapauksessa pitänyt suorittaa arvonlisäveroa, joka sen oli maksettava polttoaineostoistaan, suoraan valtiolle vaan toimittajalleen eli tässä tapauksessa OA:lle, joka oli velvollinen maksamaan näin kannetun arvonlisäveron valtiolle ja jonka näin ollen piti ilmoittaa arvonlisävero arvonlisäverotuloissaan (myynnin arvonlisävero).

348 Tässä asiayhteydessä on todettava, ettei riidanalaisessa päätöksessä ole mitään sellaisia perusteluja, joiden perusteella komission päättely voitaisiin ymmärtää. Etenkään päätöksen 150 perustelukappaleen, jossa todetaan, ettei ole ”mitään tositetta, joka osoittaisi Olympic Aviationin maksaneen alv:n verovirastolle” riidanalaisena aikana, ei voida katsoa sisältävän ymmärrettävää perustelua, koska se vaikuttaa epäjohdonmukaiselta siihen nähden, että komissio on riidanalaisen päätöksen 91 perustelukappaleessa ottanut huomioon, että OA laskutti Olympic Aviationilta polttoaineen hinnan arvonlisäveroineen.

349 Kun huomioon otetaan kaikki edellä esiin tuodut näkökohdat ja se, että perusteluvelvollisuuden noudattaminen on olennainen muotomääräys, jonka rikkomisen yhteisöjen tuomioistuimet voivat todeta omasta aloitteestaan, riittää, kun todetaan, että riidanalaisessa päätöksessä ei ole noudatettu perusteluvelvollisuutta siltä osin kuin siinä katsotaan, että siihen, että Olympic Aviation ei maksanut polttoaineen arvonlisäveroa tammi–toukokuulta 2001 ja marras- ja joulukuulta 2001, ei puututtu. Tämän vuoksi ei ole tarpeen tutkia muita kanneperusteita, joihin kantaja on tältä osin vedonnut.

2. Varaosien arvonlisäveroa koskeva väitetty uusi tuki

a) Asianosaisten lausumat

350 Kantaja muistuttaa, että OA ostaa Olympic Aviationille varaosia keskitetysti. OA on kansainvälisen lentoliikenteen harjoittajana vapautettu arvonlisäverovelvollisuudesta. Olympic Aviationia ei sitä vastoin ole vapautettu arvonlisäverovelvollisuudesta, koska se liikennöi vain maan sisällä. Kantaja myöntää, että Olympic Aviation on erehdyksessä teknisesti rikkonut Kreikan arvonlisäverolainsäädäntöä, koska se ei ole maksanut Kreikan valtiolle arvonlisäveroa varaosista.

351 Kantajan mukaan tämä ei kuitenkaan ole EY 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua tukea, koska Olympic Aviation ei ole saanut mitään etua siitä, ettei se ole maksanut varaosista arvonlisäveroa. Jos Olympic Aviation olisi maksanut tämän arvonlisäveron, sen Kreikan valtiolle kuukausittain maksama arvonlisäverotilitys olisi vain pienentynyt samalla summalla.

352 Komission mukaan kantajan väitteitä ja perusteluja, jotka koskevat edun puuttumista, ei ollut esitetty hallinnollisessa menettelyssä, joten niitä ei tämän vuoksi voida ottaa tutkittaviksi.

353 Komissio toteaa lisäksi, ettei kantaja ole nyt esillä olevassa asiassa esittänyt mitään todistetta toimittamiensa likimääräisten laskelmien tueksi. Se ei nimittäin ole selvittänyt kyseessä olevan arvonlisäveron tarkkaa määrää eikä yksilöinyt varaosien ostoja ja kyseessä olevia ajanjaksoja.

354 Komission mukaan Helleenien tasavallan 26.6.2003 päivätystä kirjeestä komissiolle ilmenee Helleenien tasavallan myöntävän nimenomaisesti, että vuonna 1998 OA ei ollut saanut Olympic Aviationilta varaosien myynnistä kertynyttä tarkkaa arvonlisäveron määrää (202 694,53 euroa) ja että se ei ollut sisällyttänyt sitä vastaavaan arvonlisäveroilmoitukseen. Helleenien tasavalta oli ilmoittanut komissiolle, että kantaja tekee tältä osin vuonna 2003 täydentävän arvonlisäveroilmoituksen tilikaudelta 1998. Helleenien tasavallan ensimmäiseen määräykseen 11.4.2002 antaman vastauksen liitteenä olleessa OA:n veroneuvonantajan asiantuntijalausunnossa todettiin, että OA:n arvonlisäverokirjanpito ei ollut ajan tasalla. Kantajan ja Olympic Aviationin arvonlisäverotietojen vertailu ei näin ollen ollut mahdollista, kun veroviranomaiset tarkastivat arvonlisäveron kuukausi-ilmoituksia.

355 Komissio toteaa, että tilanne ei ollut parempi Olympic Aviationin tilien osalta. Tilikausien 1998, 1999, 2000 ja 2001 tilit oli julkaistu myöhässä. Tilintarkastajat olivat vuoden 2001 tilien liitteenä olevassa tilintarkastustodistuksessa todenneet, että Olympic Aviationin ja sen emoyhtiön välisiä liiketoimia koskevissa tileissä oli epäjohdonmukaisuuksia ja ettei näiden liiketoimien osalta ollut verolainsäädännössä edellytettyjä tositteita.

356 Nämä seikat huomioon ottaen komissio katsoo, että koska Olympic Aviation ei maksanut arvonlisäveroa, vaikka se oli velvollinen tekemään niin, se on saanut todellisen taloudellisen edun suhteessa kilpailijoihinsa siitä riippumatta, oliko tosiasiallisesti maksamatta jäänyt määrä sisällytetty kyseisiin arvonlisäveroilmoituksiin vai ei.

b) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

357 Aluksi on hylättävä oikeudenkäyntiväite, jonka komissio on esittänyt edun puuttumista koskevasta kantajan väitteestä. Koska kyseessä on oikeudellinen väite,

vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan (ks. edellä 72 ja 73 kohta) ei voida katsoa, että se olisi esitetty myöhässä, siitä riippumatta, onko siihen vedottu hallinnollisen menettelyn aikana vai ei.

358 Lisäksi on todettava, että oikeuskäytännön mukaan (ks. edellä 254 kohta) Helleenien tasavallan 26.6.2003 päivättyä kirjettä, jonka kantaja on esittänyt ja johon komissio on vedonnut, ei ole otettava huomioon, koska se on riidanalaista päätöstä myöhempi.

359 Tässä tapauksessa riidanalainen päätös (150 ja 206 perustelukappale) koskee sitä, ettei Olympic Aviation ole maksanut varaosien ostoista arvonlisäveroa tammi–toukokuussa 2001 ja marras- ja joulukuussa 2001. Kantaja myöntää, ettei Olympic Aviation ole maksanut tätä arvonlisäveroa.

360 Näin ollen on tutkittava kantaja väite, jonka mukaan Olympic Aviation ei saanut mitään etua tästä varaosien arvonlisäveron maksamatta jättämisestä.

361 On muistutettava, että arvonlisävero on kilpailutilanteen osalta lähtökohtaisesti neutraali. Verovelvollisen maksama arvonlisävero voidaan nimittäin joko välittömästi vähentää ostoihin sisältyvänä verona tai sen voi saada takaisin lyhyen ajan kuluttua. Ainoa mahdollinen etu, jonka Olympic Aviation olisi voinut saada siitä, ettei varaosista maksettu arvonlisäveroa, olisi siten tilanteen mukaan voinut muodostua likviditeettiedusta, joka seuraa tilapäisestä ostoihin sisältyvän veron maksusta (ks. vastaavasti julkisasiamies Kokottin asiassa C-369/04, Hutchison 3G UK ym., esittämä ratkaisuehdotus, tuomio 26.6.2007, Kok. s. I-5247, I-5249, 137 ja 138 kohta).

362 Tältä osin on huomautettava, että jäsenvaltioiden liikevaihtoverolainsäädännön yhdenmukaistamisesta – yhteinen arvonlisäverojärjestelmä: yhdenmukainen määräytymisperuste – 17.5.1977 annetun kuudennen neuvoston direktiivin 77/388/ETY (EYVL L 145, s. 1), sellaisena kuin se on muutettuna, 10 artiklassa säädetään, että verosaatava syntyy silloin kun tavara luovutetaan tai palvelu suoritetaan. Tästä poiketen jäsenvaltiot voivat säätää tiettyjen liiketoimien tai tiettyjen verovelvollisryhmien osalta, että verosaatava syntyy viimeistään laskun toimittamishetkellä tai kauppahinnan vastaanottamishetkellä. Direktiivin 17 artiklan 1 kohdan mukaan vähennysoikeus puolestaan syntyy, kun vähennyskelpoista veroa koskeva verosaatava syntyy.

363 Sen perusteella, ettei Olympic Aviation maksanut arvonlisäveroa varaosista, ei tässä asiayhteydessä lähtökohtaisesti vielä voida olettaa, että tämä yhtiö sai EY 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun edun. Komission kuului selvittää, antoiko se, ettei arvonlisäveroa maksettu, nyt esillä olevan asian olosuhteissa todella likviditeettiedun asianomaiselle.

364 Komissio on riidanalaisessa päätöksessä (206 perustelukappale) kuitenkin tukeutunut yksinomaan tämän arvonlisäveron maksamatta jättämiseen katsoessaan, että kyseessä oli valtiontuki. Se ei ole tutkinut, antoiko tämä arvonlisäveron maksamatta jättäminen Olympic Aviationille todellisen taloudellisen edun ja kuuluiko se siten EY 87 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan.

365 Tästä seuraa, että riidanalaisessa päätöksessä rikotaan EY 87 artiklan 1 kohtaa siltä osin kuin siinä todetaan, että se, ettei varaosien arvonlisäveron maksamatta jättämiseen puututtu, oli valtiontukea.

E *Muille lentoasemille kuin AIA:lle maksettavien vuokrien ja lentokenttäverojen jatkuvan laiminlyönnin väitetty salliminen*

366 Kantajan mukaan komissio on kääntänyt todistustaakan ja loukannut kantajan ja Helleenien tasavallan oikeutta tulla kuulluksi. Lisäksi riidanalaisessa päätöksessä on sen mukaan ilmeinen arviointivirhe siltä osin kuin siinä analysoidaan Kreikan valtion ja OA:n 24.6.1999 tekemää ja lailla 2733/99 (FEK A' 155/30.07.1999) ratifioitua kuittaussopimusta (jäljempänä 24.6.1999 tehty kuittaussopimus tai kuittaussopimus). Kantaja toteaa lopuksi, että tässä päätöksessä on ilmeinen arviointivirhe ja sen perustelut ovat puutteelliset, siltä osin kuin on kysymys yksityinen velkoja -arviointiperusteen soveltamisesta.

367 Ennen kuin tutkitaan vuorotellen näitä kolmea väitettä, on aluksi todettava, että komissio on riidanalaisessa päätöksessä tutkinut yhtäältä muille Kreikan lentoasemille kuin AIA:lle vuosiin 1994–1998 sijoittuvilta eri ajanjaksoilta maksettavien lentokenttäverojen ja -vuokrien kuittausta (151–153 ja 209 perustelukappale) ja toisaalta muille lentoasemille kuin AIA:lle maksettavia 2,46 miljoonan euron vuokria eri ajanjaksoilta, jotka tämän päätöksen mukaan sijoittuvat vuosiin 1998–2001 (154 ja 206 perustelukappale).

368 Edellä mainitussa sopimuksessa määrättiin nimittäin, että velat, joita OA:lla oli Kreikan valtiolle 31.12.1998 erääntyneistä vuokrista ja lentokenttäveroista, kuitataan veloilla, joita valtiolla oli OA:lle samalta ajalta. Tästä sopimuksesta ilmenee, että kuitattujen keskinäisten saatavien määrä oli 28,9 miljoonaa euroa. OA:n velat Kreikan siviili-ilmailuviranomaiselle (AHAC) muodostuivat marraskuun 1994 ja 31.12.1998 väliseltä ajalta maksettavista lentokenttäveroista sekä vuosilta 1996–1998 maksettavista vuokrista.

369 Komissio on riidanalaisessa päätöksessä katsonut (152 ja 209 perustelukappale) pääasiallisesti, että laki 2733/1999 ja kuittaussopimus eivät olleet täsmällisiä

etenkään sen osalta, mitä aikaa valtion velat koskivat, eikä niihin liittynyt riittäviä relevantteja todisteita siitä, miten keskinäiset saatavat oli laskettu. Koska kuitatuista määristä ei ollut todisteita, kuittaus ei komission mukaan osoittanut, ettei kyseessä ollut valtiontuki.

370 Siltä osin kuin on kysymys edellä mainituista noin 2,46 miljoonan euron vuokrista (1,6 miljoonaa euroa OA:n osalta ja 860 000 euroa Olympic Aviationin osalta) eri ajanjaksoilta, jotka riidanalaisen päätöksen mukaan sijoittuvat vuosiin 1998–2001, komissio on lisäksi katsonut, että maksusta ei ollut esitetty mitään tositetta. Toisin kuin kantaja väittää, näistä riidanalaisen päätöksen perusteluista yhdessä päätöksen 2 artiklan kanssa ilmenee selvästi, että komissio on pitänyt sitä, ettei näiden vuokrien maksamatta jättämiseen puututtu, yhteismarkkinoille soveltumattomana valtiontukena.

1. Todistustaakka ja oikeus tulla kuulluksi

a) Asianosaisten lausumat

371 Kantaja väittää, että komissio on tehnyt riidanalaisen päätöksen, ilman että sillä olisi ollut käytettävissään välttämättömiä todisteita ensinnäkin kuittaussopimuksessa tarkoitetuista summista ja toiseksi 2,6 miljoonan euron määräisten vuokrien maksamisesta vuosiin 1998–2001 sijoittuvilta eri ajanjaksoilta. Kantaja toteaa lisäksi, ettei sillä ja Helleenien tasavallalla ole ollut mahdollisuutta esittää kantaansa näistä kysymyksistä.

372 Ensinnäkin siltä osin kuin on kysymys kuittaussopimuksen pätevyydestä tai sen soveltamisalasta, kantaja toteaa, että Helleenien tasavalta oli vastannut HACA:n

kanteluihin. Se oli ensimmäisestä kantelusta 19.2.2001 esittämissään huomautuksissa antanut tiedoksi kuittaussopimuksen kohteena olevia velkoja koskevan analyysin. Sen jälkeen kun komissio oli lähettänyt 5.7.2001 päivätyn kirjeen, jossa pyydettiin ”riittäviä tietoja” ja ”vahvistusta siitä, että OA on maksanut lentokenttäverot”, sille oli toimitettu lisätietoja Helleenien tasavallan HACA:n toisesta kantelusta 25.10.2001 esittämissä huomautuksissa. Kantajan mukaan komissio ei ollut missään vaiheessa pyytänyt jotakin nimenomaista lisätietoa.

373 Kantajan mukaan ensimmäinen tietojen toimittamista koskeva määräys ei koskenut kuittaussopimuksessa tarkoitettuja vuokria ja lentokenttäveroja vaan tämäntyyppisiä velkoja vuodesta 1998 alkaen 6.3.2002 saakka. Helleenien tasavalta on 11.4.2002 antamassaan vastauksessa kuitenkin esittänyt erityisesti kuittaussopimuksen kattamia velkoja koskevan analyysin. Komissio ei tämän vastauksen jälkeen esittänyt mitään lisäkysymyksiä tästä sopimuksesta. Komissio on toisessa tietojen toimittamista koskevassa määräyksessä pyytänyt ”tarkat ja eritellyt numerotiedot käyttökustannuksista, joita OA ei ollut maksanut vuonna 2001 (toisaalta vuoden 2001 maksut ja toisaalta edellisten vuosien maksut)”. Kantajan mukaan tämä pyyntö ei tarkoittanut vuoden 1998 loppua edeltänyttä aikaa koskevia vuokria ja lentokenttäveroja.

374 Siltä osin kuin on toiseksi kysymys 2,46 miljoonan euron lentokenttävuokrien maksamisesta eri ajanjaksoilta, jotka riidanalaisen päätöksen mukaan sijoittuvat vuosille 1998–2001, kantaja toteaa vastauskirjelmässään, että Helleenien tasavallan 11.4.2002 esittämien huomautusten liitteestä 18 ilmenee, että tämä 2,46 miljoonan euron summa sisälsi todellisuudessa erinäisiä lentokenttävuokria, jotka OA ja Olympic Aviationin olivat velkaa eri ajanjaksoilta tammikuusta huhtikuuhun 2002. Kantaja väittää, että tiedot, jotka vahvistavat, että tätä määrää ei ollut vielä maksettu, oli esitetty komissiolle Helleenien tasavallan ensimmäiseen määräykseen 11.4.2002 antamassa vastauksessa. Komissio on toisessa määräyksessä pyytänyt tietoja suunnitelmasta, joka koski velkojen lyhentämistä 1.1.2002 lukien. Kantajan mukaan Helleenien tasavallan 30.9.2002 antamassa vastauksessa ei kuitenkaan esitetty tältä osin mitään tietoja, koska tällaista lyhennyssuunnitelmaa ei vielä ollut olemassa.

375 Komissio puolestaan katsoo, että se on erityisesti kahdessa määräyksessään nimenomaisesti pyytänyt tarvittavat todisteet sekä tekijöistä, joita on käytetty laskettaessa Kreikan valtion velkaa OA:lle, että OA:n maksamattomista vuokrista.

b) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

376 Siltä osin kuin on kysymys kanneperusteesta, jonka mukaan kantajan oikeutta tulla kuulluksi on loukattu, riittää, kun muistutetaan heti aluksi, että kanneperuste on jo hylätty edellä esitetyistä syistä (ks. edellä 42–46 kohta).

377 Tässä vaiheessa on varmistuttava siitä, onko todistustaakkaa koskevia sääntöjä noudatettu ja Helleenien tasavallan oikeutta tulla kuulluksi kunnioitettu.

378 Siltä osin kuin on ensinnäkin kysymys 24.6.1999 tehdyssä kuittaussopimuksessa tarkoitetuista keskinäisistä veloista, on todettava, ettei Kreikan viranomaisten 19.2.2001 HACA:n ensimmäisestä kantelusta esittämissä huomautuksissa, joiden liitteenä oli erityisesti 15.2.2001 päivätty OA:n sisäinen muistio, eikä niiden 25.10.2001 toisesta kantelusta esittämissä huomautuksissa ja näiden liitteissä ole perusteltu riidanalaisten vuokrien määrää ja niiden kuittaussopimuksessa tarkoitettujen saatavien määrää, joita OA:lla oli valtiolta. Komissiolle oli pelkästään ilmoitettu kuittaussopimuksesta, ja edellä mainitussa 15.2.2001 päivätyssä sisäisessä muistiossa, jossa mainittiin laki 2733/1999, jolla tämä sopimus ratifioitiin, oli pelkästään yhteenvedonomainen taulukko kuitatuista keskinäisistä veloista.

379 Lisäksi on todettava, että komissio on muodollisen tutkintamenettelyn aloittamisesta 6.3.2002 tehdyn päätöksen 72 E kohdassa korostanut, että kuittaussopimuksessa ei annettu objektiivisella, relevantilla, avoimella, puolueettomalla ja syrjimättömällä tavalla tietoja kummankin sopimuspuolen kumuloituneesta velasta, minkä vuoksi komissio on tuonut esiin epäilyksensä kuitattujen määrien laskentatavasta.

380 On etenkin todettava, että komissio on ensimmäisessä tietojen toimittamista koskevassa määräyksessä, joka oli osoitettu Helleenien tasavallalle edellä mainitussa 6.3.2002 tehdyssä päätöksessä, pyytänyt erityisesti luetteloa ja yksityiskohtaisia maksutietoja OA:n lentokenttäveroista Ellinikon ja AIA:n lentoasemille sekä kaikista vuokrista, veroista, palkkioista ja maksuista, joita oli maksettava Ellinikon lentoasemalle, AIA:lle ja kaikille muille Kreikan lentoasemille vuodesta 1998 määräyksen antamispäivään. Toisin kuin kantaja väittää, tässä pyynnössä tarkoitettiin selvästi kaikkia vuokria ja veroja, jotka olivat vielä maksamatta kyseisenä ajankohtana, mukaan lukien näin ollen vuosilta 1994–1998 maksamatta olevat velat.

381 On kuitenkin todettava, että vaikka todisteet, jotka Helleenien tasavalta esitti ensimmäiseen määräykseen 11.4.2002 antamassaan vastauksessa, kattoivat täysin lentokenttäverot, kuten komissio myöntää riidanalaisessa päätöksessä (152 perustelukappale), asiakirja-aineistosta ei ilmene, että tämä vastaus tai sen liitteet olisivat kattaneet myös vuokrat sekä OA:n saatavat Kreikan valtiolta.

382 Komissio on toisessa tietojen toimittamista koskevassa määräyksessä pyytänyt sekä niitä tietoja, joita oli pyydetty jo ensimmäisessä määräyksessä ja jotka puuttuivat, että eräitä lisätietoja. Se erityisesti kehotti Helleenien tasavaltaa ilmoittamaan sille yhtäältä tarkat numerotiedot OA:n käyttökustannusten maksuista vuonna 2001, niin että tilikauden 2001 ja edellisten tilikausien kustannukset eritellään, ja toisaalta suunnitelman, joka koski velkojen lyhentämistä 1.1.2002 lukien. Kreikan viranomaiset eivät tähän toiseen määräykseen 30.9.2002 antamassaan vastauksessa kuitenkaan

esittäneet mitään todistetta kuitatuista veloista, erityisesti 1,49 miljoonan euron määräisistä vuokrista, ja siitä, miten Kreikan valtion velat OA:lle oli laskettu.

383 Tätä taustaa vasten on todettava, että koska Kreikan viranomaisten kuului yksilöidä selvästi kaikki 24.6.1999 tehdyssä sopimuksessa kuitatut keskinäiset velat erityisesti ensimmäisen tietojen toimittamista koskevan määräyksen jälkeen ja vielä suuremmalla syyllä toisen määräyksen jälkeen, komissio on perustellusti voinut tukeutua käytettävissä olleisiin tietoihin ja tehdä riidanalaisen päätöksen pyytämättä lisäselvityksiä puuttuvien tietojen täydentämiseksi.

384 Siltä osin kuin on toiseksi kysymys 2,46 miljoonan euron määräisistä lentokenttävuokrista, joita oli maksettava eri ajanjaksoilta vuodesta 1998 lähtien, on aluksi tähdennettävä, että tässä tapauksessa on merkityksetöntä, että riidanalaisessa päätöksessä viitataan virheellisesti vuosiin 1998–2001, vaikka riidanalaiseen velkaan sisältyy myös tammi–huhtikuuhun 2002 sijoittuvilta eri ajanjaksoilta maksettavia vuokria, kuten kantaja toteaa ja kuten tosiaankin ilmenee Helleenien tasavallan ensimmäiseen määräykseen 11.4.2002 antaman vastauksen liitteestä 18. Riidanalaisessa päätöksessä nimittäin tarkoitetaan erittäin selvästi todisteiden puuttumista niiden kaikkien yhteismäärältään 2,46 miljoonan euron suuruisten vuokrien maksamisen osalta, jotka mainitaan tässä liitteessä 18 ja jotka liittyvät eri ajanjaksoihin, jotka sijoittuvat todellisuudessa vuoden 1998 ja huhtikuun 2002 välille eivätkä tammikuun 2001 ja huhtikuun 2002 välille, kuten kantaja väittää. On erityisesti todettava, että riidanalaisessa päätöksessä toistetaan etenkin kokonaismäärät, jotka koskevat OA:ta ja Olympic Aviationia ja jotka on mainittu edellä mainitussa liitteessä 18.

385 Näin ollen riittää, kun todetaan, että komissio on riidanalaisessa päätöksessä tukeutunut lainmukaisesti tietoon, jonka kantaja on esittänyt 11.4.2002 antamassaan vastauksessa ja jonka mukaan näitä vuokria vastaavaa 2,46 miljoonan euron määrää

ei ollut maksettu. Kantaja ei nimittäin ole myöhemmissä huomautuksissaan ja erityisesti toiseen määräykseen 30.9.2002 antamassaan vastauksessa enää käsitellyt tätä seikkaa.

386 Tästä seuraa, että todistustaakkaa koskevien sääntöjen rikkomista ja Helleenien tasavallan puolustautumisoikeuksien loukkaamista koskevat kanneperusteet on hylättävä perusteettomina.

2. Analyysi, joka koskee 24.6.1999 tehtyä kuittaussopimusta

a) Asianosaisten lausumat

387 Kantaja väittää, että riidanalaisessa päätöksessä olevassa analyysissä, joka koskee 24.6.1999 tehtyä kuittaussopimusta, on ilmeinen arviointivirhe.

388 Kantaja väittää, että eräs riidanalaisen päätöksen 153 perustelukappaleessa olevista komission väitteistä koskee väitettyä epäjohdonmukaisuutta 24.6.1999 tehdyn kuittaussopimuksen 2 kohdan 2 alakohdan a alakohdassa mainitun 3 402 729 422 GRD:n (noin 9,99 miljoonan euron) määrän ja tämän sopimuksen liitteessä II mainitun 2 443 981 910 GRD:n (noin 7,17 miljoonan euron) määrän välillä, jotka molemmat koskevat AHAC:n velkaa OA:lle.

389 Kantaja selittää, että näiden kahden määrän ero (958 747 512 GRD) on edellä mainitun 2 443 981 910 GRD:n suuruisen velan korkoa. Kuittaussopimuksen liitteessä II on nimittäin jälkimmäisen luvun perässä viittaus 958 747 512 GRD:n ”korkoon”.

390 Kantaja toteaa lisäksi, että kysymyksellä muiden valtion velkojen koroista, joita kuittaussopimus ei kata, ei ole merkitystä arvioitaessa, merkitseekö tämä sopimus valtiontukea. OA oli edelleen velvollinen maksamamaan näiden korkojen määrän. Komission väitteet olisi kantajan mukaan joka tapauksessa pitänyt esittää hallinnollisen menettelyn aikana.

391 Komissio vastaa tähän, että kuittaussopimuksen liitteessä II mainitaan eri lähteistä, muun muassa AHAC:sta, peräisin olevat valtion velat OA:lle 31.12.1998 saakka. Komission mukaan on näin ollen implisiittisesti selvää, että korot koskevat kaikkia edellä mainittuja velkoja. Olisi joka tapauksessa ollut kantajan tehtävä selittää, miksi velat, jotka eivät koskeneet AHAC:a, olivat korottomia.

b) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

392 On todettava, että kuittaussopimuksen tekstissä viitataan kuitattujen keskinäisten velkojen määriin täsmentämättä, sisälsivätkö nämä määrät kyseisten velkojen korot.

393 Tämän 24.6.1999 tehdyn kuittaussopimuksen liitteestä I, joka koskee OA:n velkoja Kreikan valtiolle, sitä vastoin ilmenee nimenomaisesti, että 28,9 miljoonan euron määrä, joka vastasi OA:n velkoja Kreikan valtiolle, sisälsi korkoja – tarkemmin sanottuna valtion saatavien perinnästä annetussa laissa säädettyjä viivästyskorkoja – 31.5.1999 saakka sen OA:n velan osalta, jonka toimivaltainen viranomainen oli rekisteröinyt julkiseksi tuloksi.

394 On lisäksi todettava, että edellä mainitun sopimuksen liitteessä II, joka koskee Kreikan valtion velkoja OA:lle, olevan taulukon numerotiedoista ilmenee pelkästään, että kuittaussopimuksessa huomioon otettu valtion velkojen määrä sisälsi seitsemän ryhmää velkoja, joita valtiolla oli OA:lle, sekä ”korkoja”. Edellä mainitussa taulukossa nimittäin esitettiin sellaisten kuitattujen velkojen määrä, jotka olivat peräisin seitsemästä eri lähteestä, kuten ministeriöistä tai yleishyödyllisistä yhteisöistä. Näissä olosuhteissa pelkästään sen kantajan esiin tuoman seikan perusteella, että AHAC:n velat mainittiin seitsemännessä kohdassa ennen kahdeksannessa kohdassa mainittuja korkoja, joiden jälkeen oli yhteismäärä, ei voida olettaa, että korot koskivat yksinomaan AHAC:n velan määrää.

395 On kuitenkin todettava, ettei kantaja ollut hallinnollisen menettelyn aikana esittänyt tietoja kuittauksessa huomioon otettujen korkojen perusteesta ja laskennassa noudatetuista yksityiskohtaisista säännöistä. Lisäksi on todettava, että vaikka oletettaisiin, että kyseiset korot liittyvät yksinomaan AHAC:n velkoihin, mitä ei ole näytetty toteen, kantaja ei ole toimittanut tietoja muista veloista maksettavista koroista, joita sopimus ei sen mukaan kattanut.

396 Tässä asiayhteydessä on todettava, että komissio on riidanalaisessa päätöksessä katsonut perustellusti, että kuittaussopimus oli epäjohdonmukainen, koska kuittaussopimuksen liitteessä II olevasta valtion velkojen erittelystä ilmeni, että AHAC:n velat olivat noin 7,17 miljoonaa euroa (2 443 981 910 GRD) eivätkä 9,99 miljoonaa euroa, kuten tämän sopimuksen 2 kohdan 2 alakohdan a alakohdassa ilmoitettiin.

397 On joka tapauksessa huomattava, että riidanalainen päätös (153 perustelukappale) ei perustu pelkästään edellä mainittuun epäjohdonmukaisuuteen AHAC:n velkoja koskevien numerotietojen osalta vaan yleisemmin siihen, ettei kyseessä olleita ajanjaksoja ollut yksilöity ja ettei niiden velkojen määrää, joita valtiolla oli OA:lle, ollut näytetty toteen lentolipuilla tai laskuilla.

398 Näissä olosuhteissa on katsottava, että komission arvioinnissa, jonka mukaan kuittaussopimus ei soveltunut sen toteen näyttämiseen, ettei kyseessä ollut valtiontuki, ei ollut ilmeistä arviointivirhettä.

399 Tästä seuraa, että ilmeistä arviointivirhettä koskeva kanneperuste on hylättävä perusteettomana.

3. Yksityinen velkoja -arviointiperuste

a) Asianosaisten lausumat

400 Kantaja katsoo ensinnäkin, että riidanalaisen päätöksen perustelut puuttuvat siltä osin kuin on kysymys yksityinen velkoja -arviointiperusteen soveltamisesta, koska perustelut ovat yleisluonteisia. Perusteluissa ei kohdisteta OA:lle vuokrien ja verojen osalta annettuja helpotuksia relevanteille ajanjaksoille. Perusteluissa ei myöskään vastata siihen, milloin yksityinen velkoja olisi nostanut kanteen, eikä siihen, mitä vaihtoehtoja sillä oli kuittaussopimukselle tai 2,46 miljoonan euron lentokenttävuokrien maksun pakkotäytäntöönpanolle erityisesti ottaen huomioon määrät, jotka se oli velkaa kantajalle.

401 Toiseksi kantaja tähdentää ilmeistä arviointivirhettä koskevan kanneperusteensa tueksi, että komission olisi pitänyt tutkia, oliko ”ilmeistä”, että yksityinen velkoja, joka olisi ollut ”samassa tilanteessa” kuin julkinen velkoja, ei olisi tehnyt 24.6.1999 tehtyä kuittaussopimusta ja että se olisi lisäksi käyttänyt kaikki lainmukaiset keinot

saadakseen välittömästi maksun tässä sopimuksessa tarkoitetuista vuokrista ja veroista sekä edellä mainituista 2,46 miljoonan euron määräisistä vuokrista, jotka oli maksettava eri ajanjaksoilta, jotka kantajan mukaan sijoittuivat tammikuun 2001 ja huhtikuun 2002 välille.

402 Tutkittaessa, oliko ”ilmeistä”, ettei yksityinen velkoja olisi tehnyt kuittaussopimusta, ei kantajan mukaan ollut asianmukaista ottaa huomioon kantajan taloudellista tilannetta vuonna 2002. Tutkinnan olisi tältä osin pitänyt kohdistua kesäkuuhun 1999 eli ajankohtaan, jolloin sopimus tehtiin.

403 Kantaja toteaa, että tässä tapauksessa komissio ei ole näyttänyt riidanalaisessa päätöksessä toteen, että yksityinen velkoja ei olisi hyväksynyt tämänkaltaista keskinäisten velkojen kuittausta. Komission väite, jonka mukaan viivästyskorkojen maksaminen ei poista velkojen maksun myöhästymisestä saatua etua, on kantajan mukaan tältä osin merkityksetön arvioitaessa yksityisen velkojan käyttäytymistä. Kantaja toteaa lisäksi, että tämä väite ei ole johdonmukainen tilanteessa, jossa on kysymys velkojen kuittaamisesta, kuten nyt esillä olevassa tapauksessa. Haitta, jonka velkojen maksun myöhästyminen aiheuttaa toiselle osapuolelle, nimittäin kumoaa myöhässä maksamisesta saadun hypoteettisen edun.

404 Kantaja toteaa lisäksi, ettei komissio ole ottanut huomioon sitä, että kantaja oli 5.1.1999–26.9.2001 maksanut veroja ja vuokria noin 11,9 miljoonaa euroa. Kantajan mukaan nämä maksut kuitenkin osoittavat, että sitä voitiin pitää ”täsmällisenä ja nopeana maksajana”. Maksamattomat lentokenttävuokrat, joiden määrä oli 2,46 miljoonaa euroa ajalta ”1998–2001”, olivat vain pieni osa kantajan tänä aikana lentoasemien käytöstä maksamasta edellä mainitusta määrästä eli 6 454 528 eurosta (11.4.2002 esitettyjen huomautusten liitteessä 30 oleva maksutositteiden osoittama määrä) ja 5 426 832 eurosta (Helleenien tasavallan 11.4.2002 esittämien huomau-

tusten liitteessä 17 oleva maksutositteiden osoittama määrä). Kantaja toteaa lisäksi maksaneensa myös kaikki vuosien 1996–1998 lentokenttävuokransa ja -veronsa, joiden määrä oli noin 6 050 376 euroa ja joita ei ollut sisällytetty 24.6.1999 tehtyyn kuittaussopimukseen, joka kattoi muun muassa 1,49 miljoonan euron arvosta vuokria, joiden osalta komissio on riidanalaisessa päätöksessä katsonut, että mitään selvitystä ei ollut esitetty.

405 Tätä taustaa vasten kantaja arvostelee komissiota siitä, ettei tämä ole riidanalaisessa päätöksessä selvittänyt, oliko ilmeistä, että yksityinen velkoja olisi maksettavien määrien perimiseksi käytettävissä olevien oikeussuojakeinojen edut ja haitat tutkittuaan turvautunut ”kaikkiin lainmukaisiin keinoihin”. Kantaja muistuttaa erityisesti, että jos – kuten komissio väittää – valtion saatavat ovat ulosotto- ja konkurssimenettelyssä etuoikeutettuja, yksityinen velkoja ei olisi ollut huolissaan etuoikeusjärjestyksessä alemmalla sijalla olevien saatavien kertymisestä. Kantaja toteaa lisäksi, että rakenneuudistussuunnitelman onnistumisen todennäköisyydestä riippumatta kaikki muut Kreikan lentoasemat kuin AIA, jonka valtio omistaa, olisivat menettäneet suurimman asiakkaansa ennenaikaisesti, jos OA olisi pakotettu konkurssiin.

406 Komissio puolestaan myöntää, että kuittaus ei itsessään merkitse valtiontukea. Kuittaussopimuksesta esitetyt väitteet kohdistuvat nyt esillä olevassa asiassa siihen, että tiedot, jotka koskivat Kreikan valtiolla OA:lle olleiden velkojen määrän laskemista, puuttuivat. Tämän vuoksi kuittaussopimusta ei voitu ottaa huomioon. Komissio toteaa, että kun huomioon otetaan OA:lle annettujen helpotusten laajuus ja OA:n vaikea taloudellinen tilanne, yksityinen velkoja olisi näissä olosuhteissa yrittänyt millä tahansa oikeussuojakeinolla saada suorituksen maksamatta olevista määristä tai se olisi turvautunut vakuuksien täytäntöönpanoon.

407 Komissio korostaa, että sen enempää Helleenien tasavallan 11.4.2002 antaman vastauksen, johon kantaja vetoaa, liitteessä 30 olevien yksityiskohtaisten tietojen perusteella kuin OA:n yleisen taloudellisen tilanteenkaan perusteella kantajaa ei voitu

luokitella täsmälliseksi ja nopeaksi maksajaksi. Liitteeseen 30 sisältyvät tiedot olivat hajanaisia ja epätarkkoja. Komissio toteaa erityisesti, että suuresta osasta vuokralaskuja ei ollut maksutositetta.

408 Komissio toteaa sitä paitsi, että se piti vuosilta 1998–2001 maksamattomina vuokrina vain edellä mainittuja 2,46 miljoonan euron määräisiä vuokria.

b) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

409 Siltä osin kuin on ensinnäkin kysymys niiden OA:n velkojen kuittaamisesta, joita sillä oli muille lentoasemille kuin AIA:lle ja jotka muodostuivat vuokrista ja veroista, jotka olivat kertyneet eri ajanjaksoilta ennen 31.12.1998, on kiistatonta, että yksityinen velkoja olisi suostunut sen kaltaiseen kuittaussopimukseen, jonka Kreikan valtio ja OA tekivät 24.6.1999, vain jos sen omat velat, jotka olisi otettu huomioon kuittauksessa, olisivat olleet varmoja ja niiden määrä olisi ollut selvästi määritetty.

410 Nyt esillä olevassa asiassa asiakirja-aineistosta ilmenee kuitenkin, että Kreikan viranomaiset eivät olleet yksilöineet ajanjaksoja, joihin huomattava osa 24.6.1999 tehdyssä kuittaussopimuksessa huomioon otetuista keskinäisistä saatavista (vuokrat, jotka OA oli velkaa vuosilta 1996–1998, ja ministeriöiden ja yleishyödyllisten yhteisöjen velat) liittyi. Nämä viranomaiset eivät myöskään olleet hallinnollisen menettelyn aikana esittäneet todisteita (lentolippuja tai laskuja) kaikista valtion veloista OA:lle.

411 Näissä olosuhteissa ei voida katsoa, että komissio olisi ylittänyt harkintavaltansa rajat katsoessaan riidanalaisessa päätöksessä, että edellä mainittua kuittaussopimusta ei voitu ottaa huomioon arvioitaessa, miten vastaavassa tilanteessa oleva yksityinen velkoja olisi käyttäytynyt saadakseen perittyä edellä mainitut saatavat, jotka muodostuivat 28,9 miljoonan euron suuruisista lentokenttäveroista ja -vuokrista vuosiin 1994–1998 sijoittuvilta eri ajanjaksoilta.

412 Tästä seuraa, että kun komissio on soveltanut yksityinen velkoja -arviointiperustetta kuittaussopimuksen kattamiin maksamattomiin vuokriin ja veroihin, se on voinut lainmukaisesti ottaa huomioon kantajan taloudellisen tilanteen koko siltä ajalta, johon nämä velat liittyivät ja joka sijoittuu vuosiin 1994–2002, sen sijaan että se olisi käyttänyt perusteena OA:n taloudellista tilannetta tämän kuittaussopimuksen tekoajankohtana, kuten kantaja ehdottaa.

413 Siltä osin kuin on seuraavaksi kysymys 2,46 miljoonan euron suuruisista lentokenttävuokrista vuosiin 1998–2002 sijoittuvilta eri ajanjaksoilta (ks. edellä 384 kohta), on muistutettava, että kantaja on hallinnollisen menettelyn aikana myöntänyt, että tätä velkaa ei ollut maksettu.

414 Kun otetaan huomioon niiden maksamattomien vuokrien ja verojen suuri määrä, jotka OA oli velkaa vuosiin 1994–2002 sijoittuvilta eri ajanjaksoilta, ja se, että osa tästä velasta oli vanhaa, sekä velkojan riski, ettei se saa tätä summaa tai että sille jopa aiheutuu lisätappioita kantajan merkittävästi huonontunut taloudellinen tilanne huomioon ottaen, tässä asiayhteydessä ei voida katsoa, että komissio olisi tehnyt ilmeisen arviointivirheen pitäessään ilmeisenä, ettei yksityinen velkoja olisi hyväksynyt näiden velkojen jatkuvaa laiminlyöntiä.

415 Tältä osin on todettava, että riidanalaista päätöstä on perusteltu oikeudellisesti riittävällä tavalla. Riidanalaisen päätöksen 151–154, 206 ja 209 perustelukappaleessa nimittäin on yksityiskohtaiset tiedot maksamattomista lentokenttäveroista ja -vuokrista. Tässä asiayhteydessä on todettava, että yksityinen velkoja -arviointiperusteen soveltamista koskevat yleisluonteiset mutta täsmälliset selvitykset, jotka on esitetty 212 perustelukappaleessa ja joissa korostetaan erityisesti OA:n taloudellista tilannetta, mahdollistavat täysin sen, että asianosaiset pystyvät arvioimaan päätöksen perusteluja siltä osin kuin on kysymys erityisesti edellä mainituista veroista ja vuokrista, ja että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin pystyy tutkimaan päätöksen laillisuuden. Toisin kuin kantaja väittää, tässä tarkoituksessa ei nimittäin ollut tarpeellista, että komissio määrittää erityisesti sen tarkan ajankohdan, jona vastaavassa tilanteessa oleva yksityinen velkoja olisi lakannut sallimasta maksun laiminlyöntiä tai viivästymistä (ks. edellä 290–295 kohta).

416 Tästä seuraa, että ilmeistä arviointivirhettä ja perustelujen puuttumista koskevat kanneperusteet on hylättävä perusteettomina.

F *Uusi tuki, jonka väitetään johtuvan siitä, että niin sanotun spatosimo-veron jatkuvaan laiminlyöntiin ei ole puututtu*

1. Asianosaisten lausumat

417 Kantaja väittää, että riidanalainen päätös on kumottava siltä osin kuin on kysymys väitetystä tuesta, joka johtuu siitä, että ei ole puututtu jatkuvaan laiminlyöntiin, joka on koskenut joulukuusta 2000 helmikuuhun 2002 ulottuvan ajan sekä maaliskuun 1999 niin sanottua spatosimo-veroa, jonka Helleenien tasavalta kantaa lentolipuista rahoittaakseen lentoasemien kehittämistä. Kantaja väittää, ettei komissio ole täyttänyt sillä olevaa todistustaakkaa ja että se on loukannut Helleenien tasavallan ja kantajan puolustautumisoikeuksia.

418 Kantaja väittää, että jos komissio olisi etsinyt ”puuttuvat” todisteet, se olisi päätellyt, että riidanalaisesta 61 miljoonan euron määrästä oli maksettu joulukuusta 2000 huhtikuuhun 2001 ulottuvan ajan osalta erääntynyt määrä (19,3 miljoonaa euroa) ja että niin sanotun spatosimo-veron saldosta, jonka kantaja oli velkaa, oli tehty Kreikan lainsäädännön mukainen velkajärjestelysopimus, joka mainittiin Helleenien tasavallan 13.11.2002 päivätyssä kirjeessä. Kantaja olisi lisäksi pystynyt esittämään todisteen niin sanotun spatosimo-veron maksamisesta maaliskuulta 1999.

419 Kantaja katsoo, että Helleenien tasavalta on vastannut komission tietojensaantipyyntöihin asianmukaisesti ja vilpittömästi. Siltä osin kuin on kysymys niin sanotun spatosimo-veron maksamisesta vuoden 1999 aikana ja joulukuusta 2000 helmikuuhun 2002 ulottuvana aikana, Helleenien tasavalta on kantajan mukaan esittänyt ensimmäiseen tietojen toimittamista koskevaan määräykseen 11.4.2002 antamassaan vastauksessa täydellisen vastauksen, lukuun ottamatta todistetta veron maksamisesta maaliskuulta 1999 ja joulukuusta 2000 huhtikuuhun 2001 ulottuvalta ajalta. Se, ettei viimeksi mainittuja todisteita esitetty, johtui kantajan mukaan kuitenkin virheestä. Tämän vuoksi Helleenien tasavalta ei ollut toimittanut näistä maksuista lisätietoja toiseen tietojen toimittamista koskevaan määräykseen antamassaan vastauksessa. Kantajan mukaan tähän vastaukseen oli kuitenkin sisältynyt taulukko vuonna 2001 suoritetuista maksuista. Vastauksessa oli mainittu 19,36 miljoonan euron ja 27,3 miljoonan euron suuruiset niin sanotun spatosimo-veron määrät, joita ei ollut vielä maksettu 31.12.2001 ja jotka piti maksaa ”välittömästi”.

420 Kantaja toteaa, että koska komissio ei pyytänyt lisätietoja, Helleenien tasavalta ja kantaja olivat täysin tietämättömiä epäilyistä, joita komissiolla oli niin sanotun spatosimo-veron maksamisesta maaliskuulta 1999 ja joulukuusta 2000 helmikuuhun 2002 ulottuvalta ajalta. Kantajan mukaan komissio ei sitä paitsi ollut noin seitsemän viikkoa ennen riidanalaisen päätöksen tekemistä tutkinut sille esitettyjä todisteita, kuten ilmenee edellä mainitusta 18.10.2002 päivätystä komission sisäisestä muistiosta ja sen liitteestä, jonka otsikko on ”liite II – aikaisemmat tapahtumat”.

421 Niin sanotun spatosimo-veron maksamista koskevasta marraskuussa 2002 tehdystä velkajärjestelysopimuksesta kantaja toteaa lisäksi, että Kreikan viranomaiset olivat 13.11.2002 esittämissään huomautuksissa vahvistaneet komissiolle, että edellä mainitusta 31 miljoonan euron määrästä oli tehty velkajärjestely sovellettavan lainsäädännön mukaisesti ja sovellettavaa menettelyä noudattaen ja että tätä koskeva päätös toimitetaan komissiolle lähiaikoina.

422 Kantaja pitää vääränä komission implisiittistä päätelmää, jonka mukaan tämä velkajärjestelysopimus on valtiotukea. Kantajan mukaan olisi pitänyt selvittää, oliko ilmeistä, ettei yksityinen velkoja olisi tehnyt tällaista sopimusta. Koska komissio kuitenkin toteaa, ettei sillä ollut mitään todistetta velkajärjestelysopimuksen tekemisestä ja noudattamisesta eikä ilmeisesti mitään todistetta sopimuksen yksityiskohtaisista säännöistä, se ei kantajan mukaan voinut katsoa olevan ilmeistä, ettei yksityinen velkoja olisi käyttäytynyt samalla tavalla kuin Kreikan valtio.

423 Kantaja toteaa joka tapauksessa, että velkajärjestelysopimuksen mukaan niin sanotun spatosimo-veron määrälle, jonka kantaja oli velkaa, kertyi viivästyskorkoa 5 prosenttia kuukaudessa enintään 300 prosenttiin saakka. Yksityinen velkoja olisi ottanut näin korkean korkoprosentin huomioon yhdessä muiden tekijöiden kanssa. Kantajan mukaan ei näin ollen ole ilmeistä, että yksityinen velkoja ei olisi tehnyt edellä mainittua sopimusta.

424 Komission mukaan nämä väitteet ja perustelut on hylättävä. Se kiistää, että sen olisi pitänyt kahteen määräykseen annettujen vastausten johdosta vaatia uusia tietoja puuttuvien tietojen täydennykseksi.

2. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

425 Komissio tukeutuu riidanalaisessa päätöksessä (155 ja 208 perustelukappale) siihen, ettei ollut todistetta siitä, että niin sanottu spatosimo-vero, jonka kokonaismäärä oli 61 miljoonaa euroa, oli maksettu maaliskuulta 1999 ja joulukuusta 2000 helmikuuhun 2002 ulottuvalta ajalta, päätellessään, että kyseessä on valtiontuki, joka on annettu siten, että ei ole puututtu veron laiminlyöntiin edellä mainitun määrän osalta.

426 Siltä osin kuin on kysymys kanneperusteesta, jonka mukaan kantajan oikeutta tulla kuulluksi on loukattu, riittää, kun muistutetaan heti aluksi, että kanneperuste on hylättävä edellä esiin tuoduista syistä (ks. edellä 42–46 kohta).

427 Näin ollen on selvitettävä, onko komissio täyttänyt todistustaakan ja kunnioittanut Helleenien tasavallan puolustautumisoikeuksia, kun huomioon otetaan yhtäältä komission menettelyn yhteydessä Kreikan viranomaisille osoittamat tietojensaantipyynnöt ja toisaalta näiden viranomaisten vastaukset.

428 Ensimmäisessä tietojen toimittamista koskevassa määräyksessä komissio on pyytänyt luetteloa ja yksityiskohtaisia tietoja OA:n suorittamista niin sanotun spatosimo-veron maksuista. Komissio on toisessa, 9.8.2002 annetussa määräyksessä kehottanut Kreikan viranomaisia toimittamaan sille sekä ensimmäisessä määräyksessä jo pyydetyt tiedot, jotka puuttuivat, että tietyt lisätiedot, kuten tarkat numerotiedot yhtäältä OA:n vuodelta 2001 suorittamista käyttökustannusten maksuista niin, että tilikauden 2001 kustannukset ja aiempien tilikausien kustannukset eritellään tarkemmin, ja toisaalta suunnitelmasta, joka koski velkojen lyhentämistä 1.1.2002 lukien.

429 Kantaja myöntää, ettei se ole tämän määräyksen johdosta näyttänyt toteen niin sanotun spatosimo-veron maksamista maaliskuulta 1999 eikä sen 19,3 miljoonan euron määrän maksamista, joka oli maksettava joulukuusta 2000 huhtikuuhun 2001 ulottuvalta ajalta.

430 On lisäksi todettava, että Kreikan viranomaiset ovat toisen tietojen toimittamista koskevan määräyksen jälkeen esittäneet 30.9.2002 antamassaan vastauksessa pelkästään taulukon vuonna 2001 suoritetuista maksuista. Ne ovat lisäksi ilmoittaneet, että 27,3 miljoonan euron suuruinen niin sanottu spatosimo-vero, jota ei ollut vielä maksettu 31.12.2001 mennessä, oli tarkoitus maksaa ”välittömästi”. Sen enempää edellä mainittua taulukkoa kuin vuoden 2001 veron saldon välitöntä maksamista koskevaa ilmoitusta ei kuitenkaan voida pitää todisteina.

431 Näissä olosuhteissa komissio toteaa perustellusti, ettei se voinut kohtuullisesti olettaa, että Kreikan viranomaiset ja kantaja saattoivat kohtuullisesti katsoa toimittaneensa kaikki pyydetyt todisteet, kun ne olivat toiseen määräykseen vastatessaan esittäneet taulukon niin sanotun spatosimo-veron 31.12.2001 maksamatta olleista määristä ja asiakirjan, jossa ilmoitetaan maksun tapahtuvan välittömästi.

432 On vielä todettava, että asianosaisten väitteistä ja perusteluista ja asiakirja-aineistosta ilmenee, että 13.11.2002 päivätyssä Helleenien tasavallan kirjeessä komissiolle ilmoitettiin vain siitä, että oli tehty Kreikan lainsäädännön mukaisesti velkajärjestelysopimus, joka koski niin sanottua spatosimo-veroa, jonka määrä oli 31 miljoonaa euroa.

433 Näissä olosuhteissa on todettava, että koska ei ollut mitään todistetta tämän velkajärjestelysopimuksen tekemisestä eikä mitään täsmällistä selvitystä kyseessä olevista ajanjaksoista ja lentoasemista eikä määrätyistä koroista, sovitusta maksuerien

aikataulusta ja siitä, oliko vielä tehty mitään maksusuorituksia, komissiota ei voida arvostella siitä, ettei se riidanalaisessa päätöksessä ottanut tätä sopimusta huomioon määrittäessään, oliko kyseinen spatosimo-veron määrä maksettu.

434 Tästä seuraa, että komissio on voinut perustellusti katsoa, että tämän määrän laiminlyönti sallittiin jatkuvasti, eikä sen tarvinnut selvittää etukäteen, olisiko yksityinen velkoja tehnyt väitetyn velkajärjestelysopimuksen.

435 Kaikista edellä esitetyistä syistä on todettava, ettei komissio ole laiminlyönyt todistustaakkaa koskevien sääntöjen noudattamista eikä loukannut Helleenien tasavallan puolustautumisoikeuksia, kun se on tehnyt riidanalaisen päätöksen sellaisten seikkojen perusteella, joita Kreikan viranomaiset olivat esittäneet sille kahden tietojen toimittamista koskevan määräyksen johdosta.

436 On nimittäin todettava, että kantajan kuului esittää asianmukaiset tiedot jo ensimmäisen määräyksen jälkeen ja sitäkin suuremmalla syyllä toisen määräyksen johdosta. Toisin kuin kantaja väittää, sen, ettei komissio esittänyt Kreikan viranomaisille lisäkysymyksiä, ei tässä tapauksessa voida katsoa johtuvan huonosta perehtymisestä asiakirja-aineistoon. Tältä osin on todettava, että sisäisen muistion, johon kantaja vetoaa, sisältö ei millään tavalla viittaa tähän.

437 Tästä seuraa, että todistustaakkaa koskevien sääntöjen noudattamatta jättämistä ja Helleenien tasavallan puolustautumisoikeuksien loukkaamista koskevat kanneperusteet on hylättävä perusteettomina.

G *Uusi tuki, jonka väitetään johtuvan siitä, että IKA:lle maksettavien sosiaaliturvamaksujen jatkuvaan laiminlyöntiin ei ole puututtu*

1. Asianosaisten lausumat

438 Kantaja kiistää, että sille olisi myönnetty tukea siten, että sen sosiaaliturvamaksujen laiminlyöntiin ei puututtu, koska – komission mukaan – se ei ollut maksanut IKA:lle sosiaaliturvamaksuja vuosina 1993–2001, koska se oli huhtikuussa 2001 tehnyt IKA:n kanssa velkajärjestelysopimuksen, jonka mukaan nämä maksut maksetaan niin, että suoritetaan 24 kuukausierää ja kiinteä ennakkomaksu, ja koska se oli rikkonut tätä sopimusta jättämällä sopimuksen jälkeisen ajan maksut maksamatta loka–joulukuulta 2001, joten velan koko määrä oli erääntynyt.

439 Kantaja väittää ensinnäkin, ettei komissio ole täyttänyt todistustaakkaa ja että se on loukannut kantajan ja Helleenien tasavallan oikeutta tulla kuulluksi.

440 Kantaja toteaa, että vaikka ensimmäisessä tietojen toimittamista koskevassa määräyksessä ei ollut mitään IKA:ta koskevaa pyyntöä, Kreikan hallitus oli 11.4.2002 antamassaan vastauksessa erityisesti muistuttanut velkajärjestelysopimuksen tekemisestä. Se oli toimittanut komissiolle todisteita maksuista, joita OA oli suorittanut IKA:lle tämän sopimuksen perusteella, sekä 3.4.2001 päivätyn IKA:n asiakirjan, joka näytti tämän sopimuksen toteen ja joka oli ollut jo Helleenien tasavallan toisesta kantelusta 25.10.2001 esittämien huomautusten liitteenä.

441 Helleenien tasavalta oli kantajan mukaan toimittanut lisätietoja toiseen määräykseen 30.9.2002 antamansa vastauksen liitteessä III. Tässä liitteessä todettiin, että ne OA:n maksut IKA:lle, jotka olivat maksamatta 31.12.2001, olivat noin 6 miljoonaa euroa ja

että tämä määrä oli maksettu tammikuussa 2002. Kantaja toteaa lisäksi, että koska toinen määräys koski vain käyttökustannuksia, joita OA ”ei ollut maksanut” vuonna 2001, ja koska komissio ei ollut ilmoittanut, että sen mukaan 11.4.2002 annetun vastauksen perusteella ei voitu todeta, että sopimuksen jälkeiset maksut, jotka oli suoritettava IKA:lle loka–joulukuulta 2001, oli maksettu, kantaja ei voinut tulkita tätä pyyntöä niin, että se koski näitä maksuja, koska se oli maksanut ne.

442 Kantajan mukaan komissio ei ollut näiden vastausten johdosta ilmoittanut, että sillä oli edelleen epäilyjä loka–joulukuulta 2001 suoritettavien sosiaaliturvamaksujen maksamisesta tai toimenpiteistä, jotka IKA oli toteuttanut huhtikuussa 2001 tehdyn velkajärjestelysopimuksen täytäntöönpanemiseksi.

443 Todellinen syy siihen, ettei komissio ollut antanut Helleenien tasavallalle ja kantajalle mahdollisuutta esittää todisteita, joiden se katsoi puuttuvan, oli kantajan mukaan se, että komissio oli menettelyn hyvin myöhäiseen vaiheeseen saakka ollut tietämätön asiakirja-aineistoonsa sisältyvistä tiedoista. Tämä ilmenee 18.10.2002 päivätystä komission sisäisestä muistiosta ja sen edellä mainitusta ”aikaisemmat tapahtumat” -nimisestä liitteestä.

444 Toiseksi kantaja riitauttaa komission väitteet, joiden mukaan esitetyt todisteet olivat epätarkkoja ja virheellisiä.

445 Kantaja väittää erityisesti, että riidanalaisessa päätöksessä on tosiseikkoja koskeva virhe, koska komissio on olettanut virheellisesti, ettei kantaja ollut maksanut sosiaaliturvamaksuja, jotka oli maksettava IKA:lle loka–joulukuulta 2001. Kantaja väittää, että Helleenien tasavallan 11.4.2002 esittämien huomautusten liitteessä 31 olevaan

maksumääräykseen sisältyvät tiedot osoittivat, että kantaja oli suorittanut joulukuun 2001 maksun, vaikka tätä asiakirjaa ei välttämättä voida pitää ratkaisevana todisteena. Tämän maksumääräyksen oikean yläkulman alemmassa ruudussa on viite, joka muodostuu Kreikan kansallispankin (ETE) lyhenteestä ja sen pankkisekin numerosta (20825222), jolla kantaja maksoi joulukuun 2001 sosiaaliturvamaksunsa. Sama pankkisekin numero on myös tämän pankin antamassa tiliotteessa, joka on kanteen liitteenä.

446 Kantajan mukaan riidanalaisessa päätöksessä on lisäksi ilmeinen arviointivirhe ja tosiseikkoja koskeva virhe, koska komissio on katsonut, ettei kantaja ollut maksanut vuosiin 1993–2001 sijoittuvilta eri ajanjaksoilta maksamatta oleviin maksuihin liittyviä sakkoja tai rangaistusmaksuja.

447 Kantaja selvittää, että ennen kuin huhtikuun 2001 velkajärjestelysopimus tehtiin, korkoja, joita oli kertynyt maksamatta olevien maksujen määrälle, joka oli noin 21 miljoonaa euroa, ei ollut laskettu tai maksettu. Kun tämä sopimus tehtiin, sen kohteena olevalle edellä mainitulle määrälle laskettiin korot sen Kreikan lainsäädännön säännösten mukaisesti, jota sovelletaan korkojen määräämiseen sosiaaliturvamaksuille, joiden maksamista on lykätty, ja ne lisättiin tähän määrään. Kantajan mukaan velkajärjestelysopimuksessa tarkoitettu noin 32 miljoonan euron kokonaismäärä sisälsi siten sopimuksentekopäivään mennessä kertyneet korot. Sopimuksessa määrättiin lisäksi sen kattamien 24 kuukauden osalta lisäkoroista, joiden määräksi kertyi noin 13 miljoonaa euroa, jolloin sopimuksen perusteella maksettava kokonaismäärä oli noin 45 miljoonaa euroa.

448 Siltä osin kuin on kysymys edellä mainitulle 21 miljoonan euron määrälle sopimuksentekopäivään mennessä kertyneistä koroista, kantaja arvostelee komission väitettä, jonka mukaan Kreikan lainsäädännössä säädetty 120 prosentin korotus olisi tullut

täyteen kolmen vuoden kuluttua. Kantaja väittää, että 99,7 prosenttia edellä mainitusta määrästä liittyi maksuihin, jotka olivat erääntyneet marraskuun 2000 ja tammikuun 2001 välisenä aikana.

449 Kantaja kiistää vielä komission väitteen, joka koskee eri ajankohtina maksettavia määriä ja korkojen laskemista koskevien nimenomaisten tietojen puuttumista. Komissio ei voinut riidanalaisen päätöksen tekovaiheessa tuoda esiin kysymyksiä, joita se ei ollut tuonut esiin EY 88 artiklan 2 kohdan mukaisen menettelyn aikana.

450 Kolmanneksi kantaja väittää, että riidanalaisessa päätöksessä on ilmeinen arviointivirhe ja että sen perustelut ovat puutteelliset, siltä osin kuin on kysymys yksityinen velkoja -arviointiperusteen soveltamisesta.

451 Kantajan mukaan komission olisi tässä tapauksessa pitänyt selvittää, onko ilmeistä, että IKA:n sijaan asetettu yksityinen velkoja olisi käyttänyt kaikki lainmukaiset keinot saadakseen välittömästi maksun sille velkajärjestelysopimuksen perusteella maksettavasta kokonaismäärästä heti lokakuulta 2001 maksettavia maksuja koskeneesta ensimmäisestä viivästyksestä – jonka kantaja kiistää – alkaen, tai onko ilmeistä, että tällainen velkoja ei olisi huhtikuussa 2001 tehnyt velkajärjestelysopimusta.

452 Kantajan mukaan huomioon olisi pitänyt ottaa seuraavat seikat. Ensinnäkin asiassa merkityksellisen Kreikan lainsäädännön mukaan IKA:n velallinen voi siinä tapauksessa, että velkajärjestelysopimusta rikotaan, pyytää uutta velkajärjestelysopimusta erääntyneiden maksujen maksamiseksi.

453 Toiseksi kantaja toteaa, että yksityinen velkoja olisi varmasti ottanut huomioon OA:n kiinteistöjen ulosmittauksen, joka oli heinäkuussa 2001 toteutettu yhteensä 21 miljoonan euron osalta. Se olisi nimittäin jo saanut vakuuden, joka vastasi ulosmittausajankohtana noin 85:tä prosenttia velkasaldosta, joka oli vielä maksettava huhtikuun 2001 velkajärjestelysopimuksen perusteella.

454 Kolmanneksi kantaja toteaa, että yksityinen velkoja olisi tutkinut, mitä etuja ja haittoja on siitä, että turvaudutaan kaikkiin lainmukaisiin keinoihin, verrattuna siihen, että tehdään toinen velkajärjestelysopimus. Se, että olisi käytetty kaikkia lainmukaisia keinoja, olisi siten saattanut johtaa OA:n konkurssiin, jolloin velkajärjestelysopimuksen perusteella maksettavia määriä ei olisi voitu suorittaa eikä yksityinen velkoja olisi saanut OA:lta enää mitään sosiaaliturvamaksusuorituksia.

455 Neljänneksi kantaja toteaa, että OA oli jo tehnyt huomattavia maksusuorituksia velkajärjestelysopimuksen perusteella ja jatkanut sopimuksen jälkeisten maksujen suorittamista. Se oli siten osoittanut olevansa täsmällinen ja luotettava velallinen.

456 Komissio vaatii, että nämä väitteet ja perustelut on hylättävä. Komissio oli Helleenien tasavallan ensimmäiseen määräykseen 11.4.2002 antamassa vastauksessa esittämät tiedot huomioon ottaen päätellyt, että OA oli rikkonut velkajärjestelysopimusta laiminlyömällä loka–joulukuulta 2001 erääntyneiden maksujen suorittamisen.

457 Komissio korostaa lisäksi, että viivästyskorot, jotka kantajan mukaan sisältyivät edellä mainittuun 32 miljoonan euron määrään, veloitettiin vasta velkajärjestelysopimuksen tekemisen jälkeen. Kun huomioon otetaan korkojen vuotuinen pääomittaminen, 120 prosentin enimmäiskorotus olisi tullut täyteen noin kolmen vuoden maksuviiväs-

tyksen jälkeen. Eräille määrille ei näin ollen olisi kertynyt korkoa noin viitenä niistä kahdeksasta vuodesta ajalla 1993–2001, joina maksut viivästyivät.

458 Siltä osin kuin on kysymys huhtikuun 2001 velkajärjestelysopimuksen mukaisesta maksun kokonaismäärästä, joka oli noin 45 miljoonaa euroa, komissio arvostelee kantajaa siitä, ettei tämä ollut ilmoittanut eri ajankohtina erääntyneiden maksamattomien sosiaaliturvamaksujen määriä, joista maksettava pääoma muodostuu, eikä korkojen laskemisessa noudatettuja yksityiskohtaisia sääntöjä, niin että olisi ollut mahdollista arvioida tämän laskelman oikeellisuutta, eikä sitä, oliko sille määrätty sakkoja viivästyksen johdosta.

459 Siltä osin kuin on kysymys yksityinen velkoja -arviointiperusteen soveltamisesta, komissio katsoo, että tuki muodostuu sekä siitä, että vuosien 1993–2001 sosiaaliturvamaksujen laiminlyönti sallittiin jatkuvasti, että siitä, ettei ole toteutettu toimenpiteitä kaikkien erääntyneiden maksujen perimiseksi, kun velkajärjestelysopimus oli lakannut olemasta voimassa.

460 Tässä asiayhteydessä komissio katsoo, että vaikka oletettaisiin, että yksityisen velkojan olisi mistä tahansa syystä ollut pakko olla puuttumatta maksujen laiminlyöntiin yhtäjaksoisesti kahdeksan vuoden ajan ja että se olisi tämän jälkeen tehnyt velkajärjestelysopimuksen, jota olisi välittömästi rikottu, yksityinen velkoja olisi turvautunut kaikkiin käytettävissään oleviin oikeussuojakeinoihin periäkseen saatavansa, jos velallista olisi kohdannut totaalinen taloudellinen murtuminen.

2. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

461 Riidanalaisessa päätöksessä (147–149 ja 205 perustelukappale) tarkoitetaan kantajan pakollisten sosiaaliturvamaksujen maksamisen laiminlyöntiä vuodesta 1993 vuoteen

2001 sijoittuvilta ajanjaksoilta, ilman että sille olisi määrätty sakkoja tai että olisi toteutettu muita toimenpiteitä, kuten pakkohuutokauppa, siten kuin Kreikan lainsäädännössä tai velkajärjestelyistä annetussa IKA:a koskevassa säännöstössä säädetään. Riidanalainen päätös perustuu erityisesti siihen toteamukseen, että sen jälkeen, kun OA ja IKA olivat huhtikuussa 2001 tehneet velkajärjestelysopimuksen, joka koski yhteensä 45 miljoonan euron määrää, joka muodostui edellä mainituista sosiaaliturvamaksuista ja tälle määrälle kertyneistä korotuksista, OA ei ollut noudattanut tätä sopimusta, joten 45 miljoonan euron suuruinen velan kokonaismäärä oli erääntynyt.

462 Komissio on ottanut riidanalaisessa päätöksessä huomioon velkajärjestelysopimuksessa määritellyn 45 miljoonan euron määrän. On erityisesti todettava, ettei se ole kyseenalaistanut tähän 45 miljoonaan euroon sisällytettyjen korkojen määrää. Todettuaan, että tästä 45 miljoonan euron määrästä oli maksettu määrä, joka suuruus oli vuonna 2002 ollut 17,6 miljoonaa euroa, komissio katsoi, että 27,4 miljoonan euron loppusumma oli erääntynyt välittömästi maksettavaksi viivästyskorkoineen (riidanalaisen päätöksen 149 ja 205 perustelukappale).

463 Riidanalaisesta päätöksestä ilmenee siten selvästi, että tuki, joka komission mukaan johtuu siitä, ettei sosiaaliturvamaksujen laiminlyöntiin puututtu, muodostuu nimenomaan siitä, ettei edellä mainitun 27,4 miljoonan euron määrän maksamatta jättämiseen puututtu. Sitä vastoin on todettava, ettei riidanalaisessa päätöksessä ole katsottu, että huhtikuussa 2001 tehty velkajärjestelysopimus olisi valtiontukea. Komissio on tässä päätöksessä kuitenkin katsonut, että se, ettei vuosiin 1993–2001 sisältyneen kahdeksan vuoden ajanjakson kuluessa määrätty toimenpiteitä – kuten sakkoja tai pakkohuutokauppaa – sen johdosta, että sosiaaliturvamaksuja ei ollut maksettu tänä aikana, vahvisti olettamaa, että IKA ei ollut näinä vuosina selvästi käyttäytynyt niin kuin vastaavassa tilanteessa oleva yksityinen velkoja olisi käyttäytynyt.

464 Kun huomioon otetaan edellä esitetty riidanalaisen päätöksen sisältö, merkitystä on ainoastaan niillä asianosaisten väitteillä ja perusteluilla, jotka liittyvät väitettyyn

velkajärjestelysopimuksen noudattamatta jättämiseen ja siihen, ettei IKA käyttänyt mitään keinoja, joiden avulla se olisi saanut maksun riidanalaisesta 27,4 miljoonan euron määrästä korkoineen. On erityisesti todettava, että kantajan väitteet, joiden mukaan velkajärjestelysopimuksen tekemisen sellaisenaan oli katsottu merkitsevän valtiontukea, ovat vailla kohdetta. Lisäksi on katsottava, että komission väitteet ja perustelut, jotka koskevat velkajärjestelysopimuksessa vahvistettuun 45 miljoonan euron määrään sisältyvien korkojen laskemista, ovat samaten täysin merkityksettömiä riidanalaisen päätöksen sisältö huomioon ottaen.

465 Näin ollen on tutkittava ensin kanneperusteet, jotka koskevat todistustaakkaa koskevien sääntöjen noudattamatta jättämistä, puolustautumisoikeuksien loukkaamista ja tosiseikkoja koskevaa virhettä, komission sen päätelmän osalta, jonka mukaan OA ”näyttää jättäneen maksamatta lokakuun–joulukuun 2001 maksut rikkoen siten sopimuksen määräyksiä” (riidanalaisen päätöksen 205 perustelukappale).

466 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa tältä osin, että kun otetaan huomioon komission kahdessa tietojen toimittamista koskevassa määräyksessä esittämät tarkat pyynnöt, jotka koskivat OA:n sosiaaliturvamaksujen maksamista, kantajan kuului esittää kaikki merkitykselliset todisteet erityisesti edellä mainitun velkajärjestelysopimuksen täytäntöönpanosta, ilman että komission olisi pitänyt pyytää lisätietoja loka–joulukuun 2001 maksuista.

467 Komission ensimmäisestä tietojen toimittamista koskevasta määräyksestä, joka sisältyi muodollisen tutkintamenettelyn aloittamisesta 6.3.2002 tehtyyn päätökseen, ilmenee nimittäin selvästi, että komissio oli määrännyt Helleenien tasavallan toimittamaan ”kaikki tarvittavat tiedot”, jotta voitaisiin arvioida väitettyjä uusia tukia, joina se mainitsi muun muassa sen, ettei sosiaaliturvamaksujen, jotka OA:n oli maksettava, laiminlyöntiin tai viivästymisiin puututtu. Tässä samassa päätöksessä (38 kohta)

komissio on erityisesti todennut, että Kreikan viranomaiset olivat toiseen kanteluun antamassaan vastauksessa vahvistaneet erityisesti, että OA oli maksanut maalis- ja joulukuun 2001 välisen ajan sosiaaliturvamaksuja myöhässä.

468 Lisäksi komissio on toisessa tietojen toimittamista koskevassa määräyksessä pyytänyt sekä niitä tietoja, joita oli pyydetty jo ensimmäisessä määräyksessä ja jotka puuttuivat, että tarkkoja numerotietoja OA:n käyttökustannusten maksuista. Edellä tarkoitetussa asiayhteydessä tämän toisen pyynnön sanamuotoa, jossa viitattiin ”niiden käyttökustannusten maksamiseen, joita OA ei ollut suorittanut vuonna 2001” (”payment of the operational costs Olympic Airways did not meet in 2001”), oli selvästi tulkittava niin, että siinä tarkoitettiin erityisesti todisteita siitä, että uudet maksut oli maksettu IKA:lle.

469 Asiakirja-aineistosta kuitenkin ilmenee, että siltä osin kuin on kysymys loka–joulukuun 2001 uusien maksujen maksamisesta IKA:lle, ainoa Helleenien tasavallan komissiolle hallinnollisen menettelyn aikana toimittama asiakirja oli edellä mainittu maksumääräys (ks. edellä 445 kohta), joka koski joulukuun 2001 maksuja. Tässä maksumääräyksessä ei kuitenkaan ollut allekirjoitusta, ja kantaja sitä paitsi myöntää itsekin, ettei se ollut ”ratkaiseva todiste”.

470 Muista todisteista, joihin kantaja on vedonnut ja jotka oli toimitettu komissiolle ensimmäiseen määräykseen 11.4.2001 annetun vastauksen liitteenä, on todettava, että ne liittyivät erityisesti sopimuksen mukaisten erien maksamiseen sekä huhti–syyskuun 2001 uusien sosiaaliturvamaksujen maksamiseen.

471 Lisäksi on todettava, että todisteita, jotka liittyvät marras- ja joulukuun 2001 sosiaaliturvamaksujen maksamiseen ja jotka on esitetty vasta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, ei voida erittäin vakiintuneen oikeuskäytännön (ks. edellä 72 kohta) mukaan ottaa huomioon.

472 Joka tapauksessa on todettava, että se, ettei lokakuun 2001 sosiaaliturvamaksuja maksettu, riitti Kreikan lainsäädännön mukaan tekemään velkajärjestelysopimuksesta pätemättömän.

473 Koska sitä, että IKA:lle maksettavat sosiaaliturvamaksut oli maksettu loka–joulukuulta 2001, ei ole todistettu, näissä olosuhteissa ei voida katsoa, että komissio oli kääntänyt todistustaakan tai ylittänyt harkintavaltansa rajat olettaessaan, että edellä tarkoitettuja maksuja ei ollut maksettu.

474 Näin ollen on toiseksi tutkittava, olisiko yksityinen velkoja, jolla olisi ollut oikeus vaatia OA:n velan kokonaismäärä maksettavaksi, sen jälkeen kun loka–joulukuun 2001 sosiaaliturvamaksut oli laiminlyöty, ollut puuttumatta siihen, että 27,4 miljoonan euron velkasaldoa ja sille kertyviä korkoja ei makseta.

475 Tässä tarkoituksessa on otettava huomioon yhtäältä se, että OA:n kiinteistöjen ulosmittaus, jonka IKA toteutti heinäkuussa 2001, kattoi vain yhden kuudesosan OA:n velasta, ja toisaalta se, ettei ollut mitään tietoja siitä, että IKA olisi todella toteuttanut toimenpiteitä saadakseen ulosmitatun omaisuuden arvoa vastaavan maksun. Näissä olosuhteissa on todettava, että kun otetaan huomioon, kuinka vanhaa oli velkajärjestelysopimuksen kattamaa velka, joka komissiolle toimitettujen tietojen mukaan koski vuosia 1993–2001, ja velkojalla oleva riski, ettei se saa osaa saatavastaan perittyä tai että sille jopa aiheutuu lisätappioita kantajan merkittävästi huonontunut taloudellinen tilanne huomioon ottaen, komission ei voida katsoa tehneen ilmeistä arviointivirhettä, kun se arvioi, ettei yksityinen velkoja ilmeisesti olisi sallinut sitä, ettei OA:n 27,4 miljoonan euron velkasaldoa makseta.

476 Kaikista näistä syistä kanneperusteet, jotka koskevat todistustaakan kääntämistä, puolustautumisoikeuksien loukkaamista, tosiseikkoja koskevaa virhettä ja ilmeistä arviointivirhettä, on hylättävä perusteettomina.

V *Harkintavallan väärinkäyttöä koskeva kanneperuste*

A *Asianosaisten lausumat*

477 Kantaja väittää, että riidanalaisessa päätöksessä on käytetty harkintavaltaa väärin. Kantajan mukaan päätös on hätiköity ja heikosti perusteltu, erityisesti siltä osin kuin on kysymys väitetyistä uusista tuista.

478 Kantaja toteaa lisäksi, että riidanalaiseen päätökseen on selvästi johtanut halu antaa OA:lle ”armonlaukaus” tai heikentää sitä – jotta lentoyhtiöiden lukumäärä Euroopassa vähenisi – pikemminkin kuin halu tarkastella rakenneuudistusta oikein niin, että määritetään, saavutetaanko tällä rakenneuudistuksella yhtiön elinkelpoisuus. Kantaja toteaa erityisesti, että komissio rankaisee OA:ta siitä syystä, ettei tämä ole noudattanut vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelmaa. Se, ettei tämä suunnitelma toteutunut, johtuu kantajan mukaan kuitenkin komissiosta, koska tämä kieltäytyi toteamasta, että viimeisen tukierän maksamisen edellytykset olivat täyttyneet. Komissio on lisäksi väistänyt olennaisen kysymyksen, joka muodostuu sen ratkaisemisesta, oliko OA:n rakenneuudistussuunnitelma, sellaisena kuin se oli 12.12.2002, suuntaviivojen ja siten EY 87 artiklan 3 kohdan c alakohdan mukainen.

479 Kantaja toteaa, että riidanalainen päätös on tehty 11.12.2002 eli ennen kuin vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelman kattama aika päättyi. Joulukuussa 2002 yksityistämisen ensimmäinen vaihe oli kuitenkin toteutetunut. Olympic Catering oli myyty ja OA:n lentotoiminnasta oli saatu kuusi kiinnostuksenosoitusta.

480 Kantaja toteaa vielä, että vaikka riidanalaisessa päätöksessä ei yksilöidä kunkin väitetyn uuden tuen määrää ja vaikka siinä jätetään Kreikan valtion tehtäväksi määrittää tämä summa, komission lehdistötiedotteessa mainittiin yhteismääräksi 194 miljoonaa euroa. Tämä luku oli mainittu lehdistössä, mikä oli kantajan mukaan aiheuttanut OA:lle merkittäviä vahinkoja.

481 Komissio puolestaan väittää käyttäneensä kaikki sillä olleet keinot, jotta Kreikan viranomaisten kanssa harjoitettava yhteistyö saavuttaisi tarvittavan tason.

482 Komissio muistuttaa, että hallinnollinen menettely oli alkanut 12.10.2000 HACA:n tehtyä kantelun.

483 Komissio toteaa, että rakenneuudistussuunnitelmaa ei tässä tapauksessa ollut pantu täytäntöön eikä kantaja ollut onnistunut toimittamaan 22,9 miljoonan euron suuruisen kolmannen tukierän maksamisen edellyttämiä tietoja. Komission mukaan kantajan kuului selvittää, mitä toimenpiteitä se olisi voinut toteuttaa niiden 19 päivän aikana, jotka olivat jäljellä riidanalaisen päätöksen tekopäivän ja 31.12.2002 välillä, jotta ”muutettu rakenneuudistussuunnitelma tuottaa tulosta – – alkuperäisen suunnitelman voimassaoloaikana”, kuten kantaja toteaa. Uudet lainvastaiset tuet oli sitä paitsi myönnetty jo kauan sitten, esimerkiksi IKA:n tapauksessa vuodesta 1993 lähtien.

B *Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta*

484 Oikeuskäytännön mukaan päätöstä tehtäessä harkintavaltaa on käytetty väärin ainoastaan, jos objektiivisten, asiaankuuluvien ja yhtäpitävien seikkojen perusteella

on selvää, että toimenpide on tehty yksinomaan tai ainakin olennaisilta osin muiden kuin esitettyjen päämäärien saavuttamiseksi (yhdistetyt asiat T-92/00 ja T-103/00, Diputación Foral de Álava ym. v. komissio, tuomio 6.3.2002, Kok. 2002, s. II-1385, 84 kohta ja edellä 36 kohdassa mainittu asia Schmitz-Gotha Fahrzeugwerke v. komissio, tuomion 81 kohta).

485 Nyt esillä olevassa asiassa on todettava, ettei kantaja vetoa yhteenkään sellaiseen seikkaan, jonka perusteella voitaisiin olettaa, että komissio oli soveltanut valtiontukia koskevia yhteisön sääntöjä erityisen ankarasti nimenomaan vähentääkseen lentoyhtiöiden määrää Euroopassa ja ettei se ollut noudattanut sovellettavaa menettelyä ja käyttänyt sovellettavia arviointiperusteita tavanomaisen käytäntönsä sekä perustamissopimuksen ja johdetun oikeuden relevanttien sääntöjen mukaisesti sekä rakenneuudistustuen että tarkasteltujen uusien tukien osalta.

486 Rakenneuudistustuen osalta on tähdennettävä, että komissio kieltäytyi hyväksymästä viimeisen tukierän maksamista käyttäen perusteena vuoden 1998 päätöksen 1 artiklan 2 kohtaa, jossa tämän erän maksamisen edellytykseksi asetetaan, että kaikkia tässä päätöksessä asetettuja edellytyksiä noudatetaan ja että erityisesti vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelmassa ennakoidut tulokset saavutetaan. Koska näitä tuloksia ei ollut saavutettu, mitä kantaja ei kiistä, komissiolla ei vuoden 1998 päätöksen perusteella ollut toimivaltaa hyväksyä viimeisen tukierän maksamista, kuten on jo todettu (ks. edellä 101–103 kohta). Komissiota ei näin ollen voida arvostella siitä, että se olisi estänyt rakenneuudistussuunnitelman toteutumisen toteamalla, että tämän viimeisen erän maksamisen edellytykset eivät olleet täyttyneet.

487 Kantajan väitteet ja perustelut, jotka koskevat EY 87 artiklan 3 kohdan c alakohdan väitettyä rikkomista rakenneuudistussuunnitelman täytäntöönpanoa valvottaessa, ja erityisesti väitteet, jotka koskevat OA:n yksityistämisohjelman väitettyä huomiotta

jättämistä ja riidanalaisen päätöksen tekemistä ennen vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelman voimassaoloajan päättymistä, ovat perusteettomia, kuten on jo todettu (ks. edellä 131–133, 155–157 ja 174 kohta).

488 Lisäksi se, että riidanalainen päätös on ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toteamin tavoin sääntöjenvastainen siltä osin kuin on kysymys polttoaineen ja varaosien arvonlisäveroon liittyvästä väitetystä uudesta tuesta (ks. edellä 349 ja 365 kohta), ei voi sellaisenaan olla osoitus harkintavallan väärinkäytöstä. Samaten on todettava, että muiden tarkastelun kohteena olleiden uusien tukien osalta perustelujen puutteellisuus, se, ettei komissio ole täyttänyt velvollisuuksiaan todistustaakan osalta, ja puolustautumisoikeuksien loukkaaminen, joihin kantaja vetoaa myös osoittaakseen, että harkintavaltaa on käytetty väärin, ovat tältä osin merkityksettömiä, kun ei ole olemassa mitään seikkaa, jonka perusteella voitaisiin olettaa, että riidanalainen päätös on tehty muun kuin esitetyn päämäärän saavuttamiseksi. On lisäksi ja joka tapauksessa todettava, että nämä kanneperusteet on hylätty perusteettomina.

489 Komission lehdistötiedotteesta, jossa mainitaan niiden uusien tukien tarkka määrä, joka kansallisten viranomaisten on perittävä takaisin riidanalaisen päätöksen täytäntöönpanemiseksi, on todettava, ettei sillä ole mitään oikeudellista arvoa. Se, että tämä määrä mainitaan komission lehdistötiedotteessa, ei myöskään voi olla osoitus siitä, että komissio olisi riidanalaisessa päätöksessä pyrkinyt johonkin muuhun päämäärään kuin valtiontukia koskevien perustamissopimuksen määräysten soveltamiseen.

490 Harkintavallan väärinkäyttöä koskeva kanneperuste on näin ollen hylättävä perusteettomana.

491 Tästä seuraa, että riidanalainen päätös on kumottava siltä osin kuin se koskee sitä, ettei AIA SA:lle maksettavien lentokenttäverojen sekä polttoaineen ja varaosien arvonlisäveron jatkuvaan laiminlyöntiin ole puututtu. Kanne on hylättävä muilta osin.

Oikeudenkäyntikulut

492 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Jos hävinneitä asianosaisia kuitenkin on useita, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ratkaisee, miten kulut on jaettava näiden asianosaisten kesken.

493 Koska kumpikin asianosaisista on hävinnyt asian osittain ja koska ne ovat vaatineet, että hävinnyt asianosainen velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, kantaja on velvoitettava korvamaan 75 prosenttia ja komissio 25 prosenttia asianosaisten oikeudenkäyntikuluista.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN
(laajennettu toinen jaosto)

on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Kreikan Olympic Airways -yhtiölle myöntämästä tuesta 11.12.2002 tehdyn komission päätöksen 2003/372/EY 2 ja 3 artikla kumotaan siltä osin kuin ne koskevat sitä, että yhtäältä lentokenttäverojen, jotka Olympic Airways oli velvollinen maksamaan Ateenan kansainväliselle lentoasemalle, ja toisaalta arvonlisäveron, jonka Olympic Aviation oli velvollinen maksamaan polttoaineesta ja varaosista, jatkuvaan laiminlyöntiin ei puututtu.

2) Kanne hylätään muilta osin.

3) Olympiaki Aeroporia Ypiresies AE vastaa 75 prosentista omia oikeudenkäyntikulujaan, ja se velvoitetaan korvaamaan 75 prosenttia komission oikeudenkäyntikuluista. Komissio vastaa 25 prosentista omia oikeudenkäyntikulujaan, ja se velvoitetaan korvaamaan 25 prosenttia Olympiaki Aeroporia Ypiresiesin oikeudenkäyntikuluista.

Pirrung Meij Forwood

Pelikánová Papasavvas

Julistettiin Luxemburgissa 12 päivänä syyskuuta 2007.

E. Coulon J. Pirrung

kirjaaja jaoston presidentti

Sisällys

Asian tausta ..... II - 2920

I Vuoden 1994 päätös ..... II - 2920

II Vuoden 1998 päätös ..... II - 2925

III OA:n kehitys vuoden 1998 päätöksen jälkeen ..... II - 2927

IV Vuoden 2000 päätös ..... II - 2929

V HACA:n kantelut ja muodollinen tutkintamenettely ..... II - 2930

VI Riidanalainen päätös ..... II - 2931

Oikeudenkäyntimenettely ja asianosaisten vaatimukset ..... II - 2935

Oikeudellinen arviointi ..... II - 2936

I Alustavat huomautukset todistustaakasta, asianosaisten menettelyllisistä velvollisuuksista ja kuulluksi tulemista koskevan oikeuden loukkaamiseen liittyvistä väitteistä ... II - 2937

II Kanneperuste, jonka mukaan kantajan oikeutta tulla kuulluksi on loukattu ..... II - 2940

III Rakenneuudistustuki (riidanalaisen päätöksen 1, 3 ja 4 artikla) ..... II - 2942

A Rakenneuudistussuunnitelman täysimääräisen täytäntöönpanon laiminlyönti riidanalaisessa päätöksessä väitetyin tavoin ..... II - 2942

1. Väite, jonka mukaan rakenneuudistussuunnitelman muutosta ei ollut otettu huomioon ..... II - 2943

a) Asianosaisten lausumat ..... II - 2943

b) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 2950

Komission oikeudenkäyntiväite ..... II - 2950

Perustelujen puuttumista koskeva kanneperuste ..... II - 2952

Tosiseikkoja koskevaa virhettä ja ilmeistä arviointivirhettä koskevat kanneperusteet ..... II - 2954

– Asiaa koskevat oikeussäännöt ja nyt esillä olevassa asiassa esiin nostettu kysymys ..... II - 2954

– Ainutkertaista ja pitkäkestoista OA:n rakenneuudistusohjelmaa ja vuoden 1998 rakenneuudistusohjelman ajantasaistamisen tarpeellisuutta koskevien väitteiden tutkiminen ..... II - 2957

– Viimeisen tukierän maksamatta jättämistä koskevan väitteen tutkiminen ..... II - 2960

– Väitteen, joka koskee 4.10.2000 tehtyä päätöstä, tutkiminen .... II - 2962

– Kreikan viranomaisten ja komission kirjeenvaihtoon ja komissiolle tiedoksi annettuihin selvityksiin perustuvien väitteiden tutkiminen ..... II - 2963

2. EY 87 artiklan 3 kohdan c alakohdan väitetty rikkominen ja ilmeinen arviointivirhe ..... II - 2973

a) Asianosaisten lausumat ..... II - 2973

b) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 2978

3. Arvioinnin, jonka mukaan mitään rakenneuudistustoimenpiteitä ei ollut toteutettu, ilmeinen virheellisyys ..... II - 2987

a) Asianosaisten lausumat ..... II - 2987

b) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 2988

B Helleenien tasavallan väitetty vuoden 1998 päätöksen 1 artiklan 1 kohdan d alakohdassa asetetun velvollisuuden täyttämättä jättäminen, joka koskee toimivan ja asianmukaisen hallinnon tietojärjestelmän käyttöön ottamista .... II - 2989

1. Asianosaisten lausumat ..... II - 2989

2. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 2991

C Helleenien tasavallan väitetty kertomusten esittämistä koskevan velvollisuuden täyttämättä jättäminen ..... II - 2995

1. Asianosaisten lausumat ..... II - 2995

2. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 2997

D Helleenien tasavallan väitetty vuoden 1994 päätöksen 1 artiklan b, c ja e alakohdassa tarkoitettujen sitoumuksien noudattamatta jättäminen ..... II - 2999

1. Helleenien tasavallan väitetty vuoden 1994 päätöksen 1 artiklan b alakohdassa tarkoitettujen sitoumuksien noudattamatta jättäminen ..... II - 2999

a) Asianosaisten lausumat ..... II - 2999

b) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 3001

2. Helleenien tasavallan väitetty vuoden 1994 päätöksen 1 artiklan c alakohdassa tarkoitettujen sitoumusten noudattamatta jättäminen ..... II - 3003

a) Asianosaisten lausumat ..... II - 3003

b) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 3008

3. Helleenien tasavallan väitetty vuoden 1994 päätöksen 1 artiklan e alakohdan noudattamatta jättäminen ..... II - 3014

a) Asianosaisten lausumat ..... II - 3014

b) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 3016

IV Väitetyt uudet tuet (riidanalaisen päätöksen 2, 3 ja 4 artikla) ..... II - 3018

A Yksityinen velkoja -arviointiperustetta, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen valvontavallan laajuutta sekä perusteluille asetettuja vaatimuksia koskevat alustavat huomautukset ..... II - 3018

B Takaisinperittävien uusien tukien puutteellista yksilöintiä koskeva väite ja riidanalaisen päätöksen tulkinta ..... II - 3020

C AIA:lle maksettavien lentokenttäverojen jatkuvan laiminlyönnin väitetty salliminen ..... II - 3023

1. Asianosaisten lausumat siitä, voidaanko riidanalaisen käyttäytymisen katsoa johtuvan Kreikan valtiosta ..... II - 3023

2. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 3027

D Polttoaineen ja varaosien arvonlisäveron jatkuvan laiminlyönnin väitetty salliminen ..... II - 3030

1. Polttoaineen arvonlisäveroa koskeva väitetty uusi tuki ..... II - 3030

a) Asianosaisten lausumat ..... II - 3030

b) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 3033

2. Varaosien arvonlisäveroa koskeva väitetty uusi tuki ..... II - 3037

a) Asianosaisten lausumat ..... II - 3037

b) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 3038

E Muille lentoasemille kuin AIA:lle maksettavien vuokrien ja lentokenttäverojen jatkuvan laiminlyönnin väitetty salliminen ..... II - 3041

1. Todistustaakka ja oikeus tulla kuulluksi ..... II - 3042

a) Asianosaisten lausumat ..... II - 3042

b) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 3044

2. Analyysi, joka koskee 24.6.1999 tehtyä kuittaussopimusta ..... II - 3047

a) Asianosaisten lausumat ..... II - 3047

b) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 3048

3. Yksityinen velkoja -arviointiperuste ..... II - 3050

a) Asianosaisten lausumat ..... II - 3050

b) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 3053

F Uusi tuki, jonka väitetään johtuvan siitä, että niin sanotun spatosimo-veron jatkuvaan laiminlyöntiin ei ole puututtu ..... II - 3055

1. Asianosaisten lausumat ..... II - 3055

2. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 3058

G Uusi tuki, jonka väitetään johtuvan siitä, että IKA:lle maksettavien sosiaaliturvamaksujen jatkuvaan laiminlyöntiin ei ole puututtu ..... II - 3061

1. Asianosaisten lausumat ..... II - 3061

2. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 3066

V Harkintavallan väärinkäyttöä koskeva kanneperuste ..... II - 3071

A Asianosaisten lausumat ..... II - 3071

B Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 3072

Oikeudenkäyntikulut II-3075